

Hopeasointu

Tapaustutkimus musiikkiteknologian hyödyntämisestä
työpajamuotoisessa seniorimusiikkitoiminnassa
Jyväskylän kansalaisopistossa 2012-2013

Maiju Laurila
Jyväskylän yliopisto
Musiikin laitos
Musiikkikasvatus
Maisteritutkielma
Kevät 2016

Sisältö

1 Johdanto	5
2. Aikuiskasvatus	7
2.1. Aikuinen oppijana.....	7
2.2 Musiikin aikuiskasvatus	8
2.3 Aikuiskasvatus ennen ja nyt.....	9
2.4 Senioripedagogiikka	10
2.4.1 Seniorioppijan rajoitukset	12
2.4.2 Seniorioppijan motivaatio.....	15
2.4.3 Seniorioppijan mahdollisuudet	17
2.5 Geronteknologia	18
3. Työpajatoiminta musiikin harrastamisessa	21
3.1 Seniorit osana ryhmätoimintaa	23
4. Seniorimusiikkitoiminnan tutkimus	26
4.1 Musiikin harrastamisen fyysiset ja psyykkiset vaikutukset seniorien näkökulmasta	27
4.3 Seniorimusiikkitoimintaa Lahdessa: Care music	32
5. Musiikkikasvatusteknologia	34
5.1 Tablettitietokoneet.....	35
5.2 Teknologian käyttö kasvatusalalla	36
5.3 Seniorit ja teknologia.....	37
5.4 Tablettitietokoneet senioreiden musiikin harrastamisessa.....	38
6. Kansalais- ja työväenopistot	40
6.1 Kansalaisopistot seniorimusiikkipedagogiikan kentällä.....	41
7. Tutkimuksen toteutus	43
7.1 Tutkimuksen tavoitteet	43
7.2 Tutkittavat: Hopeasointu -ryhmä.....	44
7.3 Työpajatoiminnan toteutus.....	45
7.3.1 Toiminta	46
7.4 Tutkimuksen aineiston keruu	50
7.5 Aineiston analyysi.....	51
7.6 Tulosten luotettavuus.....	52
8. Tulokset	55
8.1 Osallistujien kokemuksia.....	56
8.1.1 Ensimmäinen kysely	57
8.1.2 Toinen kysely	58
8.1.3 Kolmas kysely	59
8.1.4 Neljäs kysely	61
8.2 Ohjaajan havaintoja projektin ajalta ja ajatuksia toiminnan tulevaisuudesta.....	62
9. Pohdintaa tutkimuksen merkityksestä tulevaan	64
9.1 Musiikkiteknologia tulevaisuudessa seniori- ja hoivamusiikkitoiminnassa.....	67
Lähteet	69
Liitteet	74

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin laitos – Music department
Tekijä – Author Maiju Laurila	
Työn nimi – Title Hopeasointu -Tapaustutkimus musiikkiteknologian hyödyntämisestä työpajamuotoisessa seniorimusiikkitoiminnassa Jyväskylän kansalaisopistossa 2012-2013	
Oppiaine – Subject Musiikkikasvatus	Työn laji – Level Pro Gradu -tutkielma
Aika – Month and year 01/2016	Sivumäärä – Number of pages 68
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Teknologinen kehitys on muuttanut musiikkitoiminnan mahdollisuuksia, seniorit ovat yksi tärkeä kohderyhmä, mutta aiheesta on varsin vähän tutkimusta. Senioreiden osuus väestöstä kasvaa Suomessa ja tilausta seniorimusiikkitoiminnalle on näin yhä enemmän.</p> <p>Tämä tutkimus keskittyy kysymykseen siitä onko musiikkiteknologisesta hyödykkeestä tällaisessa toiminnassa hyötyä vai haittaa, ja millä tavoin. Tutkimuksessa keskitytään erityisesti senioreiden omiin näkemyksiin ja kokemuksiin tablettitietokoneiden käytöstä. Tutkimuskysymykset kohdistuvat mm siihen, tekeekö tablettitietokoneen käyttäminen musisoimisesta senioreille helpompaa vai pikemminkin päinvastoin ja minkälaisia asenteita senioreilla on teknologian hyödyntämistä kohtaan.</p> <p>Tutkimus on tapaustutkimus musiikkiteknologiaa hyödyntävästä työpajakokeilusta, joka toteutettiin Jyväskylän kansalaisopistossa lukuvuonna 2012-2013. Lukuvuoden aikana ryhmä senioreita kokoontui 1,5 tunnin mittaisille työpajoille kerran viikossa. Tapaamisten aikana seniorit tutustuivat musiikkiin ja musisoivat yhdessä pääosin tablettitietokoneita apuna käyttäen. Myös ns. oikeita instrumentteja hyödynnettiin, mutta pääasiassa lauloimme ja säestimme laulua tablettitietokoneilla GarageBand –nimistä ohjelmistoa käyttäen. Kokeilussa opettajia oli työpajoilla saman verran kuin senioreita ja työskentelimme pääosin yhdessä, mutta seniorit saivat myös henkilökohtaista ohjausta tabletin – ja musiikkiohjelmiston käytössä.</p> <p>Tutkimusaineisto koostui neljästä osallistuneelle senioreille tehdystä kyselystä. Osa kyselystä toteutettiin myös osallistuneille opettajille. Lisäksi aineistona toimivat muu saatu palaute ja osallistujien kokemukset sekä tutkijan havainnot työpajoilta. Tutkittavat olivat eläkeläisiä ja musiikista kiinnostuneita henkilöitä, jotka kerättiin kansalaisopiston kursseilla olleiden, ja kursseille ilmoittautuneiden joukosta.</p> <p>Tutkimuksessa havaittiin, että motorisesti teknologia tekee soittamisen helpommaksi ja teknologian hyödyntämisessä on monia etuja. Seniorit itse kokivat tabletilla soittamisen muita instrumentteja helpommaksi. Kuitenkaan ei kokeilulla havaittu olevan vaikutusta senioreiden musiikin harrastamiseen. Kuitenkin he kokivat oppineensa uutta ja saivat positiivisia kokemuksia musiikin, teknologian ja oman oppimisen kanssa.</p> <p>Vaikka pitkittäisvaikutusta musiikin harrastamiseen tai teknologian käyttöön ei todettu, saatiin kokeilusta positiivista näyttöä teknologian hyödyntämisestä seniorimusiikkitoiminnassa. Kokeiluja ja alan tutkimusta kannattaa jatkaa tulevaisuudessakin. Seniorit ovat yhä kasvava väestöryhmä ja teknologian kehitys tuo koko ajan uusia mahdollisuuksia musiikkikasvatukseen kentälle.</p>	
Asiasanat – Keywords Musiikkiteknologia, senioripedagogiikka, musiikkikasvatus	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, musiikin laitos	
Muita tietoja – Additional information	

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Faculty of Humanities	Laitos – Department Musiikin laitos – Music department
Tekijä – Author Maiju Laurila	
Työn nimi – Title Hopeasointu Case Study: Technology Usage in Music Activities with Older People at Jyväskylä Education Center in 2012-2013	
Oppiaine – Subject Music Education	Työn laji – Level Master's Thesis
Aika – Month and Year 01/2016	Sivumäärä – Number of pages 68
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Technology development has changed the education field and brought some new opportunities. Senior students are a big group of people. Using technology in education for them, is very little researched. Currently, older population grows a lot in Finland. Therefore, we will have a bigger need for music education for older people in the future.</p> <p>This research focuses on one question: Does using technology bring more opportunities to music activities for senior students and what kind of opportunities, or does it bring more challenges than opportunities. Research focuses on students' own experiences of the activities we had during the research and how did they feel about using tablet in music activities. Did it make playing easier than it would have been with traditional musical instruments? What kind of attitude did they have and did the experience have an effect on their picture of their own knowledge what comes to technology or/and music?</p> <p>Research is case research in music actions which happened at Jyväskylä Adult Education Center in years 2012-2013. Our group got together 15 times during the semester, 1,5 hours per activity. We met once a week. We sang and played with tablets and also with traditional musical instruments. We used GarageBand program with tablets. In activities there were as many teachers then there were students. Most of the time we played and sang together but seniors also got individualized help and teaching with using GarageBand with tablet.</p> <p>Exploratory material gathered with three questionnaires made during and after the period of activities. Some of the questionnaires were answered by the seniors and some by their teachers in the music activity class. We also used the experiences and feedback that we got during the activities as a material. The people that participated in the research are the senior people who applied in music classes at Adult Education Center and instructors are the teachers collected from the teachers at Adult Education Center.</p> <p>Seniors reported that technology made playing easier for them. However, the experience in this project didn't have long term effect on going for music or using technology. All seniors reported they learned music and technology skills.</p> <p>In summary the students had positive experience and we got a great example of music technology usage among seniors. However, we need more research and experiences like this study in order to find new ways to use technology in music education.. Aging population will bring new challenges for music education in Finland. Technology development and its usage in music education enables us to improve music education.</p>	
Asiasanat – Keywords Music technology, music education, gerontechnology, senior pedagogy	
Säilytyspaikka – Depository University of Jyväskylä, Music department	
Muita tietoja – Additional information	

1 JOHDANTO

Oppiminen on elinikäinen tapahtumasarja. Perinteisesti miellämme oppimisen ensisijaisesti tapahtuvan kouluissa ja muissa erilaisissa oppilaitoksissa. Oppimista tapahtuu kuitenkin joka päivä kaikenlaisissa tilanteissa. Tutkimuksen alueella elinikäiseen oppimiseen on ryhdytty kiinnittämään entistä enemmän huomiota viime vuosikymmenien aikana (Siirola 2007, 12). Tässä tutkielmassani keskityn käsittelemään musiikinopetusta nimenomaan aikuisenväestön osalta ja ennen kaikkea ns. seniorikansalaisten näkökulmasta. Seniorikansalaiseksi tässä määritellään työelämästä jo poistunut eläkeikäinen.

Aikuisille oppijoille löytyy Suomessa paljon erilaisia mahdollisuuksia jatkokouluttaa itseään sekä kehittää erilaisia taitoja ja tietoja myös työelämän ulkopuolella. Olen pohtinut musiikkikasvatuksen mahdollisuuksia aikuiskasvatuksen puolella. Nykyään aikuisille suunnattuja musiikkiryhmiä järjestetään jo jonkin verran kansalaisopistojen ja musiikkioppilaitosten toimesta. Viime vuosina kiinnostus seniorikansalaisten kouluttamiseen on lisääntynyt erityisesti väestön ikääntymisestä johtuen. Ympäri Suomen on viimeisen vuosikymmenen aikana tullut yhä enemmän senioreille suunnattua musiikkitoimintaa kuten kuoroja, kanteleen soittoa, yhteislaulutilaisuuksia. Pääosin seniorien musiikkitoimintaa järjestävät kansalais- ja työväenopistot sekä muut vapaan sivistystyön organisaatiot. Lisäksi viime vuosina on ollut käynnissä useita uudenlaista pedagogiikkaa toteuttavia hankkeita.

Olen pohtinut aikuismusiikkikasvatuksen mahdollisuuksia nyky-yhteiskunnassa. Henkinen pahoinvointi vaikuttaa lisääntyneen yhteiskunnassamme, syrjäytymisestä keskustellaan paljon ja masennus sekä muut psyykkiset ongelmat ovat yleistyneet (Koskinen, Lundqvist & Riistaluoma 2012). Tutkimuksessani haluan pohtia ryhmässä tapahtuvan musiikin harrastamisen vaikutusta aikuisen, seniori-ikäisen ihmisen hyvinvointiin. Minkälaisia kokemuksia seniorikansalaiset saavat yhteisestä musiikkitoiminnasta?

Keskityn tutkielmassani tutkimaan etenkin, minkälaisia mahdollisuuksia tai haasteita teknologian hyödyntäminen tuo seniorimusiikkitoimintaan. Nykypäivänä mobiililaitteet ja teknologia ovat osa arkipäivää. Opetuksessa ja koulutuksessa teknologian hyödyntämisen tapoja kehitellään koko ajan uusia lisää. Uusia laitteita ja sovelluksia tulee jatkuvasti markkinoille. Ympäri Suomea tehdään erilaisia kokeiluja korkeakouluissa, ja muissa oppilaitoksissa mobiililaitteiden käytöstä kasvatusalalla. Uusia metodeja ja käyttötapoja testataan ja tutkitaan niin peruskoulussa, lukiossa, yliopistossa kuin ammatillisessakin koulutuksessa sekä vapaan sivistystyön puolella.

”Hopeasointu” hanke on Jyväskylän kansalaisopistossa suoritettu kokeilu mobiililaitteiden, tablettien (iPad), käytöstä työpajamuotoisessa musiikkitoiminnassa, joka on suunnattu seniorikansalaisille. Lisäksi hankkeeseen osallistui kansalaisopiston opettajia. Tästä hankkeesta saamaani tietoa ja kokemuksia käytän tutkielmassani. Hanke on suoritettu Jyväskylän kansalaisopiston alaisuudessa lukuvuonna 2012–2013. Hanke oli osa OSAAVA -hankekokonaisuutta.

2. AIKUISKASVATUS

Aikuiskasvatus käsitettä on määritelty eri tavoin. Käsittäkö tämä sana kaikkea täysi-ikäisille suunnattua opetusta vai ainoastaan työn ja ammatinhankintaan liittyvän opetuksen ulkopuolelle jäävää opetusta? Tarkoitetaanko käsitteellä uudelleen kouluttamista, vapaaehtoista osaamisen kehittämistä vai molempia?

Tässä tutkielmassani, käytän Matti Peltosen (1981) käyttämää määritelmää. Hänen mukaansa aikuiskasvatus on: ”ohjattujen oppimistilaisuuksien järjestämistä aikuisille, jotka tavallisesti toimivat tai ovat toimineet työelämässä päätyneen tai keskeytyneen koulujärjestelmässä saadun koulutuksen jälkeen” (Peltonen 1981, 17). Tässä tutkimuksessa keskitytään aikuiskasvatukseen joka on vapaaehtoista osaamisen kehittämistä eikä tähtää tutkintoon tai muuhun päämäärään. Aikuiskasvatus tutkielmassani määritellään siis toiminnaksi, jonka tarkoituksena on ainoastaan parantaa elämänlaatua ja luoda hyvinvointia sekä osaamista oppijoille. Kuitenkin tässä tutkimuksessa aikuiskasvatuksella tarkoitetaan nimenomaan ohjattua toimintaa, jota joku tahoo järjestää oppijoille.

2.1. Aikuinen oppijana

Aikuisen keskushermoston rakenne ja toiminta eroavat lapsen keskushermostosta siten, että lasta hallitsee affektiivinen ja psykomotorinen alue ja aikuista kognitiivinen alue. Lapsen muisti perustuu hyvin paljon kokemuksille ja elämyksille ja sen kautta oppimiselle. Aikuisen tehokkain tapa oppia uutta on se, että hän ymmärtää oppimansa ja jäsentää uutta tietoa loogisesti aiemmin opittuun pohjaten. Lapsien oppimisessa erittäin merkittävässä roolissa on kokemusten ja elämyksien kautta oppiminen, aikuisilla taas ymmärrys ja sen merkitys korostuu. Opetuksessa tämä tarkoittaa opettajan selkeitä ohjeita, tiedon järkevää jäsentämistä ja tukea ymmärryksen luomisessa. Uutta tietoa on hyvä rakentaa aikuisten kohdalla valmiiden skeemojen eli opittujen asiakokonaisuuksien päälle. Aikuisilla on hyvin paljon tietoa yhteiskunnasta ja maailmasta. Heidän elämänkokemuksensa on myös osa heidän ajatuksiaan ja tietouttaan. Aikuisen oppimista ohjailevaa loogisuutta tulee näin käyttää hyväksi myös aikuisoppijaa opettaessa. (Peltonen 1981, 67).

Aikuiset oppijat miettivät opetuksen organisointia, järjestymistä, opetusmetodeja ja muuta opetuksen sanaton osuutta. Aikuisopiskelijat ovat huomattavasti lapsia kriittisempiä

opetuksen laadun suhteen ja miettivät opetuksen järkevyyttä ja toiminnan tähdellisyyttä. Opettajan tulee aikuiskasvatuksessa mielestäni olla erityisen tietoinen omasta toiminnastaan ja opetuksessaan tekemiensä valintojen perusteltavuudesta.

Aikuisen oppijan ajattelu on erilainen kuin lapsella. Aikuinen myös suhtautuu eri tavalla oppimiseen ja oppimistilanteeseen. Aikuinen on kriittisempi sekä itseään että oppimistilannetta kohtaan. Opetuskokemukseni mukaan, ovat lapset helppo saada osallistumaan musiikilliseen toimintaan ja innostumaan. Aikuinen puolestaan pelkää epäonnistumista ja joutumista naurunalaiseksi. Tästä syystä aikuisille suunnattu musiikin harrastustoiminta asettaa monia haasteita. Aikuiset oppijat ovat kovin heterogeeninen ryhmä. Toiset aikuiset saattavat lapsen tavoin innostua erilaisista leikkimielisistä harjoituksista, kun taas jotkut aikuiset ovat huomattavasti hillitympiä ja ehkä jopa kiusaantuneita tällaisissa tilanteissa. Aikuisten kanssa toimittaessa musiikin parissa, tulee ottaa huomioon oppimistilanteen herättämien tuntemusten yhteys oppimiseen ja ennen kaikkea harrastukseen sitoutumiseen. Aikuisen vahvuutena musiikin oppimisessa on abstraktin ajattelun kehittyneisyys, joka auttaa ymmärtämään musiikin rakenteita.

2.2 Musiikin aikuiskasvatus

Aikuisille suunnattua musiikkikasvatusta Suomessa tarjoavat pääosin eri musiikkioppilaitokset kuten konservatoriot, musiikkiopistot ja kansalaisopistot. Aikuisille tarjotaan lähinnä eri soitinten soittamisharrastusta sekä kuoro- ja yhteislaulumahdollisuuksia. Jotkut musiikkioppilaitokset ovat myös kokeilleet viime vuosina senioreille tarkoitettua ryhmämusiikkitoimintaa ja saaneet hyvin positiivisia kokemuksia. (Mäkitalo & Vuori 2013, 113).

Käsitykseni mukaan aikuiskasvatuksen mahdollisuuksia ei kuitenkaan vielä käytetä tarpeeksi musiikin osalta. Kansalaisopistot ja muut oppilaitokset tarjoavat aikuisille kursseja ja toimintaa musiikin parissa, mutta alkuun voi olla vaikea päästä ja alkeisryhmiä on melko vähän tarjolla. Mielestäni sellaista toimintaa on hyvin vähän johon olisi helppo seniorin lähteä mukaan ja aloittaa musiikkiharrastus.

Musiikillisten instrumenttien opettelussa tärkeää ovat hienomotoriset kyvyt. Senioreille tarjottavan musiikkitoiminnan suunnittelussa on otettava huomioon, että senioreilla jotkut

kehon toiminnot heikentyvät ja mm. hienomotoriset toiminnot voivat vaikeutua. Tämä varmasti voi vaikuttaa seniorin soittamisharrastuksen aloittamisintoon hyvin negatiivisesti. Tarkemmin seniorioppijoiden mahdollisista rajoitteista luvussa 2.5.1. Tutkimuksessa hienomotoriset esteet on pyritty poistamaan, tai vähentämään teknologian avulla.

2.3 Aikuiskasvatus ennen ja nyt

Aikuiskasvatus käsitteenä on melko nuori. Vasta viimeisen vuosisadan aikana on työikäisillä aikuisilla ollut mahdollisuus kouluttautua. Koulutus sanana viittaa vahvasti koulunkäyntiin ja tavoitteellisuuteen, vaikka aikuiskasvatus käsittää paljon muutakin kuin vain ammattiin tähtäävän koulutuksen tai ammattiin kuuluvan lisäkoulutuksen. Tässä tutkielmassa nimenomaan keskitytään muuhun kuin ammattiin liittyvään koulutukseen.

Miellämme helposti sanan oppiminen käsittämään lähinnä perus- ja korkeakoulua. Ihminen kuitenkin oppii koko elämänsä ajan uusia asioita. Oppimisen todellisuuden ja koulutuslaitoksen systeemin eroista alettiin keskustella 1970 – luvulla. Perinteinen kasvatusajattelu ei kata todellista opetukselle olevaa tilausta. Oppiminen on formaalia eli kouluissa ohjatusti tapahtuvaa mutta myös informaalialia eli vapaammissa ympäristöissä tapahtuvaa (Nyyssölä 2002, 14). Oppimista tapahtuu koko ajan ja joka puolella.

Markku Leinonen arvostelee artikkelissaan (Leinonen 2003) 1990-luvulla alkanutta käännettä, jolloin elämänlaajuinen oppiminen on yhä enemmän käsitetty globaalia markkinataloutta palvelevana arvona. Nykypäivänä elämänlaajuinen oppiminen tarkoittaa usein ammatillista lisäkouluttautumista ja työelämän haasteisiin vastaamista. Comeniuksen kasvatusopillisten ajatusten mukaan tärkein aspekti oppimisessa on täysin toisenlainen. (Comenius, Leinonen 2003 mukaan).

Aikuisetkin kuitenkin kaipaavat formaalia oppimista vastatakseen muuttuvan yhteiskunnan haasteisiin vastuullisina kansalaisina ja valmistautuessaan muutokseen yhteiskunnassa. (Warner Schaie, . & Willis 2002, 336). Nykyaikana formaalit oppimisympäristöt ovat iäkkäämmälle väestön osalle usein vaikeasti tavoitettavissa. Aikuiskasvatuksen kenttä on laaja ja tässä tutkielmassa keskitytäänkin aikuiskasvatuksen osalta yleissivistävään ja niin sanotusti ”huvin vuoksi” tapahtuvaan aikuisen väestön koulutukseen. Tällaisen aikuiskasvatuksen tavoitteita ovat lisätä oppijan hyvinvointia, toimintakykyä, itsetuntoa ja onnellisuutta.

Viimeisten vuosikymmenten aikana maailma on muuttunut yhä kiihtyvällä vauhdilla ja yhteiskuntamme sen mukana. Uusia teknologisia hyödykkeitä kehitetään koko ajan. Tässä muutoksessa myös aikuiskasvatuksen tarve on lisääntynyt. Ihmisten on ilman ohjausta ja koulutusta vaikea pysyä mukana kehityksessä. Näen, että haaste on yhä suurempi iäkkäämpien väestön osien kohdalla. Heille koulutus voi tuntua kaukaiselta ja lisäksi suhtautuminen omaan oppimiseen on usein skeptistä. Teknologia ei ole samalla tavalla tuttua senioreille, kuin se on nykypäivän nuorelle sukupolvelle. He ovat diginatiiveja ja syntyneet teknologisten hyödykkeiden keskelle ja eläneet koko ajan niiden ympäröimässä arjessa. Senioreille teknologia ei ole elämän varrelta tuttua. He ovat joutuneet opettelemaan täysin uudenlaisen ajattelutavan omaksuakseen teknologian käyttöön liittyviä taitoja ja rakenteita.

2.4 Senioripedagogiikka

Tutkielmani käsittelee aikuiskasvatusta senioriväestön osalta. Terminä käytetään seniori – sanaa ja heille suunnatusta opetuksesta käytän termiä senioripedagogiikka. Tällä tarkoitetaan jo työelämästä eläkkeelle siirtynyttä väestön osaa, pääosin yli 60 -vuotiaita. Kyseisestä väestön osasta käytetään hyvin monenlaisia käsitteitä, mutta tässä yhteydessä käytän sanaa seniori, sillä sana on arvoneutraali (Koponen, P. ym 1994, 22). Vanhus sana sisältää vahvan toimintakyvyn rajoittuneisuuden kaiun (Jauhiainen 2011, 221).

Senioripedagogiikka on aikuiskasvatuksen osa-alue. Senioreiden kanssa työskentelyssä ja heidän ohjaamisessa ja opettamisessa on mielestäni kuitenkin paljon erityispiirteitä ja asioita, joita on hyvä ottaa huomioon. Senioreilla saattaa iän myötä olla mm. joitakin fyysisiä tai kognitiivisia rajoituksia, jotka vaikuttavat opetustilanteeseen ja oppimiseen. Tällaisia mahdollisia rajoituksia ovat mm. muistisairaudet, spastisuus ja jäsenten jäykkyys. Tietty ikä ei tietenkään tarkoita automaattisesti joitakin rajoitteita vaan suoriutuminen ja oppiminen ovat myös senioreiden kohdalla hyvin yksilöllistä.

Senioripedagogiikan osa-alueeksi voidaan lukea myös hoivamusiikkityö. Tutkielmassani käytetään myös termiä hoivamusiikki kuvaamaan sellaista musiikkitoimintaa, joka tapahtuu sairaanhoidon ja hoivatyön puitteissa sekä toimintaympäristöissä (Siika-aho 2013, 180.) Hoivamusiikkitoiminnalla on paljon yhtymäkohtia musiikkiterapian kanssa. Kuitenkin tutkimukseni keskittyy seniorimusiikkitoimintaan, johon seniorit tulevat osallistumaan itse

koulutuksen järjestäjän tiloihin ja joka on pääpainoltaan musiikkikasvatustoimintaa. Kuitenkin tutkielmassa käytetään myös termiä hoivamusiikki ja pohditaan seniorimusiikkitoiminnan merkitystä ja tulevaisuutta myös laajemmin käsittäen myös hoivamusiikkitoiminnan.

Parhaimmillaan senioreille suunnattu koulutus vähentää eriarvoisuutta sekä eläkeikäisten keskuudessa että heidän ja muun väestön välillä (Koponen ym. 1994, 17). Tutkielmassani kirjoitan mahdollisuuksista lisätä senioreiden hyvinvointia ja aktiivisuutta. Teknologiset hyödykkeet osaltaan lisäävät tasavertaisuutta senioreiden välillä ja myös suhteessa muuhun väestöön. Niiden avulla voidaan helpottaa suoriutumista toiminnoista, jotka muuten saattaisivat olla fyysisten rajoitteiden vuoksi mahdottomia.

UNESCO on määrittänyt jo vuonna 1976 aikuiskasvatusta käsittelevässä julkaisussaan tavoitteet iäkkäiden henkilöiden aikuiskasvatukselle. Mielestäni nämä vanhat tavoitteet ovat edelleen hyvin käyttökelpoiset tavoitteet määrittämään senioripedagogisen toiminnan tavoitteita. Niiden mukaan senioripedagogiikan tavoitteena on:

1. *Antaa kaikille kyky ymmärtää paremmin nykyajan ongelmia ja nuorempaa sukupolvea.*
2. *Auttaa iäkkäitä henkilöitä hankkimaan vapaa-ajan taitoja, vaalimaan terveyttään ja löytämään enemmän tarkoitusta elämälleen.*
3. *Valmentaa työelämän jättäneitä henkilöitä asioissa, jotka koskevat eläkeiän ongelmia ja niiden ratkaisutapoja.*
4. *Luoda työelämän jättäneille henkilöille paremmat mahdollisuudet ylläpitää fyysisiä ja henkisiä kykyjään, osallistua edelleen yhteiskunnalliseen elämään ja antaa heille mahdollisuuksia paneutua opiskeluun ja toimintaan, joihin heillä ei ole ollut mahdollisuuksia työikäisinä.*

(UNESCO 1976, Koponen ym. 1994, 19 mukaan)

Senioripedagogiikassa on tärkeää, että oppija pääsee osaksi opetuksen suunnittelua. Iäkkäämpi oppija omaa vahvan käsityksen itsestään ja maailmasta sekä haluaa tulla kuulluksi. Keskustelu tulee olla tärkeässä asemassa senioripedagogisessa toiminnassa, ja sille tulee myös antaa aikaa (Koponen ym 1994, 54).

Ihmiselämän formaalit, nonformaalit ja informaalit oppimisympäristöt huomioon ottaen, ihminen oppii ensimmäiset 7 vuotta kotona, ammattiin opiskellaan 12-20 vuotta

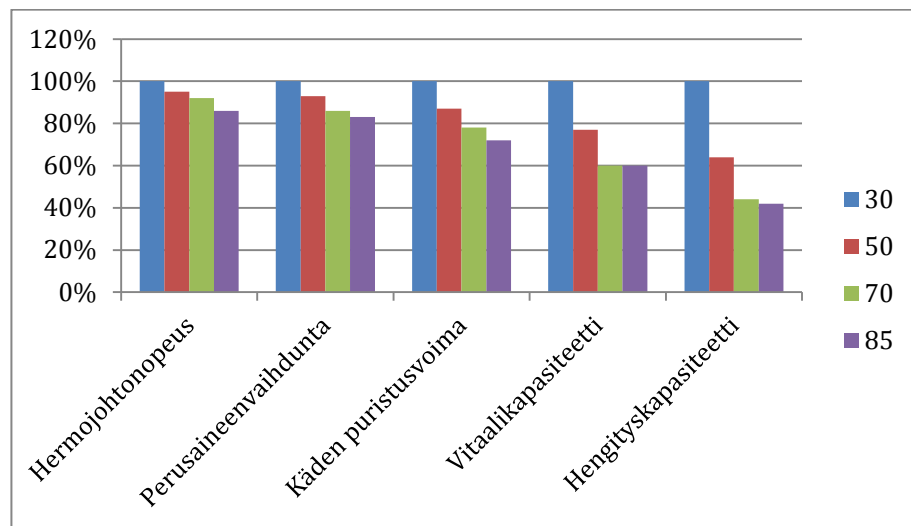
(peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen tai korkeakoulututkintoon), työelämässä ollaan 40 vuotta ja eläkkeellä n. 15–20 vuotta. (Jauhiainen 2011, 219–220). Ammattiin tähtäävän koulutuksen vaihe on yhteiskunnan kannalta merkittävä ja tuolla jaksolla panostetaan tulevien veronmaksajien ja osaajien kouluttamiseen. Kuitenkin myös kyky motivoitua, oppia ja omaksua uutta, toimintaympäristöjen ja olosuhteiden muuttuessa, on nähtävä kansakunnan menestystekijänä (Jauhiainen 2011, 223). Näitä kykyjä tulee kehittää senioripedagogiikan alueella tulevaisuudessa mielestäni yhä enemmän.

Hopeasointu -hankkeessa pyrittiin toteuttamaan useita edellä mainituista senioripedagogiikan tavoitteista ja aspekteista. Seniorit tahtovat ymmärtää nuorempaa sukupolvea tai hankkia vapaa-ajan taitoja sekä osallistua toimintaan johon ei aiemmin ole ollut mahdollisuutta. Hopeasointu -hankkeessa senioreilla oli mahdollisuus tutustua uudenlaiseen ja nykyaikaiseen musiikin harrastamiseen sekä kehittää omia taitojaan teknologian ja musiikin alueilla. Toivoimme hankkeen merkeissä toteutetun toiminnan lisäävän myös osallistuneiden senioreiden itseluottamusta sekä kehittävän minäkuvaa positiivisesti.

2.4.1 Seniori-oppijan rajoitukset

Seniorioppijoilla, kuten kaiken ikäisillä oppijoilla, voi olla rajoituksia, jotka vaikuttavat oppimiseen sekä toimintamahdollisuuksiin. Ikääntyvien opetusopin tutkimus on todennut että suurin osa ikääntyneiden oppimishaasteista ei ole ikäsidonnaisia, vaan pikemminkin sukupolvi-riippuvaisia. Haasteet voivat johtua mahdollisesti heikosta itseluottamuksesta, puutteellisesta opiskelutekniikasta tai haluttomuudesta käyttää muistitekniikoita. Nämä seikat voivat johtua vähäisistä nuoruuden opiskelukokemuksista enemmän kuin iästä. (Ruth-Pitkänen 1994, 151). On kuitenkin totta, että ikä vaikuttaa monelta osalta oppimiseen ja suorituskykyyn sekä tuo omanlaisia haasteita senioreiden oppimiselle.

Jotkut rajoitukset ovat iän myötä hyvin luonnollisia. Niistä jotkut vaikuttavat fyysisiin mahdollisuuksiin osallistua musiikilliseen toimintaan.

KUVIO 1: Suorituskyvyn kehitys iän myötä (Koponen ym. 1994 , 29)

Kuvio 1 kuvastaa ihmisen suorituskyvyn kehitystä välillä 30, 50, 70 ja 85 ikävuotta. Suorituskyky hermojohtonopeuden ja perusaineenvaihdunnan osalta laskee iän myötä hieman. Kuitenkin 85 ikävuoteen mennessä suorituskyky on näiden toimintojen osalta edelleen keskimäärin yli 80 %. Lasku ei siis ole kovin suurta. Musiikin harrastamisessa tämä voi kuitenkin näkyä liikkeen hidastumisena eli ns. ”sorminäppäryydessä”.

Kädenpuristusvoima laskee iän myötä jonkin verran. Se laskee jo 30 ja 50 ikävuoden välillä ja jatkaa laskemista myös vanhemmalla iällä. Käden puristusvoiman heikentyminen vaikuttaa motoriseen suoriutumiseen instrumenttien soittamisesta. Instrumenttien kanssa on hyvin monenlaisia ergonomisia asentoja, joissa soittaminen tapahtuu. Mielestäni osa niistä sopii toisia instrumentteja paremmin senioreille yksinkertaisempien käden- ja kehon asentojen ansiosta. Senioreiden kestävyys soittamisen suhteen keskimäärin myös laskee fyysisen suorituskyvyn laskun takia. Näin useiden tuntien musisointituokiot eivät välttämättä ole hyväksi seniorioppijoille tai vähintäänkin voivat tuntua kohtuuttoman raskailta.

Mielestäni teknologisen laitteen käyttö musiikkitoiminnassa voi parhaimmillaan tasoittaa näitä suorituskyvyn eroja. Tutkimuksessani on tarkoitus kartoittaa osallistujien ajatuksia siitä mahdollistiko teknologiahyödykkeiden käyttö jotakin mihin he eivät toisin olisi kyenneet. Teknologian avulla voidaan soittotilanteesta poistaa ergonomisesti haastavat asennot sekä puristusvoimaa vaativat haastavat liikesarjat ja soittaminen voi tapahtua nappia painamalla.

Eniten iän myötä laskevat merkittävästi vitaalikapasiteetti eli hengitettävän ilman maksimimäärä yhdellä hengityksellä sekä hengityskapasiteetti. 85 ikävuoteen mentäessä se on keskimäärin n. 40 % 30 ikävuoden suorituskyvystä. Hengitykseen liittyvän suorituskyvyn

laskeminen vaikuttaa laulamiseen. Kuorotoiminta ja yhteislaulut ovat senioreiden keskuudessa yleisiä, vaikka hengityskapasiteetin heikentyminen vaikeuttaa laulamista. Tärkeää on huomioida ohjaajana tai opettajana mahdolliset rajoitukset laulaessa laulun tempon eli nopeuden ja fraasien mitan suhteen. Yhdellä hengityksellä laulettavan fraasin kesto pitää olla melko lyhyt, jotta hengityksen suorituskyvyn mahdollinen heikentyminen ei hankaloita laulamista. Lisäksi yhdessä laulettaessa mahdollisen säestäjän tai laulun ohjaajan tulee ottaa huomioon tarvittavien hengitystaukojen pituus ja määrä.

Luovuus ilmenee ihmisen toiminnasta hyvin monella tavalla. Ajattelussa ja luovuudessa tapahtuu ihmisen elämän aikana muutoksia, samoin kuin muissakin elintoiminnoissa. Luovuuden määrän muuttumista on tutkittu ja tilastoitu jonkin verran perustuen keksijöiden tai kirjailijoiden tuottavuuteen. Keksijöiden luovuuden paras aika näyttäisi olevan 30. ikävuoden paikkeilla, ja laskee välillä 35-55 vuotta, melko voimakkaasti. Best-sellerien kirjoittamisessa huippu osuu 40-vuoden ikään ja laskee sen jälkeen, mutta nousee hieman uudelleen 50-60 ikävuosien välillä. (Berg-Mårtensson 1979, 43-45, Peltosen 1981 mukaan). Kuitenkaan ei voida todeta tällä perusteella että luovuuden määrä heikentyisi iän myötä vaan tuotteliaisuus tosiaan voi jopa lisääntyä.

Kaiken ikäisillä ihmisillä voi olla tarvetta luomiseen ja luovuuteen. Näin ollen on mielestäni erittäin hyvä ja tärkeä asia, että myös seniori-ikäisille on tarjolla mahdollisuuksia harrastaa musiikkia. Teknologia antaa meille entistä paremmat mahdollisuudet harrastaa musiikkia yhdessä senioreiden kanssa heidän iästään ja mahdollisista rajoitteistaan huolimatta.

Valikoiva tarkkaavaisuus ikääntyessä heikkenee. Tämä vaikuttaa seniorioppijan mahdollisuuksiin keskittää tarkkaavaisuutensa. Esimerkiksi taustamelu häiritsee senioria keskimäärin nuorempaa oppijaa enemmän. Työmuistin kapasiteetti myös heikentyy iän myötä. Näin vanhemmalle oppijalle useiden toimintojen samanaikainen suorittaminen voi olla haastavaa. Lisäksi haastetta voi tuottaa muistiin painaminen sekä muistista tiedon palauttaminen. Musiikin opiskelussa haastetta voi tuoda uusien sanojen opettelu sekä laulaminen ja soittaminen samanaikaisesti. Kognitiiviset prosessit kauttaaltaan hidastuvat ikäännyttäessä, joten seniorioppijan kanssa oppimiselle tulee antaa aikaa ja rauhaa. (Suutama 2004, 84-87. Siirola 2007, 31 mukaan.)

Opetustilanteissa tulee ottaa huomioon ikäihmisten fyysiset rajoitukset, kuten liikuntarajoitteisuus tai näön ja kuulon huononeminen. Erittäin yleisiä ovat senioreilla kuulon

ja näön heikkeneminen. Yli 75-vuotiailla esiintyy kuulo-ongelmia 40-60 %:lla ja näköongelmia 10-20 %:lla. Joidenkin ennusteiden mukaan tulevaisuudessa ne saattavat olla nykyistä yleisempiä. (Lupsakko 2002, 154. Sirola 2007 mukaan, 35.) Opetustilassa tulee ottaa huomioon esteetön näkyvyys, hyvä valaistus sekä selkeä ja äänekäs ohjeistus. Lisäksi on hyvä olla tietoinen siitä mahdollisuudesta, etteivät oppijat kuule tai näe ehkä kaikkea.

Näön osalta merkittävää on myös, soitetaanko nuoteista vai korvakuulolta. Nuoteista soittaminen voi olla seniorioppijalle haastavaa jo pelkästään näkökyvyn heikentymisen takia. Lisäksi jos nuotit eivät ole ennestään tuttuja voi nuoteista soittaminen sisältää liian monta haastetta yhtä aikaa. Hopeasointu-hankkeessa soitimme paljon nuoteista ja sointumerkeistä. Kuitenkin korvakuulolta soitto ja ulkoa opettelu olisi ollut helpompi vaihtoehto monella tapaa. Nuotinluvussa huomio jakautuu instrumentin, tai tässä tapauksessa myös teknologiahyödykkeen, ja nuotin kesken. Ulkoa opeteltua kappaletta soitettaessa huomion voi keskittää kokonaan instrumenttiin. Fyysiset haasteet tulee ottaa tässäkin huomioon toimittaessa seniorioppijoiden kanssa.

2000-luvulla on yhä laajemmin alettu kiinnittää huomiota oppijoiden erilaisiin erityistarpeisiin. Nykyään musiikinopetukseen on kehitetty paljon erilaisia apuvälineitä kuten erityissoittimia ja nuotinlukua helpottamaan on erityisiä nuotinluku keinoja kuten kuvionuotit. (Jordan-Kilki & Pruukki 2013, 33).

2.4.2 Seniorioppijan motivaatio

Pekka Sallila kirjoittaa ”Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus” -kirjan johdantoluvussa Thomas Moren kirjoittaneen, että oppiminen liittyy elämän laadulliseen puoleen ja on enimmäkseen ihmisen vapaata itsensä kehittämistä. Sallila viittaa tekstissään myös Johan Amos Comeniukseen, jonka kasvatusoppien mukaan oppiminen perustuu kommunikaatioon. Siihen liittyy vahvasti keskustelu, neuvottelu ja vuorovaikutus. (Sallila ym. 2003).

Oppijalle oppimisen ilo on motivoiva tekijä. Uusien asioiden oppiminen auttaa iäkkäämpien väestön osien itsenäistä selviytymistä muuttuvassa yhteiskunnassa, vahvistaa heidän myönteistä minäkuvaansa ja luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa (Koponen, ym 1994). Useimmiten seniorioppijaa motivoivat seikat ovat puhtaasti henkisiä arvoja. Nuorempi väestö koulutetaan osin mahdollista tulevaisuuden ammattia varten, taloudellisten syiden takia tai

paremman aseman saavuttamiseksi. Senioreita puolestaan motivoivat usein täysin toisenlaiset syyt. Edellä mainittujen lisäksi uskon seniorioppijaa motivoivan erityisesti yhdessä tekeminen ja oppimiseen liittyvä sosiaalinen hyvä Hopeasoinnun kaltaisessa yhteisöllisessä oppimisessa.

Ikääntyessä ihmisten roolit muuttuvat ja he kaipaavat uusia rooleja aikuisuuden roolien tilalle. Ikääntyminen ja tyytyväisyys vaativat pysymistä aktiivisena. Uudet sosiaaliset suhteet, harrastukset ja uuden tiedon ja taitojen oppiminen pitävät elämän mielekkäänä ikääntyessäkin (Warner Schaie & Willis 2002, 300-301).

<p>Opiskelun motiiveja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hyöty • Kiinnostus, harrastuneisuus • Aivojen huoltaminen ja henkisen vireyden ylläpitämisen halu • Muiden ihmisten tapaaminen ja viihtyminen <p>Opiskelun esteitä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivaation puute • Epäonnistumisen pelko • Kielteiset asenteet ja huonot kokemukset • Ajan puute, muut velvollisuudet • Sairaudet • Huonot kulkuyhteydet • Vähäinen koulutarjonta • Tiedon puute

Kuvio 2: Senioriopiskelijan motiivaatio (Koponen ym 1994, 50)

Kuvio 2 on listaus Koposen (1994) mukaan tekijöistä, jotka vaikuttavat seniorioppijan motivaatioon. Mielestäni senioreiden kanssa toimittaessa tulee ottaa huomioon myös Koposen (1994) listaamat mahdolliset opiskelun esteet. Aikuisilla on lapsia huomattavasti voimakkaampi itsekritiikki sekä epäonnistumisen pelko. Tämä vaikuttaa suuresti siihen, kuinka oppija motivoituu uudesta, ennalta kokemattomasta tai tuntemattomasta tehtävästä. Myös kielteiset asenteet ja huonot kokemukset vaikuttavat suuresti senioreiden kanssa toimittaessa. Oppijalla saattaa olla hyvin ankara käsitys omasta osaamisestaan. Se saattaa perustua aiemmille epäonnistumisille tai jopa aiemmista yrityksistä tai kokeiluista saatuun negatiiviseen palautteeseen. Kokemukseni mukaan musiikki on oppiaine, johon hyvin usein sisältyy voimakkaita käsityksiä omasta osaamisesta.

Temperamenttitutkija ja musiikinopettaja Robin L Hegvik (1989) on kirjoittanut temperamentin ja musiikin opetuksen yhteyksistä. Hänen mukaansa kaikkein kriittisin ja merkityksellisin musiikkitemperamentti on lähestymis-välttämistäipumus. Korkea välttämiskäyttäytyminen tarkoittaa välttelevää käyttäytymistä suhteessa uuteen asiaan. Uusi asia voi tuntua haastavalta ja niin se helposti jätetään tekemättä tai siihen on ainakin vaikea tarttua, koska ei ole tuttua tai heti osata. Välttämiskäyttäytyminen ei ehkä näy vielä opetuksessa vaan kotona harjoittelu jää helposti jos oppiminen tuntuu työläältä. Tällaisen tilanteen välttämiseksi oppija tarvitsee paljon tukea opettajalta ja kanssaoppijoilta. (Hegvik 1989 Mullola 2013, 69-70 mukaan.) Hopeasointu-hankkeen aikana huomasin useita kertoja, että senioritkin helposti valitsivat itselleen edes hieman tuttuja työtapoja ja vierastivat täysin uutta. Kotona harjoittelemisenkin jäi helposti varsinkin aluksi.

2.4.3 Seniorioppijan mahdollisuudet

”Oppiminen on omien rajojen laajentamista, par excellence.” (Nummi-Kuisma 2013, 132)

Ikääntyminen tuo elämään mukanaan muutoksia ja joitakin rajoitteita. Kuitenkin on todettu tutkimuksin että monella osa-alueella toimintakyky pysyy erittäin hyvänä hyvin pitkään. Verbaalinen kyky äidinkielen osalta on osa-alue, joka kehittyy edelleen iäkkäämpänäkin (Koponen ym 1994, 37). Musiikin saralla tämä tarkoittaa kasvavaa kykyä laulun sanojen kirjoittamiseen tai kappaleiden uudelleen sanoitukseen.

Tutkimusten mukaan luovuus kärsii hyvin vähäistä laskua, jos lainkaan, iän myötä. Tutkimuksissa tosin on päädytty erilaisiin tuloksiin aikojen saatossa. Anderson ym. (1989) tutki luovuuden kehittymistä tutkimushenkilöillä ikävuosien 70 ja 83 välillä. Tulokset osoittavat, ettei tällä ikävälillä muutosta juuri ollut luovuutta mittaavissa vastauksissa. (Anderson ym. 1989. Koponen ym. 1994, 40 mukaan).

Senioreiden oppimisen kannalta voidaan ajatella että suurin vaikuttaja on yleisesti toimintojen hidastuminen (Koponen ym. 1994, 37). Oppimiselle on paljon mahdollisuuksia, mutta kaikki vie aikaa.

Tämä huomattiin myös Hopeasointu-hankkeessa. Etenemisivauhti tulee olla oppijoille sopiva. Sekä musiikki että teknologia ovat osaamisalueita, joihin saattaa senioreilla liittyä paljon

ennakkoluuloja ja lisäksi lähtöaidot voivat vaihdella yksilöittäin suuresti. Ryhmäopetuksessa nämä yksilölliset erot tuovat lisähaastetta.

On tärkeää todeta, että senioreilla on erittäin hyvät mahdollisuudet harrastaa musiikkia varttuneemmalla iällä. Lisäksi musiikkiteknologian kehittyminen mahdollistaa motorisesti musiikillisesti toimintoja, jotka muutoin voisivat olla haastavia.

2.5 Geronteknologia

Geronteknologia -käsitteen kehittäjä on hollantilainen Jan Graafmans. Käsite on syntynyt 1990-luvulla. Sillä tarkoitetaan ”sellainen ikääntymisen tuntemiseen pohjautuva teknologian tutkimus, jonka tavoitteina on ikäihmisten hyvä elin- ja työympäristö tai heille sopeutettu hoito” (Rietsema 1994 Kaakinen & Törmä 1999, 17 mukaan). Sana on yhdistelmä kahdesta sanasta gerontologia eli tieteellinen vanhuus tutkimus sekä sanasta teknologia.

Suomessa on viime vuosina puhuttu hyvin paljon väestön ikääntymisestä. Tämä ilmiö on yleinen Euroopassa ja muuallakin maailmassa. Yksi suurin syy tähän on luonnollisesti elinikäodotusten kasvaminen. Samanaikaisesti on Euroopassa syntyvyys puolestaan ollut useissa maissa laskussa. Ennusteiden mukaan tulevaisuudessa väestörakenne tulee muuttumaan huomattavasti. Suomessa tilastokeskuksen ennusteen mukaan vuonna 2030 yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä tulee olemaan 25,7 %. Vuonna 1998 vastaava luku oli 14,7 % (Kaakinen & Törmä 1999). Väestön ikääntyminen tuo uusia haasteita yhteiskuntaamme. Gerontologia on ala joka tutkii vanhenemista ja sen ilmiöitä, vaikutuksia ja haasteita. Geronteknologia on uudempi tieteen ala, mutta tutkimuksia, hankkeita ja kokeiluja sekä tutkimustietoa on koko ajan enemmän.

Väestömme vahva ikääntyminen aiheuttaa luonnollisesti yhteiskunnassamme monenlaisia haasteita. Työikäisten määrän suhteellinen väheneminen aiheuttaa hyvinvointivaltiossa taloudellisia ongelmia. Lisäksi hoivaa ja hoitoa tarvitsevien määrän kasvaessa paineet mm. sosiaali- ja terveysalalla lisääntyvät. Tilanteeseen on ryhdytty etsimään helpotusta mm. teknologiasta. Huoltosuhteen säilyttäminen siedettävällä tasolla on yksi hyvinvointivaltion säilymisedellytyksiä. Huollettavia ei voi olla liikaa suhteessa maksavaan väestön osaan. Senioriväestön osuuden kasvaessa on yhteiskunnan toimesta noussut kiinnostus mm.

senioreiden toimintakykyisyyden edistämiseen ja toimintakyvyn säilymiseen pidempään (ns. productive ageing eli tuottava ikääntyminen) (Jauhiainen 2011, 222).

Ikääntymiseen liittyvän teknologian kehittäminen on alkanut 1980-luvulta Yhdysvalloista (Kaakinen & Törmä 1999, 15). Suomi on ollut teknologian kehittämisessä vahvasti mukana koko ajan. Ikääntyvän väestön toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta teknologia luo paljon uusia mahdollisuuksia. Oikarinen ym. kirjoittavat aiheesta seuraavasti:

”Väestön ikääntyminen on johtanut kansallisiin ja kansainvälisiin tutkimus- ja kehittämisprojekteihin sellaisten edellytysten luomiseksi, joiden avulla iäkkäät ihmiset säilyttäisivät kykynsä työskennellä, selviytyä omatoimisesti sekä asua itsenäisesti ja turvallisesti yksityisasunnoissaan kalliin laitoshoidon sijaan. Vanhuksen itsenäinen kotona asuminen ja viihtyminen on sekä inhimillisiltä näkökohdiltaan että taloudellisesta näkökulmasta parempaa. Myös EU on asettanut tavoitteekseen sellaisten yhteiskunnallisten muutosten, rakenteiden ja teknologioiden kehittämisen, korjaamisen ja tukemisen, jotka edesauttavat edellä mainittua tavoitetta” (Kaakinen & Törmä 1999, 15).

Geronteknologisia innovaatioita on pyritty tekemään elämän eri alueiden tarpeita ajatellen. Senioriväestön toimintakykyä pyritään teknologian avulla parantamaan ja pidentämään. Lisäksi teknologian avulla pyritään lisäämään seniorikansalaisten onnellisuutta. ETAN:n, eli Euroopan Komission sisällä toimivan Euroopan teknologian arviointiverkoston, asiantuntijatyöryhmä nimeää kolme laajaa aluetta, joilla erityisesti on mahdollisuuksia innovaatioihin. Nämä ovat: mahdollisuudet laajentaa ikääntyneiden osallistumista työelämään, mahdollisuudet lisätä ikääntyneiden aktiivisuutta, liikkuvuutta ja elämän laatua sekä mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja tuen antamista (ETAN Working paper 1998 Kaakinen & Törmä 1999 mukaan).

Senioreille suunnattu koulutus voi pidentää tämän väestön osan suorituskäkyä, parantaa elämänlaatua sekä toimia ennaltaehkäisevänä toimintana ”opittua avuttomuutta” ja passivoitumista vastaan (Koponen ym. 1994, 7).

Aikuisille suunnattuun opetukseen osallistuvat yleensä tietynlaiset aikuiset. Työssäkäyvät osallistuvat työttömiä useammin ja korkeakouluista valmistuneet osallistuvat matalamman koulutuksen saaneita useammin. Yli 54 -vuotiaat osallistuvat harvemmin kuin nuoremmat. (Warner Schaie & Willis 2002, 336). Geronteknologisista haasteista suurimpia on saada

senioreita laajalti kiinnostumaan aikuiskasvatuksesta, teknologiasta ja oman osaamisen kehittamisestä. Kokemukseni mukaan senioreilla on vahva käsitys omasta osaamisesta ja usein melko negatiivinen suhtautuminen omiin mahdollisuuksiin oppia uutta ja kehittää itseään. Kuitenkin uuden oppimisen uskon parantavan heidän elämänlaatuaan merkittävästi onnistumisen kokemusten kautta.

Tällä hetkellä elämme aikoja, jolloin ns. suuret ikäluokat ovat siirtymässä eläkkeelle. Vuosina 2005-2010 suuret ikäluokat täyttävät 60 vuotta. Lähitulevaisuuden kannalta on siis merkittävää päättääkö heistä suurempi osa siirtyä eläkkeelle vai jatkaa työelämässä (Airila, Kauppinen & Eskola 2007, 18.). Jo kansantalouden kannalta alkaa olla merkittävää kuinka tämän ikäryhmän toimintakyky säilytettäisiin mahdollisimman pitkään.

Suurten ikäluokkien väestöryhmä on elänyt sellaisina aikoina, että he ovat jo tottuneita koulutukseen ja erilaisiin apuvälineisiin, keskimäärin heidän elintasonsa on ollut hyvä verrattuna aiempiin ikäluokkiin (Koponen, P. ym. 1994, 26). Tulevaisuudessa on siis edessä aikuiskasvatukselle ja geronteknologialle suotuisat ajat. Tilausta hyödykkeiden, ja niiden käytön, kehittämiseen on paljon. Väestön ikääntyminen on rasite hyvinvointivaltiolle, mutta geronteknologian hyödyntäminen osaltaan voi olla vastaus tilanteen helpottamiseen, ikääntyvien aktiivisuuden lisäämiseen ja senioreiden hyvinvoinnin ja osaamisen kehittämiseen.

3. TYÖPAJATOIMINTA MUSIIKIN HARRASTAMISESSA

Työpajatoiminta on yhteistoiminnallista oppimista. Kuitenkin voimakas ja tietoinen käsitys omasta osaamisesta saattaa estää avoimen uuden oppimisen ohjata itsereflektiota. (Leppilampi –Piekkarin 1999). Yhteistoiminnallisuus tuo oppimiseen uuden sosiaalisen aspektin. Yhdessä on mukava oppia ja yhteismusisoinnin kautta musiikista tulee yhteinen sosiaalinen tapahtuma. Yhteistoiminnallinen oppiminen pyrkii etsimään ratkaisuja ja sovelluksia. Asioita pyritään muuttamaan ja luomaan uutta. Epäonnistumisen riski on olemassa ja mitä isompi haaste on, sitä enemmän vaaditaan harjoittelua ja kollegiaalista tukea. Paineet omasta osaamisesta ja pelko epäonnistumisesta voivat nousta voimakkaampana kuin kanssa tekijöitä on enemmän. Yhteistoiminnallisuus mahdollistaa kuitenkin yhdessä musisoimisen ja oppimisen ilon jakamisen.

Useiden tutkijoiden ja teoreetikoiden mielestä musiikin opetuksessa, ja opettamisessa ylipäänsä, kohtaaminen ja dialogisuus ovat hyvin tärkeitä. Työpajamuotoisessa toiminnassa dialoginen työskentely toteutuu helposti kun jokainen oppija pääsee olemaan selkeästi osa ryhmää ja mukana toiminnassa. Ulkopuoliseksi jääminen voi puolestaan aiheuttaa ahdistusta ja negatiivista suhtautumista myös oppimiseen. Useat tutkijat ovat kirjoittaneet myös ihmisen luontaisesta kyvystä ja tarpeesta musiikilliseen vuorovaikutukseen. Dialogissa vuorovaikutus on kahden suuntaista ja jokainen osallistuja on tasaveroisesti mukana toiminnassa. (Jordan-Kilki & Pruukki 2013, 18-20).

Yhteistoiminnallisuuden lisäksi työpajatoiminnassa oppijat pääsevät kokeilemaan konkreettisesti ja oppimaan sitä kautta. Kokemuksellinen oppiminen:

1. Oppijan oma kokemusmaailma
2. Kriittinen ja pohdiskeleva havainnointi
3. Käsittelemisvaihe
4. Aktiivista, kokeilevaa toimintaa

(Joyce & Showers 1987, Leppilampi-Piekkari 1999 mukaan)

Motivaatio vaikuttaa suuresti oppimiseen. Motivaatio jakautuu erilaisiin siihen vaikuttaviin osiin. Sisäinen motivaatio tarkoittaa oppijasta itsestään tulevaa motivaatiota kuten tarvetta henkiseen kasvuun, yleiseen kehitykseen ja sisällöllinen kiinnostus. Luonnollisesti sisäinen motivaatio on hyvin tärkeää oppimisessa. Aikuisen oppijan motivaatiossa tulee huomioida mielestäni myös aikuisen oppijan itsekriittisyys, joka lapsilta oppijana on huomattavasti vähäisempää. Aikuista oppijaa tulee kannustaa kuten lastakin. Aikuinen oppija kaipaa myös

kehua, palautetta ja kannustusta motivaationsa ylläpitämiseksi ja tueksi. (Ryan & Deci 2008, Martela & Jarenko 2014 mukaan).

Ulkoisella motivaatiolla tarkoitetaan puolestaan hyötymistä toiminnasta eli mitä oppija hyötyy oppimastaan. Aikuismusiikkikasvatuksen suhteen ulkoinen motivaatio tuskin useinkaan on kovin suuri, sillä harvoilla aikuisilla on mielessään hyötyminen opituista taidoista esimerkiksi taloudellisesti.

Sosiaalinen motivaatio muodostuu kuulumisesta tiettyyn ryhmään ja toisten tapaamisesta ja sen herättämistä tunteista. (Paane-Tiainen 2000, 26). Ryhmäopetuksena tapahtuvassa musisoinnissa sosiaalinen motivaatio on suuressa roolissa. Siksi pidän tärkeänä ryhmän hyvää yhteishenkeä ja tutustumista. Viihtyminen ryhmässä on suuri osa harrastusta. Vaikka työpajamuotoisessa toiminnassa opettajan rooli itse oppimisessa on pienempi kuin perinteisemmässä opettajajohtoisessa opetuksessa, on opettajalla kuitenkin vastuu ja mahdollisuudet vaikuttaa ryhmän sosiaaliseen ilmapiiriin. Opettajan tehtävänä on observoida ryhmän toimintaa ja tarvittaessa reagoida ryhmäytävien harjoituksin sekä luoda yhteishenkeä.

Työpajamuotoisessa toiminnassa asetetaan kyseenalaiseksi perinteinen opettajajohtoinen pedagogiikka. Toiminnassa on tarkoitus että kaikki osallistujat ovat mukana tasa-arvoisina toimijoina. Hopeasointu-hankkeessa tämä tarkoitti, etteivät opettajat vedä toimintaa vaan kaikki ryhmäläiset musisoivat yhdessä tasa-arvoisina ryhmän jäseninä. Opettajat toimivat senioreiden mukana ja auttoivat tarvittaessa. Lisäksi senioreiden vastuuta ja vaikutusmahdollisuuksia vahvistettiin sillä, että soitettavan ohjelmiston valinta, oli siirretty senioreiden vastuulle. He saivat tuoda tapaamisille omia kappaleitaan, jotka ovat itse valinneet. Eräs ryhmäläisistä toi tapaamisiin omia sävellyksiään ja sanoituksiaan, joita sitten yhdessä soitettiin ja laulettiin. Nykypäivänä uskotaan oppimisprosessissa yhä enemmän oppijan omaan aktiiviseen tiedonkäsittelyyn ja osallistuvaan opetukseen (Kokkinen ym. 2008).

Erityisesti aikuisten oppijoiden parissa tehtävä musiikillinen työpajaopetus on melko harvinaista. Työpajaopetuksessa usean opettajan yhteisopetus tuo lisäarvoa oppimistilanteeseen sekä oppijoiden että opettajien kannalta. Jokaisella on mahdollisuus oppia. Opettajat oppivat sekä oppilailta että toisiltaan. Oppilaat puolestaan saavat enemmän erilaisia näkökulmia, kun opettajia on useita. Jokaisella heistä on omat persoonallisuutensa sekä omat tapansa opettaa. Erityisesti aikuisilla oppijoilla on jo vahva kuva itsestään ja

vahvoja mielipiteitä. Useamman opettajan yhteistyöllä tuodaan aikuiskasvatukseenkin aivan uusia mahdollisuuksia. Hopeasointu-hanke oli oppimistilanne paitsi senioreille, myös opettajana työpajoille osallistuville.

Yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteet (Leppilampi-Piekkari 1999, 13):

1. Positiivinen riippuvuus
2. Vuorovaikutteinen viestintä
3. Yksilöllinen vastuu
4. Sosiaaliset ryhmätaidot
5. Toiminnan ja oppimisen yhteinen pohtiminen

Työpajamuotoisessa toiminnassa opitaan itse opeteltavan aineksen lisäksi sosiaalisia taitoja, mutta myös oppimaan oppimisen taitoja. Kuten yllä Leppilampi-Piekkarin (1999) periaatteiden mukaan, yhteistoiminnallisessa oppimisessä on mukana yksilöllistä vastuuta omasta oppimisestaan. Lisäksi vuorovaikutus ja sosiaaliset ryhmätaidot kehittyvät.

Dialogisuus ja yhteistoiminnallisuus näkyi Hopeasointu-hankkeessamme myös opettajien välisenä vuorovaikutuksena. Työpajoillemme opettajat olivat tasavertaisesti mukana toiminnassa. Viime vuosina on puhuttu kasvatusalalla tämän dialogisuuden lisäämisen tarpeesta. Dialogisen yhteistyön voimana ovat avoimuus ja tasa-arvoisuus. (Jordan-Kilkki & Pruukki 2013, 25-26).

3.1 Seniorit osana ryhmätoimintaa

Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet ovat perustarve ihmiselle (Ahonen 1993, 287). Musiikkiharrastuksessa sosiaalinen aspekti on läsnä kun toimitaan ryhmässä. On tärkeää tiedostaa tapaamisten merkitys osallistujille, myös sosiaalisesta näkökulmasta.

Oppiminen on iäkkäämmillä pääsääntöisesti verkkaisempaa kuin nuoremmilla oppijoilla. Tästä syystä senioreille on hyvä olla tarjolla harrastusmahdollisuuksia juuri vertaisryhmässä. Seniori itse voi kokea yleisessä ryhmässä alemmuutta ja epävarmuutta. (Siirola 2007, 32).

Hopeasointu – ryhmään oli koottu joukko toisilleen vieraita senioreita, joilla oli hyvin erilainen musiikillinen tausta. Ryhmä muuttui prosessin aikana jonkin verran.

Ryhmämusiikkitoiminta mahdollistaa yhteisöllisen musiikin kokemisen ja sosiaalinen puoli harrastuksesta on tärkeä osa kokoontumisia. Toiminnan sosiaalinen puoli on senioreiden kanssa toimittaessa erityisen tärkeää. He ovat jo siirtyneet työelämästä eikä säännöllisiä tapaamisia ihmisten kanssa välttämättä ole paljon.

Stern (2004, 107, Nummi-Kuisman 2013, 131 mukaan) kirjoittaa että ihminen lakkaa psyykkisesti olemasta ilman intersubjektiivisesti jaettuja kokemuksia. Nummi-Kuisma (2013, 131) kuvailee tätä ihmisten synnynnäistä tarvetta olla kontaktissa muihin ihmisiin ja kokea itseään parhaiten itseään suurempien kokonaisuuksien kautta. Tällaisia itsensä kokemisen tapoja ovat muun muassa musiikki toisten ihmisten kanssa.

Seniorit ovat kohderyhmä, jolle on helppoa luottaa vastuuta ja mahdollisuuksia suunnitella toimintaa ja opettaa toisiaan. (Koponen ym. 1994, 23). Mielestäni on jopa senioreiden toimintakykyä aliarvioivaa tukeutua senioripedagogiikassa liiaksi opettajajohtoisuuteen. On hyvä myös antaa tilaa sille, etteivät tapaamiset aina mene täysin suunnitellusti. Senioreiden ajatuksille ja ideoille annettiin myös Hopeasointu – hankkeessa tilaa. Työpajat eivät aina edenneet suunnitellusti, koska lähdimme usein seuraamaan työpajan aikana nousseita ideoita ja senioreilta tulleita toivomuksia. Välillä ehdotukset olivat yllättäviä ja muuttivat koko tapaamisemme. Myös opettajat saivat tasapuolisesti vaikuttaa työpajojen kulkuun.

Seniorit ovat usein skeptisiä oman kykeneväisyytensä suhteen. On kuitenkin tutkittu, että vanhemmat ihmiset, joille on annettu vastuuta jopa muista kuin itsestään (esim. lemmikki), ovat yleisesti henkisesti valppaampia, aktiivisia ja tyytyväisempiä. (Warner Schaie & Willis 2002, 297).

Helakorpi, Juuti ja Niemi (1996) mukaan yhteistoiminnallisessa oppimisessa ajattelua kehittää positiivinen henkinen ilmapiiri. Se rohkaisee riskien ottamiseen ja auttaa näkemään oppimistilanteen yhteisönä. Tässä opettajalla on suuri vastuu ja merkitys, mutta myös jokaisella oppijalla on tässä osansa. Lisäksi heterogeeniset ryhmät johtavat heidän mukaansa divergenttiin ajatteluun ja erilaisten lahjakkuuksien hyödyntämiseen. Parhaimmillaan heterogeenisen ryhmän jäsenten erilaisuus nähdään rikkautena eikä ongelmana. Hopeasointuhankeen ryhmä oli hyvinkin heterogeeninen. Henki ryhmässä oli positiivinen, eivätkä lähtötasojen erot tuntuneet haittaavan ryhmäläisiä.

Vuorovaikutus ja opittavan asian, sekä oppimistilanteen, mieluisuus vaikuttavat oppijan motivaatioon. Ryhmämusiikkitoiminnassa yhteenkuuluvuuden tunne ja ryhmähenki ovat tärkeitä arvoja ja vaikuttavat myös oppimistulokseen. Jos oppija kokee kuuluvansa joukkoon, vaikuttaa se positiivisesti hänen motivaatioonsa (Nummi-Kuisma 2013, 129.) Jokainen pystyy kokemaan kuuluvansa ryhmään, kun opettajan toiminnassa näkyy hänen tavoitteenaan olevan löytää jokaisen oppimispotentiaali ja – strategiat. On tärkeää, että jokainen on keskenään tasavertainen osallistuja taitotasostaan riippumatta.

4. SENIORIMUSIIKKITOIMINNAN TUTKIMUS

Aikuisen oppijan oppimiseen vaikuttaa vahvasti jo opitut asenteet ja omaksutut mielikuvat (Paane-Tiainen 2000, 16). Musiikki ja erityisesti laulaminen ovat melko henkilökohtaista toimintaa ja monilla ihmisillä saattaa olla kipeitä muistoja omilta musiikkitunneiltaan kouluaikana. Opitut negatiiviset asenteet voivat olla esteenä oppimiselle. Oppiminen ja erityisesti siitä nauttiminen edellyttää näistä asenteista luopumista ja näin muuttumista mahdollisuuksiksi. (Paane-Tiainen 2000, 16).

Aikuiskasvatuksesta on tehty paljon tutkimusta. Musiikin osalta aikuisten oppimista on tutkittu jonkin verran ja siitä senioriväestön musiikin oppimisen tutkimus on pieni osa. Hopeasointu-hankkeen kaltaisia kokeiluja en tiedä tutkittaneen aikaisemmin. 2000-luvulla ovat tämän senioriväestöryhmän musiikin harrastamismahdollisuudet lisääntyneet ja samalla toki myös tutkimukseen on herännyt kiinnostusta. Erilaisten hankkeiden myötä on kokeiltu musiikin, musiikkikasvatuksen sekä musiikkiterapian käyttömahdollisuuksia uusissa ympäristöissä kuten sairaaloissa, palvelutaloissa, vankiloissa jne. Myös seniorimusiikkipedagogiikan (muun kuin hoivamusiikkitoiminnan) osalta on 2000-luvulta eteenpäin toteutettu yhä enemmän hankkeita ja kokeiluja sekä tehty tutkimusta.

Musiikki on monille aikuisille ja senioreille harrastus, josta haaveillaan mutta on vaikea tarttua toimeen. Monesti kuulee ihmisten haikailevan soittotaidon perään. Soittamisen oppiminen vaatii aikaa ja harjoitusta. Työelämässä olevan henkilön voi olla vaikea löytää aikaa musiikin harrastamiseen. Toisaalta negatiiviset kokemukset tai usko omaan kykenemättömyyteen musiikin osalta voivat lannistaa toimijan jo ennen harrastuksen aloittamista. Aikuisilla voi olla jopa omilta kouluajoilta traumaattisia kokemuksia musiikista ja musiikillisesta toiminnasta saamastaan palautteesta. Tämä voi vaikuttaa hyvin negatiivisesti myöhempään halukkuuteen harrastaa musiikkia tai harjoittaa ylipäänsä mitään musiikillista toimintaa.

Senioreiden musiikin harrastusmahdollisuudet ovat viime vuosina lisääntyneet kuten tutkimuskin. Musiikkiteknologian käyttöä nimenomaan senioreiden musiikkitoiminnassa on tutkittu hyvin vähän. Kuitenkin erilaisia hankkeita ja tutkimuksia on tehty seniorimusiikkitoiminnan osalta mm. kuorotoiminnasta, senioreiden musiikin harrastamisen vaikutuksista sekä musiikin harrastamisen vaikutuksista muistisairauksiin. Tässä luvussa nostetaan esiin joitakin tehtyjä tutkimuksia ja kokeiluita seniorimusiikkitoiminnan ja

hoivamusiikkityön vaikutuksista sekä kerrotaan musiikin harrastamisen vaikutuksista ihmisiin ylipäänsä.

4.1 Musiikin harrastamisen fyysiset ja psyykkiset vaikutukset seniorien näkökulmasta

Useat tutkijat ovat todenneet musiikilla olevan positiivisia vaikutuksia ihmiseen. Musiikin on todettu vaikuttavan positiivisesti sekä henkisesti että fyysisesti. Musiikin rytmi vaikuttaa verenkiertoon, hengitykseen ja sydämen sykkeeseen. Rytmistä voi saada rauhaa, rohkeutta, rentoutta ja vapautuneisuutta. Musiikin harmonia vaikuttaa tunteisiin ja melodia kuljettaa ajatuksia. Tutkimustulokset ovat osoittaneet musiikin lukuisat positiiviset vaikutukset (Ahonen 1993, 43-49).

Musiikki voi vaikuttaa mm. seuraaviin toimintoihin:

- hengitys
- sydämen syke
- endorfiinin määrä
- kivun lievitys
- immunitettisysteemit
- keskunhermostosysteemin prosessointi
 - lihasjännitys
 - aineenvaihduntaan

KUVIO 3: Musiikin vaikutuksia listattuna Ahonen (1993) mukaan.

Thalamusteorian mukaan musiikki vaikuttaa nimenomaan thalamuksessa ja sitä kautta ihmiseen. Musiikki vaikuttaa erityisesti aivojen limbiseen kerrokseen. Seniorioppijoiden kannalta erityisesti musiikin harrastaminen on hyväksi, sillä limbinen kerros ohjailee musiikillisen tiedon lisäksi muistia ja tunnetiloja. (Ahonen 1993, 47.)

Musiikin vaikuttavuuden syitä:

- Musiikki on helposti saatavilla.
- Musiikki on tunnepitoista ja mukaansatempaavaa, ja se muokkaa kokemustamme ja käyttäytymistämme.
- Musiikki on fyysistä ja auttaa irti arjesta ja murheista.
- Musiikki on vuorovaikuksellista ja sosiaalista toimintaa, jonka symbolinen luonne mahdollistaa henkilökohtaiset merkitykset ja heijastaa identiteettiämme.

KUVIO 4: MacDonald, Kreutz & Mitchell 2012, Saarikallio 2013, 39 mukaan.)

Laulaminen rentouttaa kehoa. Ääni resonoi kehossa ja tästä syystä aiheuttaa aineenvaihdunnan sekä verenkierron vilkastumista. Laulamisella on siis myös fyysisesti parantavia vaikutuksia. (Ahonen 1993, 121-123)

Musiikki tuottaa aivoissa endorfiineja, joista johtuen se aiheuttaa mielihyvää sekä lievittää kipuja. Musiikki toimii myös terapian välineenä sekä toimii persoonallisuuden kasvun tukena. Harrastajan on mahdollista musiikin avulla purkaa tunteita, vapautua paineista, virkistyä ja aktivoitua fyysisesti. Kokeakseen musiikkia, ei sitä tarvitse opiskella tai erityisemmin osata. Musiikki vaikuttaa tunteisiin, herättää niitä ja auttaa niiden käsittelyssä sekä läpikäymisessä. (Ahonen 1993, 300-302.)

Musiikki on aivojen kannalta hyvä harrastus, sillä musiikki on optimaalista prosessoitavaa aivoille. Se aktivoi limbisen kerroksen lisäksi thalamusta. Soittaminen ja musiikin harrastaminen auttaa senioreita motorisen toimintakyvyn entistä parempaan ylläpitoon. Opetellut motoriset liikesarjat paksuntavat hermoratoja, jolloin uusien sarjojen oppiminen helpottuu (Ahonen 1993, 107-108). Ikäihmisten harrastukset ja opiskelu vaikuttavat positiivisesti toimintakyvyn ylläpitoon. (Ruoppila 2002, 119-145).

Joistakin asioista voi olla vaikea puhua tai ne ovat saattaneet jo vaipua unohdukseen. Useat musiikin tutkijat ja musiikin ammattilaiset ovat sanoneet, että ”musiikki alkaa siitä mihin

sanat loppuvat”. Musiikin avulla vanhoja muistoja voi herättää esiin. Musiikki on kuin ”leikki”, jonka varjolla päästään käsittelemään omaa itseämme. Musiikki mahdollistaa palaamisen vanhoihin asioihin ja muisteluun. Musiikin avulla voimme kaivaa asioita uudelleen käsiteltäviksi.

Hopeasointu-hankkeen yhteydessä seniorit saivat itse tuoda työpajoille ohjelmistoa, jota harjoiteltiin. Kappaleiden merkityksiä toiselle ihmiselle (saatikka ryhmälle) on mahdotonta aavistaa. Jokaisen omat henkilökohtaiset kokemuksensa vaikuttavat kappaleiden muistijälkiin.

Senioreiden kanssa lauletaan paljon vanhoja kappaleita ja musiikki onkin helppo tapa muodostaa siltä menneestä tähän päivään. Tuttuuden tunnetta ja mieltymystä tuttuun musiikkiin kutsutaan transitionaalikokemukseksi (Ahonen 1993, 61). Tutunkuuloiset kappaleet jäävät mieleen ja miellyttävät.

Musiikki vaikuttaa ihmismieleen hyvin monilla tavoilla. Se kanavoi impulsseja, tunteiden purkautumista, antaa ”turvaa”, auttaa tunteiden työstämisessä ja itsereflektoinnissa, vahvistaa egon heikkoja rakenteita, lisää itseluottamusta, saa aikaan vuorovaikutusta, antaa esteettisen kokemuksen sekä tuottaa mielihyvää. (Ahonen 1993, 56-57.)

E erityisen mielekästä juuri seniorimusiikkitoiminnasta tekee musiikin vaikutus muistiin. Tutkimuksen mukaan 75-vuotiaat ihmiset muistivat kaikkein tarkimmin asiat, jotka ovat tapahtuneet heille 10-25 ikäisinä (Jukkola 2007, 174). Tämä tulee huomioida seniorimusiikkitoiminnassa materiaalien valinnassa. Musiikki on monesti myös viimeinen keino palata tiettyihin muistoihin, jotka ovat unohtuneet tai keino kommunikoida muiden kanssa silloin kun sosiaalinen kyvykyys on laskenut esimerkiksi sairauden vuoksi.

Musiikkiterapeuttisia menetelmiä on kokeiltu hyvin monenlaisten ja eri-ikäisten ihmisten kanssa niin yksilöterapiana kuin ryhmässäkin. Musiikkiterapiaa tapahtuu vankiloissa, sairaaloissa, palvelutaloissa, turvakodeissa jne. Sen vaikutuksia on testattu mm. myös dementiapotilaisiin. Suurta vaikutusta itse muistiin tai sairauteen tuokioiden ulkopuolella ei ole havaittu. Kuitenkin musiikkiterapeuttiset menetelmät on todettu hyväksi tavaksi käsitellä sairauteen liittyviä tuntemuksia ja musiikki voi olla apuna dementoituneen ei-sanallisessa eheytymisprosessissa. (Jukkola 1999). Musiikin on myös todettu aktivoivan sellaisia

henkilöitä, jotka muuten eivät ole aktiivisesti vuorovaikutuksessa ympäristöönsä, näihin lukeutuvat mm. autismin kirjo ja dementia- sekä Alzheimer-potilaat.

Elina Siirola on lisensiaatin työssään perehtynyt pianonsoittoharrastuksen vaikutuksiin senioreilla. Tutkimusten mukaan musiikin harrastamisen keskeiset merkitykset ovat yhdessä olo ja itse musiikki (Siirola 2007, 19). Musiikin harrastamisella on sosiaalisia, psykologisia sekä fyysisiä vaikutuksia. Sosiaalisesti musiikkiharrastuksella on senioreille tärkeä merkitys yhdessä olon muotona. (Siirola 2007, 23-26). Toki yhdessä olon kokemuksia voi saada myös muiden harrastusten parissa, mutta musiikkitoiminnassa musiikillinen vuorovaikutus toimii osana yhdessä oloa. Lisäksi yhdessä soittaminen ja laulaminen mahdollistavat vuorovaikutuksen ja sosiaalisen yhdessä olon myös niissä tapauksissa, joissa vuorovaikutus voi olla jo muuten haastavaa sairauden tai sosiaalisten taitojen vähäisyyden vuoksi.

Psykologisesti musiikin harrastamisen on todettu vaikuttavan hyvin positiivisesti vähentäen negatiivisia tunteita kuten masentuneisuutta, stressiä, ahdistuneisuutta sekä toivottomuuden ja yksinäisyyden tunnetta. Puolestaan musiikin harrastamisen on todettu lisäävän itseluottamusta ja sosiaalista aktiivisuutta. (Siirola 2007, 23).

Seniorit ovat useimmiten siirtyneet työelämästä jo pois ja heillä on omat kehityshaasteensa uuden elämän vaiheen kohtaamisessa. Vanhojen muisteleminen ja oman elämän kertaaminen ovat tyypillistä tässä elämänvaiheessa. Musiikin käyttäminen mahdollistaa tuon muistelun entistä paremmin ja antaa mahdollisuuksia elämänvaiheeseen liittyvien tunteiden käsittelyyn. Musiikki yksinkertaisesti myös viihdyttää ja piristää senioria samoin kuin ketä tahansa oppijaa. (Ahonen 1993, 287.)

Musiikkiterapian tavoitteet seniorien kanssa:

- Masennuksen vähentäminen.
 - Itsenäisyyden lisääminen.
- Sosiaalisen kanssakäymisen lisääminen.
 - Elämänlaadun lisääminen.
- Fyysisten toimintojen parantaminen.
- Muistin virittäminen, muistojen virittäminen; elämän kertausprosessioissa auttaminen.
 - Auttaa orientoitumaan todellisuuteen ja tähän päivään.
- Itsetunnon parantaminen, omanarvontunnon parantaminen.
 - Eletyn elämän tarkoitukselliseksi kokeminen.
 - Tunteiden purkaminen ja läpityöskentely.

KUVIO 5: Ahonen 1993, 288-289

Tuula Laes kirjoittaa artikkelissaan myöhäisiänmusiikkikasvatuksesta. Hän käyttää tuota termiä seniorimusiikkikasvatuksesta. Laes kirjoittaa siitä kuinka seniorimusiikkitoiminnassa ei saa liikaa keskittyä vanhojen muisteluun, joka tapahtuu heille luonnostaan (Laes 2013, 314.) Ei pitäisi sulkea pois uuden oppimista ja tavoitteellisuutta. Hän on esittänyt artikkelissaan (2013, 316) hänen näkemyksensä mukaan hyvät lähtökohdat senioreiden kanssa tehtävälle musiikkikasvatustoiminnalle seuraavasti:

1. Tuetaan musiikillista toimijuutta kaikissa elämänvaiheissa elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti.
2. Luovutaan ikääntyneitä tasapäistävästä tai marginalisoivasta diskurssista.
3. Ei vähätellä myöhemmällä iällä tapahtuvan oppimisen mahdollisuuksia ja mielekkyyttä.
4. Tarjotaan myöhäisikäisille omaehtoisia välineitä musiikkiharrastuksen aloittamiseen ja ylläpitämiseen.
5. Rakennetaan myöhäisiän musiikkikasvatustoimintaa dialogisuuden ja ikääntymisen ymmärtämisen kautta.

Vaikka vanhojen muistelu ja muu psyykkisesti eheyttävä ja voimaannuttava toiminta on tärkeä osa musiikkikasvatusta ja näin myös seniorimusiikkitoimintaa, on tärkeää muistaa että senioritkin saavat voimaa ja positiivisia tunteita oppimisesta ja siitä, että kokevat olevansa tasavertaisesti osa yhteiskuntaamme. Tavoitteellisuus ja monimuotoinen musiikkitoiminta on täysin mahdollista senioreiden kanssa. Tulee kuitenkin ottaa huomioon senioreiden yksilölliset tarpeet ja ominaisuudet oppijoina.

4.3 Seniorimusiikkitoimintaa Lahdessa: Care music

Care music on Euroopan aluekehitysrahaston tukema hanke, jossa kerättiin kokemuksia musiikin käytöstä sairaala- ja hoivatyössä. Hanke sisälsi useita tutkimuksia ja projekteja eri puolilla Suomea, mm. Lahdessa, Turussa ja Helsingissä. Projekteja suunnattiin eri ikäisille vastasyntyneistä senioreihin ja ne toteutettiin sairaaloissa ja palvelutaloissa.

Care music -hankkeen osana toteutettiin Lahdessa seniorimusiikkitoimintaa useissa palvelutaloissa. Lahdessa toimintaa on harjoitettu Lahden ammattikorkeakoulun musiikin laitoksen toimesta jo useita vuosia erilaisten senioreiden laulu- ja kanteleryhmien muodossa. Hankkeessa musiikkipedagogiopiskelijat menivät pitämään musiikkituokioita palvelutaloissa. Opiskelijat toimivat yleensä pareittain. Mäkitalo ja Vuori (2013) määrittävät tämän musiikkivirkistystoiminnan käsitettä niin, että kyseessä on musiikin parissa toimiminen, jonka keskiössä ei ole enää oppiminen ja perinteinen opettaja-oppilas suhde, vaan yhteinen musiikin parissa toimiminen ja viihtyminen (Mäkitalo & Vuori 2013, 85).

Kokemukset senioritoiminnasta ovat Lahdessa hyvin positiivisia. Tunnelma on ollut tuokioilla hyvä, seniorit ovat innostuneet muistelemaan vanhoja ja myös yksilöt, jotka muuten ovat poissaolevia sairauden tai muun syyn vuoksi, ovat osallistuneet musiikkitoimintaan. Yhteisen musiikkitoiminnan lisäksi musiikkipedagogiopiskelijat ovat kouluttaneet hoitohenkilökuntaa, jotta he voisivat myös itse hyödyntää musiikkia työssään.

Musiikkipedagogiopiskelijoiden havaintojen mukaan osallistujat piristyivät musiikkitoiminnasta ja sillä oli heihin positiivinen vaikutus. Myös palvelutalojen ja sairaaloiden henkilökunta piti toimintaa hyödyllisenä ja mieluisana. Esteinä toiminnalle he

näki­vät ainoastaan vanhanaikaisen ajattelun ja toimintamallit sekä johtoportaan asenteet. Joidenkin henkilökunnan edustajien mielestä koko hoitokäsitettä tulisi uudelleen määritellä. Nykyisen fyysiseen hyvinvointiin keskittyvän hoitokäsitteen sijaan tulisi entistä enemmän ottaa huomioon henkinen puoli osana ihmisen hyvinvointia. (Mäkitalo & Vuori, 101–102).

Mäkitalo ja Vuori kirjoittavat artikkelissaan positiivisista kokemuksista Care music -hankkeen parissa. Selvää on, että seniorimusiikkitoiminnalle on tarvetta ja tilausta. Rahoitus todetaan kuitenkin usein ongelmaksi ja keskustelua käydään siitä, kenen tulisi musiikkitoimintaa järjestää senioreille: palvelutalojen, yksityisten toimijoiden, yritysten, kansalaisopistojen vai muiden tahojen. Mäkitalo ja Vuori peräänkuuluttavat toimintaa artikkelissaan. Heidän mukaansa musiikin vaikutukset ja teho ovat jo kaikkien tiedossa ja nyt on aika ryhtyä konkreettisiin toimiin. (Mäkitalo & Vuori 2013, 103).

Lahden ammattikorkeakoulusta lakkautettiin musiikkipuoli, ja toiminta loppuu vuonna 2016. Nykyisessä opetussuunnitelmassa on otettu huomioon seniorimusiikkikasvatuksen tarve ja tulevaisuus. Osana opetussuunnitelmaa ovat vapaasti valittavat viiden opintopisteen opinnot ”Ikäihmisten toiminnan ohjaaminen”. Kokonaisuus pitää sisällään konsertin valmistelua, ikäihmisten haastattelua sekä tutustumista senioreihin musiikkitoiminnan ohjaamisen ja kirjallisen tutkimustiedon kautta. (Mäkitalo & Vuori, 116-117).

5. MUSIIKKIKASVATUSTEKNOLOGIA

Kehitys vaikuttaa vahvasti musiikkimaailmaan aina historian soittimien kehityksestä nykypäivän teknologian kehittyneisyyteen ja musiikkiteknologiaan, joka tuo musiikkikasvatuksessa aivan uusia mahdollisuuksia. Internetin vaikutuksesta musiikin tekeminen yhdessä on mahdollistunut, vaikeivät soittajat olisi fyysisesti läsnä samassa paikassa. Musiikkia voidaan nykyään tallentaa, lähettää ja muokata helposti kotona tai missä tahansa teknologisten laitteiden avulla. Lisäksi teknologia on tuonut markkinoille hyvin paljon erilaisia apukeinoja oppia musiikkia. Markkinoilla on erilaisia interaktiivisia pelejä ja ohjelmistoja joiden avulla voidaan opiskella instrumenttien soittamista tai voi tuntea soittamisen riemua helpotetun soittamisaktiiviteetin kautta.

Ensimmäiset tutkimukset Suomessa musiikkikasvatusteknologia saralla, tehtiin 1980-luvulla (esim. Asikainen 1985, Asikainen & Kaakkurivaara 1985). 1990-luvulla teknologiatutkimus lisääntyi ja erityisesti Matti Ruippo toimi aktiivisesti musiikkikasvatusteknologian uranuurtajana. 2000-luvulla on tutkimuksen määrä lisääntynyt koko ajan ja kehitystä ovat edistäneet erilaiset hankkeet kuten Musiikin opetus ja tutkimus verkossa (MOVE)-hanke. (Salavuo & Ojala 2006, 31-32).

Musiikkikasvatusteknologia käsite tarkoittaa koulutusteknologian hyödyntämistä musiikin oppimiseen (Ojala 2006, 15.) Käsite koostuu sanoista musiikki, kasvatus ja teknologia. Musiikkikasvatusteknologian tutkimus koostuu kolmesta tutkimusalueesta: tutkimus teknologian käytöstä musiikillisessa toiminnassa ja opiskelussa, asynkroniseen verkko-opiskelun tutkimus ja videovälitteisen synkronisen musiikinopetuksen ja videovälitteisen musiikillisen toiminnan tutkimukseen. (Salavuo & Ojala 2006, 29.)

Tutkielmani keskittyy nimenomaan ensimmäiseen näistä eli teknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Käytän käsitteitä musiikkikasvatusteknologia ja musiikkiteknologia. Hankkeessamme oli tarkoitus kokeilla myös etäyhteyden kautta musisoimista ja muita monimuotoisempia toimintoja, mutta päädyimme ajan puutteen vuoksi lopulta keskittymään musisoimiseen ja teknologian hyödyntämiseen työpajoilla.

Musiikkiteknologian hyödyntämisessä musiikinopetuksessa ei ole kyse ihmisten korvaamisesta teknologisin hyödykkein vaan laitteiden ja ohjelmistojen pedagogisesta

hyödyntämisestä eli teknologia-avusteisesta musiikinopetuksesta. (Ojala 2006, 21). Teknologia mahdollistaa uudenlaisia oppimisen tapoja sekä mahdollistaa parhaimmillaan oppijoille toimintoja, jotka muutoin heille olisivat haastavia tai jopa mahdottomia. Teknologia kehittää nykypäivänä välineitä, jotka helpottavat ja tehostavat taiteellisten ideoiden toteutusta (Ojala 2006, 87). Nykyään voidaan tuottaa ääniä, joita aiemmin ei pystytty ja toteuttamaan musiikkia monella uudella tavalla. Musiikillisen luomisen kynnyksen madaltuminen tätä kautta voi lisätä musiikin harrastamismahdollisuuksia ja harrastajien määrää. Toisaalta teknologia tuo opettajille ja opettajankoulutukselle haasteita pitää opettajien osaaminen kehityksen mukana.

5.1 Tablettitietokoneet

Nykyään tablettitietokoneet eli älytaulut ovat hyvin yleisiä teknologia hyödykkeitä. Näistä älylaitteista käytetään yhteistä termiä mobiililaitteet. Ne ovat kevyitä ja helposti mukana kuljetettavia tietokoneita. Erityispiirteinä näillä laitteilla on sen kevyen ja pienen ulkomuodon lisäksi kosketusnäyttö. Musiikin opiskelun kannalta kosketusnäyttö tuo aivan uudenlaisia mahdollisuuksia. Mobiililaitteille on kehitelty useita erilaisia musisointiin tarkoitettuja ohjelmia ja ohjelmistoja. Kosketusnäytön myötä ns. ”oikeaa” soitinta ei tarvitse hankkia soittaakseen vaan musisointi voi onnistua oman älylaitteen näyttöä koskettamalla.

Mobiililaitteen sisäinen mikrofoni mahdollistaa äänittämisen. Lisäksi mikrofoni mahdollistaa myös sellaiset ohjelmat, jotka ”kuulevat” käyttäjän soiton. Tällaisia ohjelmia ovat esimerkiksi pelit, joissa opetellaan jonkin instrumentin soittamista. Tällöin peli toimii ainoastaan välineenä soiton opettelussa eikä itse instrumenttina. Ohjelma antaa ohjeita ja kuuntelee käyttäjän suoritusta. Palautteesta käyttäjä näkee kuinka hyvin suoriutui annetusta soitto- tai laulutehtävästä.

Kosketusnäyttö helpottaa musiikillisten teknologiaohjelmien käyttöä merkittävästi. Näytöltä voi suoraan painaa haluttua valintaa, eikä keskittymistä tarvitse jakaa esimerkiksi hiiren, näytön ja näppäimistön välillä. Kosketusnäytöltä riittää halutun objektin painaminen. Soittaminen mahdollistuu täysin uudella tavalla. Lisäksi mobiililaitte kulkee helposti mukana ja kuulokkeiden avulla musiikkiohjelmia on helppo käyttää missä tahansa.

Lasten ja nuorten kanssa toimittaessa tablettitietokoneiden avulla nousee kysymys, kuinka teknologian avulla hankittu osaaminen suunnataan ja sovelletaan oikeisiin instrumentteihin. Osaavatko tulevaisuuden lapset ja nuoret vain soittaa tablettitietokoneiden ohjelmistojen avulla ja auttaako tablettitietokoneella soittamaan oppiminen todella innostumista musiikista ja kehittää laaja-alaisesti musiikin osaamista. Monien senioreiden kanssa tilanne on tässäkin suhteessa hyvin erilainen. Heille teknologiset välineet voivat mahdollistaa toimintoja, joita muuten eivät ehkä enää pystyisi osallistumaan musiikkitoimintaan. Heidän tarkoituksenaan ei olekaan välttämättä enää oppia soittamaan oikeita instrumentteja tai kartuttaa osaamistaan pidemmälle. Tarkoituksena on usein mahdollistaa edelleen musiikista ja musisoinnista nauttiminen.

5. 2 Teknologian käyttö kasvatusalalla

Teknologian hyödyntämistä kasvatusalalla on tutkittu varsinkin viime vuosina paljon. Korkeakoulut pyrkivät luomaan uusia käytäntöjä teknologian hyödyntämiseen ja laitevalmistajat tuovat markkinoille uusia hyödykkeitä kasvatusalan tarpeisiin. Kuitenkin erityisen tärkeää mielestäni on pedagogisen näkökulman pitäminen toiminnassa. Liaksi kehitetään koko ajan uutta ja hienompaa teknologiaa, jolla mahdollistaa uusia oppimisen tapoja. Tutkimus ja kehittäminen ovat toki tärkeitä, mutta tässä tutkielmassa haluan keskittyä nimenomaan siihen kuinka teknologia ”voi antaa tasoitusta”, niille joilla muuten olisi heikommat mahdollisuudet osallistua musiikillisiin aktiviteetteihin.

Opetus- ja kasvatusalalla on tutkittu paljon teknologian hyödyntämistä erityisoppilaiden kanssa. Suomessa on tehty tästä myös tutkimusta viime vuosina ja lisäksi toteutettu useita hankkeita. Kokemukset erityisoppilaiden kanssa ovat positiivisia. (Meisalo, Sutinen & Tarhio 2003, 177.)

Teknologia pystyy myös mahdollistamaan etäopetusta entistä paremmin. Tästä onkin kokemuksia esimerkiksi Pohjois-Suomen haja-asutusalueilta (Ojala ym. 2006.) Mittava virtuaalistamishanke, Suomen virtuaaliyliopisto on tehty vuosina 2001-2003 (Meisalo, Sutinen & Tarhio 2003, 179.) Teknologia osaltaan siis edistää hyvin ja pedagogisesti käytettynä koulutuksellista tasa-arvoa.

Teknologian avulla on pyritty lisäämään yhteistyötä eri oppilaitosten välillä sekä kansallisesti että kansainvälisesti. European Schoolnet on toteutettu hanke, jossa pyrittiin lisäämään opettajankoulutuksen yhteistyötä yli valtioiden rajojen. (Meisalo, Sutinen & Tarhio 2003, 185).

Nähtäväksi jää, mitä kaikkea vielä teknologia mahdollistaa opetus- ja kasvatusalalla. Kuitenkin itse pidän erityisen tärkeänä pedagogisuuden ja oikeellisuuden ajatukset teknologian kehittämisessä ja käytössä. Lisäksi on mahdotonta ennustaa miten nykypäivän teknologian kehitys ja innovaatiot vaikuttavat tulevaisuuteen, maailmankuvaamme ja tulevaisuuden tekijöihin. Nähtäväksi jää myös tulevaisuuden opettajan rooli. Jussi T. Koski pohti kirjassaan jo vuonna 1998 opettajien asemaa teknologian muuttamalla opetuskentällä. Lisäksi hän pohtii mahdollisena uhkana teknologian tulolle eriarvoistumista. Hänen vuonna 1998 julkaistussa teoksessaan, käydään läpi Opetusministeriön syksyllä 1997 julkistaman Sivistyksen tulevaisuusbarometri 1997 – tutkimuksen tuloksia. Barometrin mukaan vuonna 2017 suomalainen tarvitsee erityisesti seuraavia taitoja: kommunikaatiovalmiuksia, muutoksen sietokykyä, oppimiskykyä, kykyä ajatella ekologisesti sekä erilaisuuden sietokykyä. Olemme kohta vuodessa 2017 ja listan taidot ovat juuri niitä tämän päivän, ja tämän päivän oppimisen, tärkeitä taitoja. Nähtäväksi jää minkälaisia tarpeita teknologia tuo tulevaisuudessa. (Koski 1998.)

5.3 Seniorit ja teknologia

Nykypäivän seniorit ovat syntyneet aikana, jolloin tietokoneita ei ollut. Kun puhutaan teknologiasta ja senioreista, on muistettava, että heille teknologia on hyvin uutta. 2000 -luvun lapset ovat diginatiiveja, joiden elämään teknologia on kuulunut alusta asti. Seniorit puolestaan ovat eläneet suuren osan elämänsä ilman teknologisia hyödykkeitä ja ne edustavat heille jotakin hyvin uutta, erikoista ja joskus pelottavaakin.

Nykypäivän seniorit edustavat ns. suuria ikäluokkia ja ns. suuren murroksen ajan nuoria (syntyneet 1940 – luvulla) sekä jälleenrakennuksen sukupolvea nuorisoa (syntyneet 1930 – luvulla). Ikänsä ja nuoruutensa lisäksi senioreiden elämäkatsomukseen ja teknologiasuhteeseen vaikuttavat heidän elämänsä kokemukset. Koulutus, elinympäristö,

kiinnostus ja valveutuneisuus vaikuttavat siihen, kuinka vahvasti seniorit ovat olleet kehityksessä mukana, kuinka tuttuja heille ovat nykypäivän teknologia hyödykkeet ja kuinka kiinnostuneita he ovat oppimaan uusia tietoja ja taitoja. Joillakin yksilöillä voi olla hyvinkin vahvoja ennakkoluuloja ja voimakas asenne teknologiaa ja kehitystä kohtaan.

Musiikkiteknologian hyödyntämistä seniorimusiikkitoiminnassa on tutkittu hyvin vähän. Uusia musiikkiteknologisia innovaatioita tulee koko ajan ja tutkimusta tehdään ahkerasti niiden parissa. Tutkimus keskittyy musiikkiteknologian hyödyntämiseen lasten parissa. Suuret ikäluokat tuovat tälle kentälle hyvin suuren haasteen ja samalla mahdollisuuden. Lisäksi tablettitietokoneiden käyttö, kosketusnäyttö ja laitteiden kevyt koko mahdollistavat kaikille musisoinnin sekä sen viemisen palvelutaloihin ja sairaaloihinkin.

Kuitenkaan eivät mielestäni teknologiset hyödykkeet voi koskaan täysin korvata ns. oikeita instrumentteja tai varsinkaan ihmisääntä. Laulaminen oli Hopeasointu-hankkeessakin hyvin tärkeä osa toimintaa ja taulutietokoneille pääosin säestettiin laulua.

5.4 Tablettitietokoneet senioreiden musiikin harrastamisessa

Taulutietokoneen yksi suurin etu on kosketusnäyttö. Perinteisen tietokoneen käyttö voi olla seniorille hankalaa. Katse harhailee tietokoneen käytössä hiiren, näytön ja näppäimistön välillä. Käyttö voi tuntua sekavalta ja on hidasta kohdistaa katsetta välillä eri paikkoihin ja opetella ohjailemaan konetta hiiren ja näppäinten avulla. Musiikki on toimintaa joka tapahtuu ajassa. Näin musisoitaessa on tärkeää, ettei reagointiin kulu liiallisesti aikaa motorisesti haastavan toiminnon takia. Nykyiset ohjelmistot mahdollistavat, että voit ”soittaa” jotakin soitinta esimerkiksi painamalla kosketusnäytöltä valitsemasi soittimen koskettimia tai otelautaa. Lisäksi taulutietokoneella on mahdollista soittaa kokonainen sointu yhdellä painalluksella. Vastaava toiminta oikealla instrumentilla vaatisi molempien käsien motorisesti haastavaa työskentelyä.

Älylaitteille tarkoitetut ohjelmistot lisäksi tarjoavat runsaasti eriytymismahdollisuuksia. Senioreiden heterogeenisessä ryhmässä kukin voi olla näin mukana toiminnassa oman osaamistasonsa mukaisesti. Ohjelmistojen eri instrumentit ja niiden erilaiset käyttötavat

luovat suuren kirjon erilaisia toimintamahdollisuuksia ja vaihtelua käyttäjälleen. Aikuiset oppijat saattavat olla kriittisiä oman toimintansa ja osaamisensa suhteen ja lisäksi pelätä epäonnistumista muiden edessä, erilaiset vaihtoehdot vähentävät painetta siitä, että olisi pakko kaikkien osata samat asiat. Se helpottaa huomattavasti myös opettajan toimintaa. Tietenkin on tärkeää tarkkailla jokaisen oppijan työskentelyä ja auttaa tarvittaessa oppijoita keksimään vaikeustasolleen sopivia tapoja toimia osana ryhmää.

Monet ohjelmistot toimivat sekä taulutietokoneella että älypuhelimella. Käyttämämme GarageBand-ohjelmisto on mahdollista ladata puhelimeen tai tietokoneeseen. Innostunut osallistuja voi siis hankkeen jälkeen jatkaa harrastusta omatoimisesti haluamillaan laitteilla. Tosin käyttämämme ohjelmisto toimii toistaiseksi vain Apple-nimisen yrityksen laitteille. Käyttämämme ohjelma on suhteellisen edullinen, joten taloudellista panostusta ei ohjelman osalta tarvita paljoakaan. Tarvittava laite eli puhelin, tietokone tai tablettitietokone tosin on kalliimpi investointi. Hankkeessa osallistujat saivat käyttöönsä kansalaisopiston laitteet ja heille oli ladattu tarvittavat ohjelmistot valmiiksi.

Senioreille voivat olla vieraita monet teknologiaan liittyvät termit. Opettajan tai ohjaajana tulee huomioida ohjeistuksessa, ettei seniorille ole välttämättä lainkaan tuttua mikä on ”kotiäppäin” tai ”kuulokeliitäntä”. Tietotekniikkaan tottumattoman, voi olla ylipäänsä haastavaa käsitellä ajatusta tiedon tallentumisesta ja ohjelmistojen käytöstä. Oppimiselle on annettava aikaa ja pyrittävä aina varmistumaan siitä että oppija ymmärtää ohjeistuksen, niin kuin opettamisessa yleensäkin.

6. KANSALAIIS- JA TYÖVÄENOPISTOT

Kansalais- ja työväenopistot ovat oppilaitoksia, jotka mahdollistavat koulutuksen ja vapaan sivistystyön laajasti koko kansalle. Edullisuus ja lähtövaatimusten puuttuminen tuovat koulutuksen kansan saataville. Näiden oppilaitosten yhtenä päätarkoituksena on tuoda tasa-arvoa koulutuksen kentälle.

”Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisössä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa.”

(Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998)

Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat myös kansalaisopistojen koulutustarjontaan ja painoarvoihin. Nykyään nämä oppilaitokset tarjoavat mm. maahanmuuttajille tärkeää sopeutumiskoulutusta ja tietoteknisiä opintoja niitä tarvitseville kansalaisille. Koko kansalaisopisto instituutio ja sen asema on muuttunut. Vuonna 1927 säädettiin laki työväenopistojen valtionavusta ”nuorten aikuisten” itseopiskelun ja väestön henkisen kehittämisen edistämiseksi. 1960 -luvulla siirryttiin puhumaan elinikäisestä oppimisesta ja näin keskusteluun nousivat myös iäkkäämmät väestön osat. 1990 - luvulla luovuttiin valtakunnallisesti säädellystä toiminnasta yhä enemmän ja siirryttiin markkinaperusteiseen aikuiskoulutuspolitiikkaan. Vuonna 1998 säädettiin laki vapaasta sivistystyöstä. Kansalaisopistojen tehtäväkuva on muuttunut yhä moninaisemmaksi ja epäselvemmäksi kaupallisella koulutuksen kentällä. Nykyajan kilpailuyhteiskunnassa kansalaisopistojen ja vapaan sivistystyön tarpeellisuus ja asema ovat hankalia, sillä niistä saatava hyöty ei ole suoraan mitattavissa esimerkiksi taloudellisin mittarein. (Virta 2011).

Tulevaisuus jää nähtäväksi. Yhtenä pelkona on rahoituksen vaikeutuminen entisestään. Tämä heikentäisi opistojen mahdollisuuksia tarjota koulutusta myös heikommin toimeentulleille. Suomalainen kansalaisopisto on ainutlaatuinen oppilaitosmuoto. Samanlaisia instituutioita ei löydy mistään muualta maailmasta. Joustavuus, edullisuus, suosio, monipuolisuus koulutuksessa ja matala kynnyks osallistua ovat mainittavia seikkoja kansalaisopiston eduiksi.

Kaikki mahdollisuudet tulisi tämän oppilaitoksen hyödyntämiseksi ottaa käyttöön myös senioripedagogiikan osalta. Tulevaisuus kuitenkin vaikuttaa hyvin epävakaa, sillä julkisen rahoituksen vähentymisen ja taloudellisten haasteiden vuoksi oppilaitosverkon karsimista pelätään. Oppilaitosverkoston karsiminen ja rahoituksen vähentyminen vähentäisivät huomattavasti mahdollisuuksia seniorimusiikkitoiminnan toteutumiseen ja varsinkin senioreiden tasavertaiseen mahdollisuuteen osallistua toimintaan maantieteellisestä sijainnista tai sosioekonomisesta taustastaan riippumatta. Näen kansalais- ja työväenopistot kuitenkin oikeina paikkoina kehittää seniorimusiikkitoimintaa oppilaitosten luonteen vuoksi.

6.1 Kansalaisopistot seniorimusiikkipedagogiikan kentällä

Useat kansalaisopistot tarjoavat musiikin perusopetuksen lisäksi erilaista musiikkitoimintaa kaiken ikäisille harrastajille. Jyväskylän kansalaisopistossa on kurssitarjonnassa mm. senioreille oma kuoro, aikuisille oma musiikin harrastusryhmä sekä mahdollisuus osallistua instrumenttiopetukseen tai musiikin teoria ja säveltapailun opetukseen (Jyväskylän kansalaisopiston opinto-ohjelma, 2013).

1970–1980 -luvulla ryhdyttiin koulutusta tarjoamaan myös eläkeikäisille (Jauhiainen 2011, 220). Kansalaisopistot ovat niitä harvoja organisaatioita, jotka tarjoavat koulutusta senioriväestölle. Musiikkitoiminta on yksi merkittävä osa niiden toimintaa. Tarjonta seniorimusiikkitoiminnan osalta Suomen kansalaisopistoissa on hyvin vaihteleva. Yleisimpiä muotoja ovat kuorot. Tämän lisäksi tarjolla on joitakin soittoryhmiä. Musiikkiteknologian hyödyntämisessä seniorimusiikkitoiminnassa Hopeasointu-hanke lienee ensimmäisiä toteutettuja kokeiluita.

Mielestäni on olemassa siis selvä tilaus senioreille tarkoitetulle musiikkitoiminnalle Suomessa. Senioreiden lisääntyvä määrä tulee nostamaan kysyntää tulevina vuosina ja tarjontaa tällä hetkellä on vähän. Lisäksi tuntuu suomalaisilla aikuisilla olevan tällä hetkellä myös korkealla kynnyksellä hakeutua musiikkiopintojen pariin. Syitä saattavat olla negatiivinen suhtautuminen omaan osaamiseen, pelko epäonnistumisesta tai tiedon puute tarjonnasta. Mielestäni musiikin harrastamisella voisi olla elämänlaatua parantava vaikutus kaikenikäisille aikuisille, jos vain toimintaa on tarjolla niin, että ihmiset osaavat hakeutua mukaan.

Kansalaisopisto on helppo paikka aloittaa harrastus sillä pääsyvaatimuksia ei ole, samoin kun ei tiukkoja etenemistavoitteita tai vaatimuksia. Tämän tyyppinen oppilaitos ja soveltuu erinomaisesti seniorimusiikkitoiminnan tarjoajaksi.

7. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Hopeasointu-projektimme toteutui osana OSAAVA nimistä hanketta, jota organisoivat Kansalaisopistojen Liitto (KOL). Hankkeen tavoitteena oli tarjota kansalaisopistojen opettajille lisäkoulutusta. Yhteisopettajuus ja teknologian käyttö olivat opettajien osaamisen kehittämisen kannalta tärkeimmät pyrkimykset projektissa. Yhteistyössä opettajat voivat olla tehokkaampia, oppia toisiltaan ja toimia yhteistyössä.

Hopeasointu-hanke alkoi Jyväskylän kansalaisopistossa kesällä 2012. Hankkeen tarkoituksena oli mobiililaitteita käyttämällä musisoida työpajoissa, joihin osallistui kansalaisopiston opettajia ja musiikin harrastamisesta kiinnostuneita senioreita. Projektityöntekijäksi hankkeeseen toteuttamaan työpajatoimintaa pyydettiin tämän gradun tekijä Maiju Laurila. Jyväskylän kansalaisopiston rehtori Sini Louhivuori oli hankkeen ideoinut ja käynnistänyt sekä valvoi hankkeen toteutumista. Hanke oli osa PAJA – nimistä hanketta, jonka toinen työpaja pidettiin Heinolassa ja siellä eri-ikäiset toimijat työskentelivät median parissa.

Itse toimin hankkeessa vastuopettajana ja vastuullani oli ryhmän kokoaminen, yhteyshenkilönä toimiminen sekä toiminnan suunnittelu. Kaiken kaikkiaan vastasin hankkeen organisoinnista.

7.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkimuksen kaltaisia kokeiltuja ei tiettävästi ole aiemmin Suomessa tehty. Ensimmäisenä tavoitteena tutkimuksella on siis kerätä kokemuksia tämän tyyppisen toiminnan hyödyistä, haasteista ja mahdollisuuksista.

Aiemman tutkimuksen perusteella voidaan todeta että teknologia pystyy mahdollistamaan musiikin harrastamisen, tai vähintäänkin helpottamaan sitä, sellaisille ihmisryhmille ja henkilöille joille se muutoin olisi mahdotonta tai haastavaa. Tutkimuksessa keskitytään senioriväestön ominaisuuksiin ja ominaispiirteisiin musiikin harrastajina. Teknologia on tälle väestöryhmälle vieraampaa kuin monelle nuoremmalle suomalaiselle ja siitä syystä myös

suhtautuminen teknologiaan voi olla haaste sekä käyttökokemukset teknologian parissa voivat olla vähäisiä. Suhtautuminen teknologiaan voi olla suorastaan skeptinen. Lisäksi haasteita tuovat mahdolliset fyysiset rajoitteet kuten esimerkiksi vapina, näkökyvyn heikentyminen, kuulon heikentyminen tai kuulon heikentyminen. Tutkimuksessa saatujen kokemusten perusteella pohditaan kuinka nämä asiat vaikuttavat musiikkitoimintaan ja sen ohjaamiseen.

Toiminnassa mukana olleilta saatujen kyselyvastausten pohjalta tutkitaan heidän kokemuksiaan toiminnasta: kokivatko he tabletin helpottaneen tai vaikeuttaneen osallistumista musisointiin ja kokivatko he osaamisensa lisääntyneen teknologian käytön ja/tai musiikin saralla?

Lisäksi kiinnostavaa on seurata kyselyiden perusteella onko vastaajien suhtautuminen teknologiaan, musiikkiin tai omaan osaamiseen näissä, muuttunut hankkeen aikana tai onko musiikin harrastaminen tai teknologian käyttö lisääntynyt hankkeen jälkeen. Muuttuuko suhtautuminen teknologiaan tai omaan osaamiseen musiikin ja/tai teknologian osalta hankkeen kokemusten myötä? Mieluisaa on jos tutkimuksessa saadut kokemukset ovat tuottaneet osallistujille positiivisia kokemuksia musiikin ja teknologian parissa sekä positiivisesti vaikuttaneet itsetuntoon ja minäkuvaan.

Tärkeimmät tutkimuskysymykset ovat: mahdollistiko teknologian hyödyntäminen osallistujille enemmän kuin perinteisillä musiikki-instrumenteilla toteutettu musiikkitoiminta vai toiko se enemmän lisähaasteita kuin mahdollisuuksia? Näihin kysymyksiin tutkimus pyrkii vastaamaan kyselyiden sekä saadun palautteen ja kokemuksen perusteella.

7.2 Tutkittavat: Hopeasointu -ryhmä

Ryhmä koottiin Jyväskylän kansalaisopiston toiminnassa mukana olleista tai mukaan ilmoittautuneista senioreista. Osallistujat valikoituivat melko sattumanvaraisesti. Ryhmä oli kokonaisuudessaan heterogeeninen ja sen kokoonpano muuttui hankkeen aikana. Syyskaudella 2012 senioreita oli mukana neljä ja kevätkaudella kolme. Kansalaisopiston opettajia oli toiminnassa mukana syksyllä 2012 viisi ja keväällä kolme. Opettajat ryhmään

saatiin vapaaehtoisten kansalaisopiston musiikkiopettajien joukosta. Seniorit olivat syntyneet vuosina 1932–1951. Opettajat puolestaan vuosina 1954–1987.

Ryhmä oli paitsi iän puolesta, mutta myös musiikkikokemuksen puolesta hyvin heterogeeninen. Senioreista useimmat olivat harrastaneet musiikkia elämänsä aikana. Näin oli myös keväällä mukana olleiden Kimin, Raunin ja Saiman kohdalla (nimet muutettu). Kimi oli toiminut musiikin parissa eniten ja hän oli myös näistä kolmesta nuorin. Kimille laulaminen ei ollut niin mieluisaa. Rauni ja Saima olivat soittaneet vähemmän, mutta ovat harrastaneet laulamista. Rauni on aktiivinen laulujen tekijä. Hän sekä uudelleen sanoitti että teki omia lauluja. Kimi ja Rauni olivat mukana hankkeessa koko ajan ja Saima tuli mukaan hankkeeseen puolivälissä. Päädyin kuitenkin valitsemaan nämä kolme henkilöä tutkittavaksi pääaineistoksi. Syynä tähän on se, että halusin käyttää aineistona sitä ryhmää, joka oli mukana hankkeen päättyessä keväällä 2013. Opettajakunta koostui sekä instrumentti- että musiikkileikkikouluopettajista. Kevään 2013 ryhmästä kuva liitteenä (liite 2).

7.3 Työpajatoiminnan toteutus

Hanke alkoi koulutuksella, joka pidettiin syyskuun lopulla 2012 kansalaisopistolla. Koulutus pidettiin kolmena torstaiaamuna klo 8:30–12 (13.9., 20.9. ja 27.9.). Kouluttajia oli kaksi Risto Jukkola Eino Roiha -säätiöstä ja Mikko Myllykoski Jyväskylän Yliopiston musiikin laitokselta. Myllykoski opasti hankkeeseen osallistuvia kansalaisopiston opettajia tablettitietokoneiden käytössä, teknologian mahdollisuuksissa musiikkikasvatuksessa sekä esitteli tablettitietokoneelle tehtyjä musiikkisovelluksia ja -ohjelmia. Jukkola puhui seniorikansalaisten kohtaamisesta ja senioreiden kanssa toimimisen mahdollisista haasteista. Suunnittelimme myös tulevia työpajoja hieman. Mietimme esimerkiksi sitä, mitä ohjelmia ja ohjelmistoja voisimme käyttää ja mitä teemme ensimmäisessä tapaamisessamme.

Hankkeeseen osallistuvat seniorit tapasivat toisensa johdollani ennen muiden opettajien ja tablettitietokoneiden mukaan tuloa. Tapaaminen Palokassa kansalaisopiston musiikkiluokassa (samassa tilassa missä järjestettiin tulevat työpajat) järjestettiin tutustumisen ja musisoinnin merkeissä. Näillä tapaamisilla keskityimme soittamaan helppoja kappaleita viisikielisen

kanteleen, laattasoittimien ja kontra- sekä sähköbasson avulla. Samalla seniorit pääsivät tutustumaan toisiinsa.

7.3.1 Toiminta

Työpajat alkoivat 4.10. Työpajat pidettiin Palokassa kansalaisopiston musiikkiluokassa torstai- ja maanpäivisin (4.10., 11.10. ja 25.10.–29.11.). Työpajan kesto oli jokaisella tapaamiskerralla kaksi oppituntia eli puolitoista tuntia. Työpajoille osallistuivat hankkeeseen osallistuvat kansalaisopiston opettajat ja seniorit. Pääpaino toiminnassa oli yhteisessä musisoinnissa ja laulamissa. Työpajoilla tarkoituksena oli että opettajan ja oppilaan rooli erotetaan ”perinteisestä” opettajalähtöisestä opettamisesta. Työpajoilla seniorit ja opettajat toimivat vapaasti yhteistyössä. Aluksi tämä oli haastavaa, sillä myös seniorit tuntuivat aluksi kaipaavan sitä, että heille uudessa tilanteessa opettaja kertoo mitä pitäisi tehdä.

Senioreita pyydettiin tuomaan ohjelmistoa, jota he haluavat työpajoilla työstää. Musisoimme aina koko porukalla tapaamisen aluksi. Jälkimmäinen osa työpajaa oli usein henkilökohtaisempaa opastusta. Tämä oli mahdollista siksi että senioreita ja opettajia oli hankkeessa mukana suurin piirtein saman verran. Jälkimmäisen puoliskon aikana seniorit ja opettajat työpareina työstivät senioreiden valitsemaa laulua tablettitietokoneen avulla.

Opettajat opastivat senioreita musiikillisesti ja teknisesti tablettitietokoneen käytössä. Seniorit puolestaan toivat työpajoille työstettävät laulut ja opettivat opettajille näin uutta ohjelmistoa. Tilanteessa jokainen läsnäolija oli oppija.

Työpajoja oli syyskaudella kahdeksan kertaa. Ohjelma toistui työpajoilla samankaltaisena joka kerta. Aluksi musisoimme yhdessä tablettitietokoneiden avulla. Vaikka tablettitietokoneet olivat pääosassa, pyrimme ottamaan mukaan toimintaan myös soittimia. Lähinnä niillä soittaminen tapahtui opettajien ja parin seniorin toimesta. Soitetut kappaleet olivat pääsoin senioreiden valitsemaa ohjelmistoa. Työpajan loppupuolella jätettiin aikaa pareittain työskentelyyn. Näin opettajat pystyivät antamaan jokaiselle tarvitsemiaan ohjeita kappaleen työstämiseksi kotona. Monet harjoittelivat kappaleita ja Kimi eteni vauhdilla soittamisesta myös oman soiton äänittämistä tabletilla ja soitinsovituksen rakentamista päällekkäisten raitojen avulla.

Toiminnassa käytimme tablettitietokoneilla GarageBand -nimistä ohjelmaa. Kyseisen ohjelman käyttöä on tutkittu musiikinopetuksessa, mutta ei seniorimusiikkikasvatuksessa. GarageBand-ohjelma on Applen helmikuussa 2004 lanseeraama tietokoneen mukana tuleva ilmainen musiikkiohjelmisto. Sen voi myös ladata pientä maksua vastaan Applen mobiililaitteille. Ohjelmisto sisältää laajan valikoiman erilaisia toimintoja. Nuotinkirjoitusta GarageBand-ohjelmalla ei voi tehdä, mutta monia soitannollisia toimintoja kyllä. Ohjelman käytöstä on saatu positiivisia kokemuksia mm. musiikin teorian opetuksessa (Westerlund 2006, 333-338).

Kyseisen ohjelma valitsimme yhdessä opettajien kesken ohjelman helppouden ja eriyttämismahdollisuuksien takia. Ohjelmasta löytyy vaihtoehtoina kitara, piano, rummut, basso sekä jousisoittimia. Ohjelman avulla on helppo toimia ja sillä pystyy helposti äänittämään omaa soittoa. Mahdollista on myös äänittää useampia raitoja kappaleeseen, jolloin voi ensin esimerkiksi soittaa pianolla kappaleen ja nauhoittaa sen jälkeen mukaan muita soittimia myös. Oman laulun tai jonkun iPad:stä ulkoisen äänen nauhoittaminen on myös mahdollista. Käyttömahdollisuuksia on monia ja se helpottaa eriyttämistä, kun jokainen voi valita itselleen sopivimman tavan osallistua. Ohjelmassa voidaan valita näytöllä näkyviin vain tarvittavat soinnut. Lisäksi kokonaisen soinnun voi soittaa yhden sormen painalluksella. Motorisesti tablettitietokoneella soittaminen on siis soittimia helpompaa.

Ensimmäisien tapaamisten aikana työpajoilla harjoittelimme käyttämään mobiililaitteita, tässä tapauksessa iPad:eja ja erityisesti Garageband-ohjelmaa. Seniorit saivat myös heti iPad:it kotiinsa, jotta voivat kotona jatkaa harjoittelua. Myöhemmin he saivat myös heitä varten suunnitellun GarageBand-ohjeen (liite 9) helpottamaan käyttöä kotona. Osa senioreista kertoi hankkeen aikana harjoitelleensa kotona paljon. Toiset taas kertoivat, etteivät käyttäneet laitteita kotona. Yksi senioreista esitteli työpajoilla välillä kotona tekemiään sovituksia ja äänityksiä.

Työpajan aikana soitimme Garageband – ohjelmalla senioreiden valitsema kappaleita ja äänitimme niitä. He toivat työpajoille laulut ja me autoimme heitä työstämään niitä. Liitimme myös viimeisimmillä tapaamisilla yhden iPad:in vuorollaan (tarvittavia johtoja oli hankittu vasta yksi) äänentoistolaitteistoon kuullaksemme kunnolla kyseisen osallistujan soittoa. Viimeiset työpajat kuuluivat sitten harjoittellessa kansalaisopiston joulujuhlaa varten, jossa esitimme kappaleet ”Hopeinen kuu” ja ”Lapin äidin kehtolaulu”. Sopivat laitteet ja liitännät

oli hankittu ja kaikki tablettitietokoneet olivat kiinnitettynä äänentoistoon, jotta kaikkien soitto kuuluisi hyvin suuressa salissa. Esitys meni hyvin ja soitto kuulosti mukavalta, kun kaikki soittivat eri soittimia. Osa opettajista soitti myös ”oikeita” soittimia tablettitietokoneiden mukana.

Soitettuja kappaleita mm: Lapin äidin kehtolaulu, Love me tender, Hopeinen kuu, On neidolla punapaula, Uralin pihlaja, Paimenpoika, Yellow submarine.

Kaiken kaikkiaan hankkeesta jäi syksyn osalta hyvä mieli kaikille osallistujille. Syksyn jakso päättyi mukavasti onnistuneeseen esiintymiseemme kansalaisopiston joulujuhlassa. Työpajoilla oli pääosin mukava tunnelma ja seniorit kertoivat viihtyvänsä työpajoilla. He kyselivät hyvin paljon kysymyksiä kuten ”soitanko oikein?”, ”miten tämä nyt pitäisi mennä?” jne. Heille siis tuntui olevan tärkeää soittaa juuri niin kuin me heitä pyysimme soittamaan. Osa senioreista suhtautui melko skeptisesti omaan osaamiseensa. Viidestä seniorista yksi lopetti kesken syksyn. Syynä olivat muut kiireet ja muu musiikin harrastustoiminta.

Kevät kaudella osallistujia oli hankkeessa kuusi. Suurin osa oli samoja kuin syksyllä, mutta mukaan tuli myös yksi uusi seniori ja osa syksyn osallistujista jäi pois. Senioreita oli mukana kolme ja opettajia kolme. Työpajoja pidettiin kahdeksan.

Tarkoituksena oli, että jatkamme kahden oppitunnin mittaisia työpajoja. Tämän lisäksi oli määrä pitää jokaiselle seniorille puoli tuntia viikossa opetusta jostakin instrumentista yksityisopetuksena. Nämä oppitunnit jäivät kuitenkin vähäisiksi. Tuntui siltä, etteivät seniorit olleet lopulta kovin kiinnostuneita yksityisopetuksesta, vaan heille riittivät yhteiset musisointi hetket yhdessä ryhmän kanssa. Keväällä yhtenä tavoitteenamme oli äänittää CD (liite 10) toiminnastamme.

Kevään ensimmäinen tapaamisemme oli 24.1. Tuolloin lähinnä suunnittelimme kevättä ja keskustelimme siitä mitä on tulossa. Koko ryhmä ei tuolloin vielä ollut kasassa vaan tälle kerralle osallistui neljä opettajaa ja kaksi senioria. Lopulta yksi opettajista joutui jättäytymään ja yksi seniori saatiin ryhmään lisää.

Työpajoilla pääosassa oli edelleen yhdessä soittaminen ja laulaminen. Tablettitietokoneiden lisäksi käytimme jonkin verran myös ns. oikeita soittimia. Viimeisellä tapaamisella saimme

jopa äänitettyä yhden kappaleen niin että kaikki osallistujat soittivat ”oikeita” soittimia. Soitettava ohjelmisto koostettiin senioreiden valitsemista kappaleista. Ryhmäämme keväälle uutena tullut jäsen, oli hyvin aktiivinen laulujen valinnassa. Hänellä oli useita omia sävellyksiä ja sanoituksia joita hän toi soitettavaksi. Viimeisille kerroille hän toi tekemänsä uuden sanoituksen ”Ei itketä lauantaina” -nimiseen kappaleeseen. Tämä sanoitus kertoi hankkeestamme ja toiminnastamme työpajoilla - huumorin maustamana tietenkin. Äänitteitä tehtiin keväällä sekä pelkkiä tablettitietokoneita käyttämällä, että käyttäen ”oikeita” instrumentteja.

Suurena etuna toiminnassa oli opettajien suuri määrä suhteessa senioreiden määrään. Useimmilla tapaamiskerroilla senioreita ja opettajia oli yhtä monta. Näin seniorit saivat tapaamisten aikana yhteismusisoinnin lisäksi myös henkilökohtaista ohjausta ja opetusta. Osin vaihdoimme työskentelypareja, mutta osin oli tarkoituksenmukaista toimia samoissa pareissa useampia kertoja. Parien muodostuksessa pyrittiin siihen, että opettajan ja oppilaan teknologinen osaamistaso olisivat mahdollisimman lähellä toisiaan.

Työpajojen lisäksi osallistuimme koko ryhmänä Paja-hankkeen päätösseminaariin Heinolassa. Pääsimme siellä esittämään pari kappaletta ja seniorit pääsivät kertomaan kokemuksiaan työpajoilta ja neuvomaan muita seminaariin osallistujia tablettien käytössä musisoimiseen.

Kevään viimeisen tapaamisemme jälkeen, päätimme vielä kerran kokoontua ryhmänä. Tämä tapaaminen ajoittui toukokuun alkuun ja tapahtui erään ryhmäläisen kotona. Tapaamiseen ei liittynyt enää musisointia. Kuitenkin keräsin vielä tällä kerralla hieman palautetta kaikilta osallistuneilta, sekä senioreilta että opettajilta. Kaikista vastauksista, ja suullisesta palautteesta, kävi ilmi että osallistujat olivat viihtyneet tapaamisissamme.

Tapaamisten aikana senioreille tärkeintä antia oli yhteismusisointi ja sen tuoma ilo. Jokainen pystyi tähän toimintaan osallistumaan omalla tavallaan. Yhteismusisointi oli iso osa toimintaa myös ajankäytön näkökulmasta. Sen lisäksi harjoiteltiin äänittämistä ja omien säveltaideteosten luomista tablettitietokoneen ohjelmiston avulla. Myös ryhmän kanssa tehdyt CD-äänitykset olivat mukava lisä, sillä osallistujat saivat äänitteen (liite 10) muistoksi kokemuksestaan.

7.4 Tutkimuksen aineiston keruu

Tutkimusaineistoksi tehtiin kolme kirjallista kyselyä osallistuneille (liitteet 3, 4 ja 5). Yksi niistä tehtiin työpajojen puolivälissä (joulukuussa 2012), yksi viimeisen työpajan jälkeen (toukokuussa 2013) ja yksi tehtiin vajaa vuosi hankkeen päättymisen jälkeen tammikuussa 2014. Keväällä 2013 osallistuneisiin senioreihin oltiin yhteydessä vielä syksyllä 2015. Kyselyiden lisäksi tapaustutkimuksen aineistona toimivat omat havaintoni tapahtuneesta sekä senioreiden ja muiden opettajien antama muu palaute (liitteet 7 ja 8) toiminnasta. Lisäksi liitteenä löytyy myös hankkeen aikana toteutettu CD (liite 10).

Päätin keskittyä tutkimaan Kimin, Raunin ja Saiman vastauksia erityisesti. Tämä siitä syystä, että he olivat hankkeen päättyessä mukana keväällä 2013. Syksy 2012 oli monella tapaa opettelua. Lisäksi ryhmän kokoonpano muuttui hyvin paljon sekä opettajien että senioreiden osalta vuoden vaihteessa. Lisäksi syksyllä 2012 kun työpajat alkoivat, en vielä ollut mukana hankkeessa tutkijana, vaan ainoastaan vastuuopettajana. Tästä syystä koen myös, että siinä vaiheessa keräämäni aineisto on ollut tarkoitettu lähinnä toiminnan kehittämiseen, eikä tutkimuskäyttöön.

Syksyn 2012 viimeisen tapaamisemme yhteydessä seniorit täyttivät kyselyn koskien tuntemuksiaan syksyn työpajoista. Kyselyn avulla kerättiin tietoa kevään osuutta varten, mutta siitä saadut vastaukset toimivat myös tutkimusaineistoni taustana. Kyselyssä oli sekä avoimia kysymyksiä, että likert-asteikko kysymyksiä. Kysely (liite 3) tehtiin ainoastaan hankkeeseen osallistuneille senioreille.

Keväällä 2013 kokoonnuimme työpajojen päätyttyä vielä yhteen erään osallistujan kotiin ja osallistuneet täyttivät tuolloin toisen kyselyn. Tässä yhteydessä kerättiin tietoa sekä opettajilta että senioreilta.

Kolmas kysely toteutettiin täysin sähköisesti tammikuussa 2014. Kysely lähetettiin heille sähköpostitse ja täytettiin verkossa. Kaikilta kolmelta seniorilta saatiin vastaus kyselyyn. Yhdellä ei ollut sähköpostiosoitetta, mutta hän vastasi kyselyyn toisen ryhmäläisen avustuksella, hänen sähköpostinsa kautta. Kyselyn toteutus sähköisenä osoittaa osallistujien valvetuneisuutta teknologian osalta. Tässä kyselyssä kiinnostavaa oli erityisesti selvittää onko musiikin harrastaminen jatkunut hankkeen jälkeen ja/tai onko teknologiaan

suhtautuminen muuttunut kevään 2013 kyselyn jälkeen joko negatiivisemmaksi tai positiivisemmaksi.

Kaikkien kyselyiden tarkoituksena oli kerätä osallistuneiden kokemuksia ja ajatuksia tablettitietokoneen mahdollisuuksista seniorimusiikkitoiminnassa sekä kartoittaa heidän näkemyksiään oman osaamisen kehittymisestä musiikin ja teknologian saralla. Selvitimme onko suhtautuminen musiikkiin ja/tai teknologiaan muuttunut positiivisesti ja tarjoaako tablettitietokoneen käyttö uusia mahdollisuuksia senioreille toimia musiikin parissa, kokevatko seniorit tablettitietokoneen helpottaneen heidän musiikin harrastamistaan tai mahdollistaneen toimintoja, jotka muutoin olisivat mahdottomia. Kyselyt sisälsivät myös kysymyksiä koskien osallistujien henkistä hyvinvointia ja onko hanke mahdollisesti vaikuttanut positiivisesti osallistujien itsetuntoon.

Tutkimukseen osallistuneisiin senioreihin oltiin viimeisen kerran tutkimuksen tiimoilta yhteydessä loka-marraskuussa 2015. Heitä lähestyttiin puhelimitse ja sähköpostitse. Heiltä kysyttiin onko heillä käytössään tällä hetkellä tablettia tai älypuhelinia ja miten musiikin harrastaminen ja/tai teknologian hyödyntäminen on jatkunut hankkeen päättymisen jälkeen. Näin saimme tietää myös hieman hankkeen mahdollisista pitkäaikaisvaikutuksista, kannustiko hanke musiikin harrastamiseen niin, että harrastus olisi yhä jatkunut.

7.5 Aineiston analyysi

Kyselyjen vastauksien perusteella koottu vastausten keskiarvo on tutkimustulosten käsittelyssä tärkeä mittari osallistujien näkemyksestä. Lisäksi avoimiin kysymyksiin saadut vastaukset ja muu saatu palaute vaikuttavat vahvasti käsitykseen siitä, kuinka onnistunut hanke oli, ja mitä seniorit hankkeen aikana kokivat. Kyselyissä saadut vastaukset ovat analyysin kannalta tärkein aineisto. Vaikka tutkimus on tapaustutkimus ja tutkittavien ryhmä on hyvin pieni, on vastauksia käsitelty lähinnä yhtenä joukkona (keskiarvo).

Tärkein analysoitava seikka on, perehtyä kyselyvastausten perusteella siihen kokivatko seniorit oppineensa uutta musiikista ja teknologiasta sekä muuttuiko heidän suhtautumisensa positiivisemmaksi koskien teknologiaa ja/tai musiikkia. Lisäksi tärkeää on kokivatko he

saaneensa hankkeesta henkistä hyvinvointia. Yhtenä tärkeimpänä analysoitavana kysymyksenä on selvittää kokivatko seniorit kykenevänsä tablettitietokoneen avulla johonkin, mihin muuten eivät olisi kyenneet, eli helpottiko teknologian käyttö heidän musiikkiharrastustaan. Tämän selvittämiseksi analysoitiin myös senioreiden vastauksia henkilökohtaisesti. Muuttuivatko vastaukset koskien teknologiaa positiivisemmiksi hankkeen edetessä ja mitä seniorit joukkona vastasivat nimenomaan teknologian käyttöä koskeviin kysymyksiin.

Ensimmäisen kyselyn käsittelyssä on otettu huomioon kaikkien vastanneiden mielipiteet ja laskettu koko joukon keskiarvoa vastauksissa. Tärkein data on kuitenkin verrata Kimin, Saiman ja Raunin vastauksia ja niiden mahdollista muuttumista hankkeen aikana ja sen jälkeen. Vastauksia on siis analysoitu sekä yhtenä joukkona että vertailtu vastaajien eri vaiheissa antamia vastauksia toisiinsa. Lisäksi tärkeänä datana toimivat myös senioreilta ja opettajilta saatu palaute sekä havaintoni itse työpajoilta.

7.6 Tulosten luotettavuus

Osallistujien vastauksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon muutamia muuttujia sekä mahdollisesti tuloksiin vaikuttavia tekijöitä. Ensinnäkin tutkittu joukko oli hyvin pieni. Kyseinen kokeilu on tapaustutkimus, sillä osallistuja joukko on hyvin pieni (3 senioria ja 3 opettajaa) ja joukko on valikoitunut yhdeltä paikkakunnalta ja hyvin pieneltä alueelta. Lisäksi joukko on valikoitunut kansalaisopiston musiikkiopintojen pariin hakeutuneista. Näin ollen jokaisella osallistujalla on ollut kiinnostusta musiikin harrastamista kohtaan jo ennen hanketta. Osallistujat myös asuivat kaikki melko lähellä ryhmämme tapaamispaikkaa, joten heidän oli helppo saapua työpajoille. Kaikki osallistujat olivat lisäksi hyväkuntoisia ja pääsivät kulkemaan paikan päälle itsenäisesti. Näin tutkimukseen ja kyselyihin osallistunut joukko on hyvin valikoitunut ja edustaa tietynlaista, pientä joukko senioreita.

Hopeasointu – ryhmän kokoonpano muuttui hankkeen aikana. Syksyiltä 2012 keväälle 2013, vaihtui sekä opettajia että senioreita. Tuloksiin voi vaikuttaa myös se, että mahdollisesti negatiivisempia vastauksia antavat osallistujat ovat ryhmästä jättäytyneet pois hankkeen kuluessa, eivätkä heidän kokemuksensa näy kyselyissä keväällä 2013 ja sen jälkeen.

Ryhmämme tapaamisilla yleinen ilmapiiri oli aina hyvin miellyttävä. On mahdollista myös, että positiivinen ilmapiiri on vaikuttanut annettuihin vastauksiin koskien musiikki- tai teknologiasuhdetta.

Toimin itse hankkeessa sekä tutkijana että projektin vastuuopettajana. Tutkimuksen toteuttamisen osalta tuo sopi hyvin, sillä olin vastuussa toiminnan suunnittelusta. Lisäksi olin hankkeessa mukana aivan sen alusta saakka ja olin mukana keräämässä senioreita sekä opettajia hankkeeseen. Pääsin vaikuttamaan siis tutkimuksen sekä hankkeen jokaiseen osioon alusta alkaen. Kuitenkaan en projektin aivan alussa ollut aikeissa tehdä tutkimusta aiheesta vaan ajatus syntyi projektin aikana.

Jos olisin toiminut ryhmässä tutkijana alusta asti (nyt aluksi vain vastuuopettaja), olisin tehnyt ensimmäisen kyselyn senioreille jo heti ensimmäisellä tapaamiskerralla. Nyt heidän ensimmäiset vastauksensa ovat vasta kuukausien toiminnan jälkeen. Epäilen että vastaukset olisivat aivan hankkeen alussa olleet hieman skeptisempiä. Nyt annettuihin vastauksiin ovat jo vaikuttaneet heidän saamansa positiiviset kokemukset työpajoilta. Lisäksi ensimmäistä kyselyä (liite 3) suunnitellessa kysymykset ovat muodostuneet lähinnä toiminnan tulevaisuuden kannalta itseäni kiinnostavien kysymysten sarjaksi eikä keskity tutkimuksen kannalta kiinnostaviin tai olennaisiin asioihin. Kyselyn kysymysten lähtökohta ei ole tutkimus. Ensimmäisen kyselyn kysymyksien muotoilut ovat jopa hieman johdatteluvia.

Lisäksi omaan näkemykseeni tapahtuneesta, toimintaan osallistuneena ryhmäläisenä, vaikuttavat omat positiiviset kokemukseni yhdessä ryhmän kanssa. Ulkopuolisena tutkijana toimiessa olisin suhtautunut toimintaan toisella tavalla ja minulla olisi ollut mahdollisuus seurata ja tarkkailla ryhmää tarkemmin. Osallistujat ovat tässä kaksoisroolissa toimiessani antaa minulle positiivisemmän kuvan ja kokemuksen tapahtuneesta. Nyt minulta on jäänyt ehkä osin näkemättä ne negatiivisemmat puolet, kovimmat turhautumiset ja/tai tylsistymiset.

Itse uskon vahvasti musiikkiteknologian mahdollisuuksiin pedagogisesti hyvin käytettynä. On mahdollista että saatuihin tuloksiin ovat vaikuttaneet myös kyselyiden kysymysten muotoilu tai jo kysytyt asiat. Senioreiden vastaukset olivat hyvin positiivisia ja he kaikesta päätellen olivat nauttineet toiminnastamme. On vaikea kuitenkin arvioida kuinka rehellisiä ja tieteellisesti mitattavia heidän vastauksensa ovat. Tutkimus on kuitenkin tapaustutkimus ja

tarkoituksena on kartoittaa mitä tämän hankkeen perustella voidaan päätellä. Tarkoitus ei siis ole saatujen tuloksien perusteella tehdä suuria yleistyksiä ja pohtia tämän tapauksen tyyppisen toiminnan mahdollisuuksia tulevaisuudessa.

8. TULOKSET

Tärkeimmät tutkimuskysymykset olivat: toiko hankkeemme senioreille hyvinvointia ja lisääkö teknologian käyttö senioreiden mahdollisuuksia osallistua musiikkitoimintaan. Mittarina ovat senioreiden antamat vastaukset kolmeen kyselyyn sekä lisäksi kokemukset työpajoilta ja osallistujilta saatu palaute. Kyselyn vastauksia on arvioitu sekä joukkona että arvioitu osallistujien antamien vastausten muuttumista prosessin aikana ja sen jälkeen. Kyselyitä tehtiin sekä työpajojen opettajille, että senioreille (liitteet 3, 4 ja 5).

Yleisesti hankkeesta jäi osallistujille positiivinen mieli ja osallistujilta saatiin paljon positiivista palautetta (liitteet 7 ja 8). Lähes kaikki vastanneet (sekä opettajat että seniorit) kokivat, että voisivat vastaisuudessa osallistua musiikkitoimintaan. Heiltä kysyttiin sekä voisivatko osallistua toimintaan, jossa käytetään tablettitietokonetta että voisivatko osallistua perinteiseen musiikkitoimintaan. Vastaajat suhtautuivat molempiin kysymyksiin samankaltaisesti. Voidaan siis todeta, ettei näiden osallistujien keskuudessa tablettitietokoneen käyttö ainakaan aiheuttanut lähtökohtaisesti negatiivista suhtautumista toimintaan.

Kyselyissä saatujen tulosten perusteella tablettitietokoneen käyttö toi osallistujien kokemuksen mukaan heille uusia mahdollisuuksia osallistua musiikilliseen toimintaan. Osallistujat vastasivat tätä koskeviin erilaisiin kysymyksiin useammassa kyselyssä.

Hankeellamme ei voi todeta olleen merkittäviä pitkittäisvaikutusta musiikin harrastamista lisäävästi. Noin kolme vuotta hankkeen alkamisen jälkeen, marraskuussa 2015, seniorit kertoivat harrastavansa musiikkia omaksi ilokseen jonkin verran (liite 6, kuvio 10) Harrastaminen ei kuitenkaan ollut lisääntynyt verrattuna hanketta edeltäneeseen tasoon ja oli pysynyt ennallaan tai vähän laskenut verrattuna tammikuun 2014 kyselyn tasoon.

Rauni kertoi hankkeen jälkeen soittaneensa urkuja kotona jonkin verran. Kimi taas kertoi ”leikkivänsä” iPadin musiikkisovelluksilla lastenlastensa kanssa. Saima osallistuu yhteislaulutilaisuuksiin. Rauni ja Saima eivät olleet tablettitietokoneiden kanssa toimineet hankkeen jälkeen. Tablettitietokoneet olivat Kimille tuttuja jo ennen hanketta ja hän käyttää aktiivisesti tablettitietokonetta edelleen. Näin voidaan todeta, ettei hankkeella ollut vaikutusta osallistujien teknologiasuhteeseen jos mittarina pidetään teknologian käytön määrää.

Tuloksien perusteella voidaan todeta että tutkimuksessa saatiin positiivista ja kannustavaa palautetta teknologian hyödyntämisestä seniorimusiikkitoiminnassa ja teknologia mahdollisti senioreiden itsensä mielestä heille musisoimisen paremmin kuin ilman teknologiaa. Hankkeella ei voida todeta olevan pitkittäisvaikutusta teknologia- tai musiikkisuhteen osalta. Syksyn 2015 kyselyssä kävi ilmi, että teknologia suhde ja tablettitietokoneen käyttö olivat osallistujilla samankaltaisia kuin ennen hanketta. Lisäksi myös musiikin harrastamisen määrä ja muodot olivat samankaltaisia kuin ennen hanketta. Tutkimuksen tulokset ovat kannustavia teknologian hyödyntämiseksi seniorimusiikkitoiminnassa myös tulevaisuudessa. Teknologiaa kannattaa ehdottomasti hyödyntää tulevaisuudessa yhä laajemmin ja monipuolisemmin seniorimusiikkitoiminnassa.

Erityisesti kannustavaa oli se, että seniorit kokivat itseluottamuksensa kasvaneen musiikin tekemisen suhteen. Lisäksi he olivat sitä mieltä että iPadilla soittaminen oli helpompaa kuin instrumenteilla. iPadin käyttöön liittyi kuitenkin myös ongelmia. Vastanneiden mielestä laitteen käyttö oli aluksi ollut haastavaa. Kuitenkin 2/3 vastanneista saattoi harkita laitteen ostamista (liite 9) ja musisointia sen avulla. Kokemukset hankkeesta olivat kaikilla osallistujilla positiivisia vaikka hankkeen vaikutukset lopulta jäivät vähäisiksi.

8.1 Osallistujien kokemuksia

Osallistujien kokemuksia hankkeesta kerättiin kyselyjen avulla. Lisäksi työpajoista osa videoitiin tarkastelua varten. Videoita ei kuitenkaan tarkemmin analysoitu. Kyselyitä tehtiin sekä työpajojen opettajille, että senioreille (liitteet 3, 4 ja 5). Heidän vastauksensa antoivat positiivista palautetta toiminnasta. Erityisesti kannustavaa oli se, että seniorit kokivat itseluottamuksensa kasvaneen musiikin tekemisen suhteen. Lisäksi he olivat sitä mieltä että iPadilla soittaminen oli helpompaa kuin ns. ”oikein” soittimin. iPadin käyttöön liittyi kuitenkin myös ongelmia. Vastanneiden mielestä laitteen käyttö oli aluksi ollut haastavaa. Kuitenkin 2/3 vastannutta voisi harkita laitteen ostamista ja musisointia sen avulla. Kuitenkin syksyn 2015 kyselyssä kävi ilmi, että teknologia suhde ja tablettitietokoneen käyttö olivat osallistujilla samankaltaisia kuin ennen hanketta. Lisäksi myös musiikin harrastamisen määrä

ja muodot olivat samankaltaisia kuin ennen hanketta. Voidaan siis todeta ettei hankkeella ollut merkittävää pitkäaikaisvaikutusta teknologia- tai musiikkisuhteeseen.

Kokemukset hankkeesta olivat kaikilla osallistujilla positiivisia vaikka hankkeen vaikutukset lopulta jäivät vähäisiksi. Osallistujat kokivat hankkeen jälkeen ja aikana että saadut kokemukset toivat heille hyvinvointia ja teknologia mahdollisti musiikin harrastamisessa toimintoja, jotka muuten eivät ehkä olisi mahdollisia. Kuitenkaan ei hankkeessa saaduilla kokemuksilla voi todeta olleen pitkäaikaisvaikutuksia musiikin tai teknologian osalta.

8.1.1 Ensimmäinen kysely

Alla olevasta kuviosta näkee senioreiden vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Vastaukset on kerätty kyselyssä likert-asteikon mukaisesti, mutta muotoiltu sanallisiksi (5=hyvä 4=ok 3=ei osaa sanoa 2=ei oikeastaan 1=ei yhtään). Kuviossa tiivistetysti on esitetty kysymyksen sisältö ja vastausten keskiarvo.

TAULUKKO 1: Vastaukset ja keskiarvot joulukuussa 2012

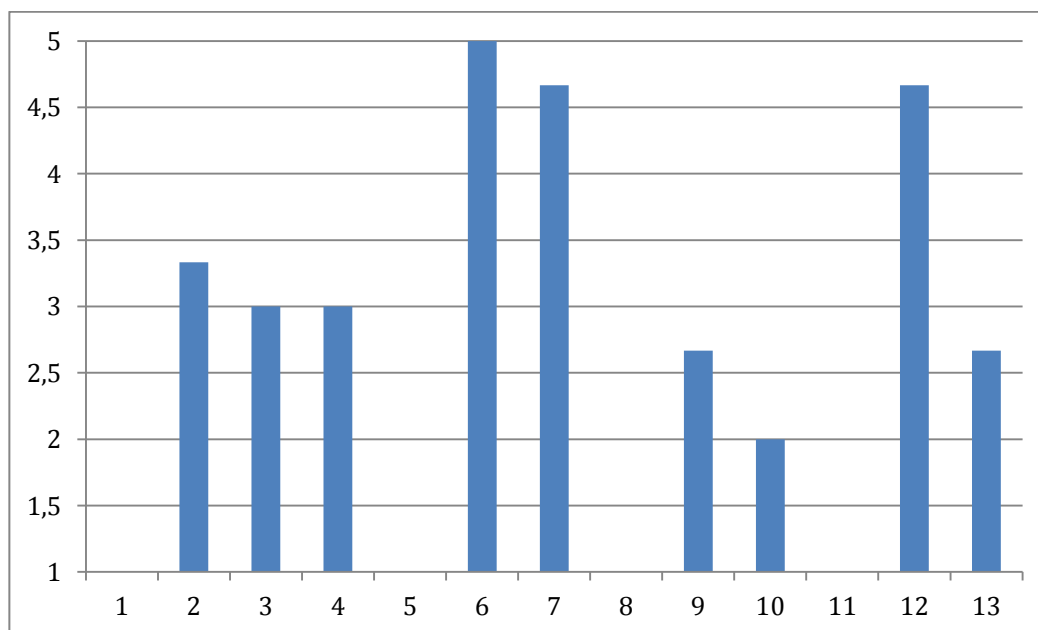
	vastaaja A	vastaaja B	vastaaja C	keskiarvo
Asenne tietotekniisiin laitteisiin hyvä ennen hanketta	1	5	5	3,666666667
Ajatukset mobiililaitteista muuttuneet	4	5	3	4
Suhde soittamiseen ja musisointiin ennen hanketta	1	4	3	2,666666667
Suhde musiikkiin muuttunut	4	5	5	4,666666667
Olen oppinut musiikista	4	4	5	4,333333333
Helpompaa soittaa iPadillä kuin soittimilla	5	5	5	5
Hanke on vaikuttanut itseluottamukseen	5	4	5	4,666666667
Hanke on vaikuttanut musiikilliseen osaamiseen	5	5	5	5

Vastauksissa näkyvät osallistujien positiiviset kokemukset ja positiivinen näkemys omasta oppimisesta. Vastaajien keskiarvot ovat korkeat omaa oppimista koskevissa kysymyksissä 5 ja 8. Hyvin positiiviset vastaukset saatiin myös väitteeseen ”Hanke on vaikuttanut itseluottamukseeni” sekä ”suhde musiikkiin on muuttunut” ja ”suhde mobiililaitteisiin on muuttunut”. Tabletin hyötyjä voidaan perustella kysymykseen 6 saaduilla vastauksilla, joiden

keskiarvo oli myös hyvin korkea. Vastaajat olivat yksimielisiä, että soittaminen tabletilla oli perinteisiä musiikillisia instrumentteja helpompaa. Hankkeen aikana oli harjoitettu molempia. Näin voidaan todeta tämän ensimmäisen kyselyn perusteella tablettitietokoneen käytön olevan hyvin perusteltua seniorimusiikkitoiminnassa ja sen tuovan uusia mahdollisuuksia, tai ainakin helpottavan toimintaa senioreiden kannalta.

8.1.2 Toinen kysely

Opettajat ja seniorit yhteensä kokivat keväällä 2013 oppineensa musiikillisia taitoja ja tablettilaitteen hallintaa keskiarvolla 4,8 (kysymykset 6 ja 7 kuviossa koskivat oppimista). Kysymyksessä iPad-laitteen kanssa uuden oppimisessa senioreiden keskiarvo oli 5 ja musiikillisten taitojen karttumisessa 4,667. Lisäksi osallistuneet olivat innokkaita ja kiinnostuneita osallistumaan samankaltaiseen toimintaan vastaisuudessakin. Osallistujat olivat jopa kiinnostuneempia tietotekniikkaohjelmia hyödyntävästä musiikkitoiminnasta, kuin perinteisemmästä musiikkitoiminnasta (keskiarvot kysymyksissä 9 ja 10: tietotekniikka 2,667, perinteinen musiikkitoiminta 2). Senioreiden mielestä tablettilaitteella oli selkeästi helpompi säestää laulua kuin perinteisin instrumentein (kysymys 12). Senioreiden vastausten keskiarvo tähän kysymykseen oli 4,667.

KUVIO 6: Kevään 2013 kyselyn vastauksista senioreiden keskiarvot:

1. iPad -laite oli minulle tuttu jo ennen tätä hanketta
2. Olen harrastanut musiikkia jo ennen hanketta
3. Olin hankkeen alussa innoissani iPad -laitteen käytöstä
4. Olin hankkeen alussa innoissani uudesta musiikkiharrastuksesta

6. Olen oppinut hankkeen aikana käyttämään iPad -laitetta
7. Olen oppinut hankkeen aikana musiikkisia taitoja

9. Voisin tulevaisuudessa osallistua vastaava, jossa musiikkia tehdään tietoteknisin laittein
10. Osallistun tulevaisuudessa mieluummin perinteisempään musiikkitoimintaan

12. iPad:illä laulun säestäminen on ollut helpompaa kuin oikein soittimin
13. Uskon että iPad on tulevaisuudessa hyvä väline musiikinopetuksessa

(Puuttuvien numeroiden kysymyksiin annetut vastaukset ovat eri asteikolla annettu ja siksi puuttuvat.)

Kysymykset:

Osallistujat vastasivat kyselyyn kevään viimeisen tapaamisemme yhteydessä. Kyseisen tapaamisen aikana emme musisoineet vaan olimme tulleet ainoastaan koolle kyselyn takia ja lisäksi tavataksemme toisiamme. Epäilen että hankkeen päättyminen ja sen aiheuttama luopumisen haikeus on voinut vääristää vastauksia vielä positiivisemmiksi kuin osallistujien ajatukset todella olivat. Osallistujat eivät tässä vaiheessa tienneet tulevasta kyselystä mitään. Kyselyssä näkyi, että osallistujat olivat tyytyväisiä kokemukseensa. Lisäksi osallistuneet henkilöt olivat selvästi innoissaan oppimastaan.

8.1.3 Kolmas kysely

Lähes vuosi työpajojen päättymisen jälkeen oli mielenkiintoista kartoittaa ovatko seniorit jatkaneet musiikillista toimintaa tai tabletin käyttöä sekä kuinka he kokevat näin pidemmän ajan kuluttua hankkeen ja työpajojen vaikutukset. Onko hankkeella ollut vaikutusta musiikki- tai teknologiasuhteeseen ja onko harrastaminen jatkunut?

Kaikki vastanneet harrastivat musiikkia edelleen. Kuitenkin vain yksi heistä osallistui tammikuussa 2014 säännöllisesti ohjattuun musiikkitoimintaan. Kyseinen vastaaja (Kimi) myös omistaa tabletin ja on käyttänyt sitä musiikilliseen toimintaan. Kaksi muuta vastaajaa

eivät ole käyttäneet tablettia. Kukaan vastanneista ei omista kosketusnäytöllistä puhelinta. Kyselyn perusteella voidaan todeta että musiikin harrastaminen oli tutkittavilla jatkunut jollakin tavalla, mutta teknologian käyttöön ei pitkällä tähtäimellä ollut havaittavissa hankkeellamme suurta vaikutusta. Kimi oli edelleen aktiivinen sekä musiikin että teknologian suhteen.

TAULUKKO 2: Kyselytuloksia tammikuussa 2014

	Kimi	Rauni	Saima
Harrastatko musiikkia tällä hetkellä	kyllä	kyllä	kyllä
Osallistutko ohjattuun viikottaiseen musiikkitoimintaan	kyllä	ei	ei
Olen käyttänyt tablettitietokonetta hankkeen jälkeen	kyllä	ei	ei
Omistan tablettitietokoneen	kyllä	ei	ei
Omistan kosketusnäytöllisen puhelimen	ei	ei	ei

Vastauksista näkyy, että seniorit suhtautuvat ennakkoluulottomasti tietotekniikkaan, mutta itseluottamus on silti vähäistä. Väitteeseen ”suhtaudun ennakkoluulottomasti teknologiaan, vastaukset olivat: 4, 5, 5 (asteikolla 1-5). Kuitenkin vastaukset kysymykseen: ”osaan käyttää tablettitietokonetta olivat 4,1,1. Seniorit siis olivat edelleen epävarmoja oman osaamisensa suhteen mitä tulee teknologiaan.

TAULUKKO 3: tammikuun 2014 kyselyn vastaukset keskiarvoja:

	keskiarvo	A	B	C
1. Suhtaudun teknologiaan ennakkoluulottomasti	4,67	4	5	5
2. Teknologiataitoni ovat kehittyneet vuoden aikana	4	4	4	4
3. Musiikilliset taitoni ovat kehittyneet vuoden aikana	4,67	4	5	5
4. Tabletti mahdollistanut toimintoja	4,67	4	5	5
5. Tabletti vaikuttaa fyysisiin mahdollisuuksiini	5	5	5	5
6. Olen käyttänyt hankkeessa saamiani tietoja ja taitoja	4,67	4	5	5
7. Hyvinvointini on lisääntynyt saamieni teknologiataitojen myötä	4,67	4	5	5
8. Hyvinvointi lisääntynyt hankkeen jälkeen saamieni teknologiataitojen myötä	3	3	3	3
9. Hyvinvointi lisääntynyt hankkeen jälkeen saamieni musiikillisten taitojen myötä	3,34	4	3	3
10. Osaan käyttää tablettitietokonetta	2	4	1	1

Hyvinvointia koskevat kysymykset ovat myös hyvin kiinnostavia. Kaikki seniorit kokevat hankkeen lisänneen hyvinvointia. Kaikki vastaajat ovat sitä mieltä, että tabletti vaikuttaa heidän fyysisiin mahdollisuuksiinsa osallistua musiikkitoimintaan positiivisesti. Vastausten perusteella voidaan todeta, että tabletin käyttö senioreiden musiikkitoiminnassa on vastanneiden mukaan hyvin perusteltua ja hyödyllistä.

8.1.4 Neljäs kysely

Kaikkiin kolmeen senioriin oltiin yhteydessä vielä syksyllä 2015. Heiltä kysyttiin muutama kysymys liittyen musiikin harrastamisen nykytilaan sekä tablettitietokoneen käyttöön. Lisäksi kysyttiin hankkeesta jääneitä mielikuvia.

Kuten jo aiemmin mainittu, viimeisessä kyselyssä kävi ilmi, ettei osallistujien teknologiasuhde ollut muuttunut tai musiikin harrastamisen määrä merkittävästi lisääntynyt hankkeen jälkeen verrattuna hanketta edeltäneeseen tasoon. Kaikilla osallistujilla oli kuitenkin selkeästi hyvät muistot Hopeasoinnusta.

TAULUKKO 4: Syksyn 2015 vastauksia

Syksy 2015 koontia				
	Älypuhelin	Tablettitietokone	Harrastatko musiikkia ohjatussa toiminnassa	soitto, musiikkitekniikka vai kuoro (perustelut)
Kimi	ei	kyllä	ei	soitto tai tekniikka (vierivä kivi ei sammaloidu)
Rauni	ei	ei	ei	kuoro (tutuinta)
Saima	kyllä	ei	ei	kuoro (tutuinta)

Syksyn vastaukset edellä mainittuihin kysymyksiin ovat hyvin samat kuin tammikuussa 2014 vastaukset samoihin kysymyksiin. Ainoana muutoksena, että Kimi oli hankkinut älypuhelimien. Puolestaan hän ei enää ole ohjatussa musiikkitoiminnassa mukana syksyllä 2015, kuten oli tammikuussa 2014. Kaikki harrastavat kuitenkin jossain muodossa musiikkia edelleen, mutta lähinnä omaksi ilokseen. Kimi kertoi leikkivänsä tablettitietokoneen musiikkisovelluksilla lastenlastensa kanssa, Rauni soittavansa urkuja kotona ja Saima osallistuvansa yhteislaulutilaisuuksiin ja moneen laulamiseen liittyvään tapahtumaan.

8.2 Ohjaajan havaintoja projektin ajalta ja ajatuksia toiminnan tulevaisuudesta

Tablettilaitteita hyödyntävällä musiikkitoiminnalla on huomattavia mahdollisuuksia. Hopeasointu-hankkeen aikana pääsimme kokeilemaan yhtä tapaa hyödyntää teknologiaa musiikkitoiminnassa senioreiden kanssa. Kaikkia mahdollisuuksia emme ehtineet vielä kokeilla mitä suunnittelimme. Yksi näistä suurista eduista on etäyhteys ja mahdollisuus interaktiiviseen sosiaaliseen toimintaan. Hankkeen aikana arvioin, etteivät osallistujien tietotekniikkataidot ja laitteen hallinta vielä ole sillä tasolla, että tällaista toimintaa olisimme päässeet kokeilemaan. Työpajoilla riitti haasteita musisoinnin ja laitteen käytön opettelussa.

Tablettitietokone on kevyt ja helppo kuljettaa. Seniorit tarvitsevat oppiakseen paljon kertausta ja harjoitusta. Laite kulkee helposti mukana ja toteuttamamme hankkeen ajaksi seniorit saivat laitteet kotiinsa. Näin heille tarjottiin mahdollisuus harjoitella myös kotona. Laite kulki helposti mukana aina työpajoille. Harjoittelu kotona oli kuitenkin keskustelujemme perusteella osalla hyvin vähäistä.

Kuulokkeiden käyttö mahdollistaa tabletin käytön missä tahansa. Työpajoilla kuulokkeet mahdollistivat yksilöllisen opetuksen ja musisoinnin pareittain samassa tilassa. Yhteen tablettitietokoneeseen saa adapterin avulla kytkettyä kahdet (tai useammatkin) kuulokkeet jolloin parityöskentely oli mahdollista samassa tilassa kun ääntä ei tilaan syntynyt häiritsemään muiden parien työskentelyä.

Nykyisten laitteiden ja ohjelmistojen avulla olisi mahdollista myös yhdessä musisoida kotoa käsin tai työstää yhteistä projektia omista kodeista käsin. Seniorit eivät hankkeen aikana olleet yhteydessä Internetin välityksellä. Jos hankkeemme olisi jatkunut pidempään, olisimme siirtyneet kokeilemaan myös etäyhteyden avulla musisoimista tablettitietokoneen avulla ja kokeilleet etätehtävien suorittamista työpajojen välillä.

Hopeasointu – hankkeessa musisoimme yhdessä paljon yhden ryhmäläisen omien sävellysten ja sanoitusten parissa. Kyseinen seniori ei ollut musiikillaan luonut uraa vaan musiikin tekeminen oli hänelle puhtaasti harrastus. Hankkeen lopulla saimme kiitosta siitä, kuinka miellyttävää oli saada musisoida yhdessä musiikin ammattilaisten kanssa. Kyseisen opiskelijan itsetunto sai suuren määrän voimaa kokemuksestaan. Tällaiseen luovuuteen ja sen

esiintuomiseen tulisi kannustaa koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä myös senioriopiskelijoita.

Geronteknologisessa toiminnassa tulee ottaa huomioon mahdolliset asenteet ja hyvin vaihtelevat lähtötasot. Toiminnassa se tulee näkyä ohjaajan/opettajan kokeilevana ja positiivisena asenteena. Opettajan tai ohjaajan oma suhtautuminen välittyy oppijoihin iästä riippumatta. Mahdollista turhautumista voi välttää kertauksella, rauhallisella etenemisellä ja suhtautumisella positiivisesti kaikkeen toimintaan. Virheitä ei tule etsiä tai epäonnistumisia alleviivata.

Työpajamuotoisen toiminnan etuna oli samanaikaisopetus. Työpajoihin osallistui aina useampi opettaja ja välillä opettajia saattoi olla jopa enemmän kuin senioreita. Tämä oli toiminnan kannalta hyvä, sillä myös opettajat oppivat koko ajan senioreilta ja toisiltaan.

Opettajilla oli myös hankkeen aikana tabletti käytössä vapaa-ajalla kotonaan. Itse koin kovin mieluisaksi mahdollisuuden jatkaa työpajalla työstettyä musiikkia kotimatalla bussissa tai mahdollisuuden tabletin ja kuulokkeiden avulla musisoida itsekseni junassa istuessani. Teknologia tuo nykyään niin paljon mahdollisuuksia, että niitä olisi hyödynnettävä monipuolisesti myös opetuksessa kaikilla tasoillaan, myös seniorimusiikkitoiminnassa. Teknologian hyödyt vain kasvavat kun oppijan rajoitteet lisääntyvät.

9. POHDINTAA TUTKIMUKSEN MERKITYKSESTÄ TULEVAAN

Musiikin vaikutuksia ihmiseen on tutkittu paljon ja jokainen voi saada musiikin harrastamisesta itselleen hyötyä ja hyvinvointia musikaalisuudesta tai harrastustaustastaan riippumatta. Kuitenkaan ei kaikille ole vielä tarjolla sopivaa musiikin harrastusmahdollisuutta. Musiikin terapeuttiset vaikutukset ovat myös kiistattomat. Myös tältä osin musiikki voisi hyödyttää monia, jotka nykytilanteessa eivät hakeudu koskaan musiikin harrastamisen pariin.

Hopeasointu-hankkeen loppupuolella yksi osallistuvista senioreista kehui kuinka hienoa on ollut työpajojen aikana päästä soittamaan ”ihan oikeiden” ammattilaisten kanssa. Hän oli kovin iloinen, ylpeä ja otettu, kun oli päässyt meidän useamman opettajan kanssa musisoimaan. Yksi tärkeä asia on senioreiden musiikkitoiminnan laadusta ja saatavuudesta puhuttaessa myös arvostuskysymys. Mitä se merkitsee seniorikansalaisille että heillekin on tarjolla laadukkaita harrastusmahdollisuuksia ja heihin panostetaan? Nummi-Kuisma (2013, 132) kirjoittaa kuinka ollessamme tekemisissä arvostamiemme asioiden kanssa, alkaa se kasvattaa myös itseemme kohdistuvaa arvostusta.

Ns. matalan kynnyksen musiikkitoimintaa tulee olla tarjolla kaikille, myös senioreille. Heidän prosentuaalinen osuutensa väestöstä tulee kasvamaan merkittävästi tulevina vuosina ja se lisää kysyntää seniorimusiikkitoiminnalle. Tutkimustulokseni eivät osoittaneet merkittävää muutosta teknologiasuhteessa tai harrastamisen määrässä, kuitenkin kaikkien vastanneiden kokemukset olivat hankkeesta positiivisia joten hyvinvointia tämä harrastustoiminta lisäsi. Osallistujien kokemukset heidän omasta oppimisestaan olivat myös positiivisia ja heille tarjottiin mahdollisuus tutustua hyvin nykyaikaiseen tapaan harrastaa musiikkia.

Hoitotaseen muuttuessa hyvinvointivaltiolle sietämättömäksi kasvaa paine tuottavalle ikääntymiselle. Seniorit halutaan siis entistä pidempään pitää mukana työelämässä ja sen jälkeen aktiivisina ja itsenäisinä kansalaisina mahdollisimman pitkään. Teknologian kehittyminen on muuttanut jo työelämää merkittävästi ja myös senioreiden hyödyntäminen työelämässä pidempään helpottuu teknologian yhä vähentäessä ruumiillisen työn osuutta ja mahdollistaessa uudenlaisen työnteon. Musiikin saralla teknologiset innovaatiot mahdollistavat harrastustoiminnan. Nykyään on mahdollista osallistua musiikilliseen

toimintaan jos pystyy yhtään enää liikuttamaan edes silmiään. Fyysiset rajoitteet voidaan korvata teknologian avulla.

Musiikin asema julkisessa rahoituksessa on muuttunut vuosien saatossa. 1960-luvun nuoret saivat nauttia vakaasta rahoituksesta ja osaamisen kasvusta koko työuran ajan. Kulttuurialan rahoitus jakautuu nykyään hyvin monenlaiseen toimintaan: taiteenperusopetus, klassinen musiikki, populaarimusiikki, sanataide, teatteri, tanssi, sirkustaide jne. Musiikin harrastajista ammattilaisiksi ryhtyy vain noin 1 %. Kuitenkin musiikkioppilaitosten on arvosteltu palvelevan lähinnä juuri tätä pientä ryhmää. (Numminen 2013, 90). Itsekin olen sitä mieltä että paljon harrastajapotentiaalia jää harrastusmahdollisuuksien ulkopuolelle osin kapean tarjonnan takia.

Hanna Hämäläinen kirjoittaa artikkelissaan Alkusoitto kulttuuriliiketoiminnalle hoivaympäristöissä (Hämäläinen 2013, 156-159) liiketalouden näkökulmasta ajatuksiaan hoivamusiikkitoiminnasta. Hänen luomansa Heartoffice-malli on hänen näkemyksensä siitä kuinka hoivamusiikkityötä voitaisiin järjestää ja organisoida. Hän nostaa tärkeiksi huomioon kohteiksi koulutuksen, eri tahojen yhteistyön, rahoituksen ja myös johtajuuden. Tarve ja potentiaali hoivamusiikille on myös hänen näkemyksensä mukaan olemassa. Uudenlainen toiminta asettaa uusia tavoitteita musiikkipedagogien ja muiden musiikinammattilaisten perus- ja täydennyskoulutukselle.

Hämäläinen kuvaa hoivamusiikkityötä eräänlaisena elämysbisneksenä, sillä sen antama tärkein arvo ei ole helposti mitattavissa tai näkyvää (Hämäläinen 2013, 169-170). *”Elämysbisnes” tuossa yhteydessä kuulostaa humanistista erikoiselta, kun mieluummin on kyse perusoikeudesta tai hyvinvointibisneksestä.*” Hämäläinen nostaa hoivamusiikkitoiminnan lisäksi työhyvinvoinnin kohteeksi jossa voitaisiin seuraavaksi lähteä kokeilemaan musiikin hyödyntämistä.

<p style="text-align: center;">KOROSTA</p> <ul style="list-style-type: none"> • kykyä toimia haastavissa tilanteissa • Hoitohetkien yhteissuunnittelu ja mukana olo • Ammattitaitoa, vuorovaikutustaitoja ja tilannetajua <ul style="list-style-type: none"> • Musiikilla palveleminen • Kuluttajien kunnolla ei väliä • Valmennettu toimimaan hoivaympäristöissä • Aito kiinnostus soveltavaan taiteeseen • Musiikki syntyy vuorovaikutuksessa 	<p style="text-align: center;">LUO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jatkuvuutta palvelutilanteen jälkeen <ul style="list-style-type: none"> • Kantava yhteistyökuvio • Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen, yksilö- ja organisaatiokohtainen <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyöverkosto • Kulttuurin muutos → taiteesta maksetaan • Näkyvyyttä ja yritys yhteistyötä <ul style="list-style-type: none"> • Uusia toimintakohteita • Soveltavaa taidetta kokoava organisaatio • Sairaala- ja hoivamusiikki brändi ja konsepti
<p style="text-align: center;">POISTA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palvelun saatavuuden monimutkaisuus <ul style="list-style-type: none"> • Ilmaiset vakiintuneet palvelut • Toiminnan katkonaisuus 	<p style="text-align: center;">SUPISTA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Massat • Musiikin esittäminen

KUVIO 7: Hämääläisen (2013) näkemys hoivamusiikkitoiminnan huomioitavien nelikentästä.

Kuvion mukaisia asioita tulisi Hämääläisen (2013) mielestä huomioida kehitettäessä toimivia malleja ja konsepteja hoivamusiikkitoiminnan kentälle. Hänen näkemyksensä perustuvat hänen opinnäytetyönsä tutkimukseen Turun ammattikorkeakouluun.

Viime vuosina uusi toimintamalleja ja hoivamusiikin järjestämismuotoja on kokeiltu ympäri Suomen ja tulevaisuudessa hoivamusiikkityötä tullaan varmasti kehittämään yhä enemmän. Se tulee olemaan mielestäni tulevaisuudessa musiikkialalla toimiville muusikoille, musiikkipedagogeille, musiikkikasvattajille ja musiikkiterapeuteille uusi hyvä mahdollisuus työllistää itseään. Tablettitietokoneen käyttäminen ja muu teknologia mahdollistaa musisointiin osallistumisen hoivamusiikin piirissä oleville riippumatta heidän fyysisestä kunnostaan tai rajoitteistaan.

Hoivamusiikkitoimintaa myös rajoittaa joitakin tekijöitä. Lainsäädäntö, säädökset ja ohjeet ohjailevat palvelutaloissa ja hoivatyön toimipisteissä tapahtuvaa toimintaa (Siika-aho 2013, 183.) Kuitenkin on olemassa voimakasta kysyntää ja tarvetta, joka kasvaa tulevaisuudessa. Lisäksi hoivamusiikkitoiminnan hyödyt ovat helposti todistettavissa musiikin positiivisten vaikutusten avulla.

Tutkimukseni ei osoittanut Hopeasointu-hankkeella olleen merkittävää pitkäaikaisvaikutusta musiikin harrastamisen lisääntymiseen tai teknologia suhteen muuttumiseen. Kuitenkin

kokemukset teknologian hyödyntämisestä seniorimusiikkitoiminnassa olivat hyvin positiivisia sekä opettajien että osallistuneiden senioreiden osalta. Näin voidaan todeta myös tutkimukseni perusteella että uusia toimintatapoja ja teknologian hyödyntämisen kokeilemista kannattaa ehdottomasti tutkia lisää. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta että seniorit itse kokivat teknologiasta olleen heille hyötyä ja sen mahdollistaneen heille uudenlaisia tapoja osallistua musiikkitoimintaan.

Seniorit olivat hyväkuntoisia ja kotioloissa yksin pärjääviä. Edut teknologian hyödyntämisessä ovat varmasti huomattavasti suurempia siirryttäessä palvelutaloihin ja hoitolaitoksiin. Mitä iäkkäämmistä ja heikkokuntoisemmista senioreista on kyse, sitä vähemmän heillä on enää mahdollisuuksia osallistua musisointiin. Toisaalta oppiminen on hyvin yksilöllistä ja sairaudet sekä heikkokuntoisuus voi tuoda lisähaasteita oppimiseen. Tulevaisuudessa minua kiinnostaisi tutkia juuri teknologian hyödyntämistä yhä erilaisemmissa ympäristöissä ja erilaisilla seniori- ja muilla ryhmillä.

9.1 Musiikkiteknologia tulevaisuudessa seniori- ja hoivamusiikkitoiminnassa

Teknologian kehittyminen ja uudet innovaatiot ovat tuoneet musiikin yhä paremmin saataville. Näin harrastaminen on teknisesti mahdollista yhä suuremmalle joukolle. Kuitenkin teknologian pedagoginen hyödyntäminen musiikinopetuksessa asettaa uusia tavoitteita ja vaatimuksia musiikkialan koulutukselle. Nykyään musiikkiteknologisen osaamisen tarpeeseen pyritään vastaamaan oppilaitoksissa, mutta näkemykseni mukaan ei teknologia ole monissa opettajankoulutusyksiköissä luonnollinen osa opetusta. Resurssit ja mahdollisuudet vaihtelevat opettajankoulutusyksiköiden välillä suuresti. Opettajankoulutuksessa tulisi saada esimerkkiä teknologian hyödyntämisestä opetuksessa pedagogisesti. Muuttuva maailma luo uusia haasteita tulevaisuuden musiikkikasvattajille ja tuohon haasteeseen tulee vastata mielestäni korkeakoulujen toimesta. Toimiin on jo ryhdytty useassa oppilaitoksessa, mutta tämän hetken opettajaksi opiskelevat saavat hyvin vaihtelevat valmiudet teknologian hyödyntämiseen.

Uudenlaisia osaamistarpeita on noussut teknologian ja muuttuvan maailman myötä opetuslalle ja opettajiin kohdistuen. Täydennyskoulutuksella on valtava paine ja haaste pitää opettajien osaaminen tarvittavalla tasolla. Näkemykseni mukaan nykypäivänä täydennyskoulutus ei ole organisoitua ja järjestelmällistä. Täydennyskoulutuksen teemoja ja aiheita ei ohjaile organisoidusti kukaan. Täydennyskoulutus tulisi Suomessa uudelleen organisoida niin, että järjestävinä tahoina toimisivat tieteelliset asiantuntijatahot kuten korkeakoulut. Vähintäänkin tulisi täydennyskoulutukselle asettaa vaatimukset siitä, mitä koulutetaan ja kuinka paljon. Nykyään monet kunnat järjestävät itse täydennyskoulutuksensa ja myös aiheiden valinta ja sisällöt vaihtelevat. Vaihteleva täydennyskoulutus ja opettajien, sekä muiden musiikin ammattilaisten, osaaminen asettavat oppijat ja muut palveluista nauttijat eriarvoiseen asemaan.

Riina Kontkanen kirjoittaa artikkelissaan (2013) musiikkialan ammattilaisen mahdollisuuksista sosiaali- ja terveysalalla. Hänen tutkimuksensa mukaan kyselyyn vastanneista musiikkipedagogeista sosiaali- ja terveysalalla toimiessa pidettiin tärkeitä seuraavia ominaisuuksia musiikin ammattilaiselle: kasvatustieteen; psykologian tai erityispedagogiikan tuntemus, esiintymiskokemus, sosiaaliset taidot, ryhmänhallinta ja kohderyhmän tuntemus. Lisäksi tärkeiksi osaamistarpeiksi nimettiin äänentoistolaitteiden käyttökyky, tuotteistamisen taito, markkinointi ja rahoitussuunnitelmien ja muiden tämän tyyppisten kaupallisten asioiden ymmärrys ja hallinta. Tulevaisuudessakin riittää haasteita musiikkialan ammattilaisille osaamistarpeina.

Senioreiden teknologian käyttöä on tutkittu 2000-luvulla. 2000-luvun alussa tutkimuksen kohteena olivat seniorit ja matkapuhelimet. (Kangas 2003.) Nyt matkapuhelimet kuuluvat miltei jokaisen seniorin arkeen ja uusia teknologisia hyödykkeitä tulee markkinoille koko ajan. Meidän tulee tarjota niiden käyttöön opetusta monipuolisesti ja laajasti kaikenikäisille.

Senioreiden musiikin harrastamiseen löytyy nykyään melko monipuolisesti mahdollisuuksia. Kuitenkin ns. matalan kynnyksen vaihtoehtoja tulisi olla enemmän ja myös senioreille tulisi mahdollistaa nykyaikainen musiikin oppiminen. Teknologia voi auttaa fyysisestä kunnosta riippumatta mahdollisuuden harrastaa musiikkia. Musiikin positiiviset vaikutukset ovat kiistattomat (Williamson 2014.) Mahdollisuutta musiikin positiivisen voiman kokemiseen emme halua sulkea keneltäkään pois. Meidän tulee löytää tapoja mahdollistaa se kaikille.

LÄHTEET

Ahonen, H. (1993). *Musiikki. Sanaton kieli Musiikkiterapian perusteet*.

Helsinki: Finnlectura Oy.

Airila A., Kauppinen K. & Eskola K. (2007). *Ikäystävällisyys ja iän merkitys työssä – tutkimus hoito-, opetus- ja pelastusalalla*. Espoo: Frenckellin kirjapaino Oy.

Finlex: Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998

<http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=1998%2F632c>

Luettu: 24.6. klo11:58

Hämäläinen H. (2013) Alkusoitto kulttuuriliiketoiminnalle hoivaympäristöissä. Teoksessa:

Lilja-Viherlampi (2013): *Care music –sairaala- ja hoivamusiikkityö ammattina*. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 158. Tampere: Suomen yliopistopaino Juvenes Print Oy.

Jauhiainen A. (2011): Ikääntyneet sukupolvet ja oppimisyhteiskunnan realiteetit. Teoksessa:

Rinne R. & Jauhiainen A. (2011): *Aikuiskasvatus ja demokratian haaste*. Helsinki:

Kansanvalistusseura.

Jordan-Kilkki P. & Pruukki L. (2013): Miten tehdä tilaa kohtaamiselle? –artikkeli. Teoksessa:

Jordan-Kilkki, Kauppinen & Viitasalo-Korolainen (2013): *Musiikkipedagogin käsikirja*.

Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Tampere: Juvenes Print –Suomen Ylioppilaspaino Oy.

Jukkola, R. (1999). Dementia musiikkiterapian haasteena: yhteislauluun perustuvan

musiikkiterapian tarkastelua. Teoksessa Erkkilä, J. & Lehtonen, K. (toim.) *Musiikkiterapian monet kasvot*. Jyväskylä: Suomen musiikkiterapiayhdistys, 345 – 357.

Jukkola R. (2007): Musiikin käyttö. Teoksessa: Marin & Hakonen (2007): *Seniори- ja*

vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jyväskylän kansalaisopisto (2013). <https://www.opistopalvelut.fi/jyvaskyla/index.asp>

Luettu: 21.11.2013 klo 14:19.

Kaakinen J. & Törmä S. (1999). *Esiselvitys geronteknologiasta. Ikääntyvä väestö ja teknologian mahdollisuudet*. Eduskunta. Tulevaisuusvaliokunnan teknologiajaosto. Teknologian arviointeja 5.

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/ekj_2+1999.pdf

Luettu 23.6..2015 klo 12:31

Kangas. A. (2003): Ikääntymisen ja teknologian kesytyksen vuoropuhelu.

Diskurssianalyttinen tutkimus ikääntymisen ja teknologian merkityksestä. Tampereen yliopisto.

<http://uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/91254/gradu00271.pdf?sequence=1>

Luettu: 1.12. 2015 klo 22:35

Kokkinen A., Rantanen-Väntsilä L & Tuomola A (2008). *Aikuisen oppijan kirja*. Helsinki: Kirjapaja.

Kontkanen R. (2013). ”Musiikki luo hyvinvointia koko yhteiskunnan leveydeltä” – Musiikkialan ammattilaisten mahdollisuuksia sosiaali- ja terveysalalla. Teoksessa: Lilja-Viherlampi (2013): *Care music –sairaala- ja hoivamusiikkityö ammattina*. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 158. Tampere: Juvenes Print -Suomen yliopistopaino Oy.

Koponen, P. ym. (1994). *Viisas vanhuus. Seniorikoulutuksen käsikirja*. Helsinki: Hakapaino Oy.

Koski, J. (1998). *Infoähky ja muita kirjoituksia oppimisesta, organisaatioista ja tietoyhteiskunnasta*. Saarijärvi: Kirjapaino Oy.

Koskinen, S., Lundqvist, A. & Ristiluoma (2012). *Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa*. Raportti 68/2012 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90832/Rap068_2012_netti.pdf?sequence=1

Luettu: 2.9.2015 klo 17:37:

Laes T. (2013). Myöhäisiän musiikkikasvatus myönteisen ikääntymisen tukijana. Teoksessa: Juntunen M., Nikkanen H. & Westerlund H. (2013): *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*. Juva: PS-kustannus.

Leinonen, M. (2003). Elämänlaajuinen oppiminen ja eurooppalaisen kasvatuksen perinne. s. 17–48. Teoksessa: Sallila ym. (2003): *Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus*. Aikuiskasvatusen 44. vuosikirja. Vantaa: Dark Oy.

Leppilampi, A., Piekkari U. (1999). *Opitaan yhdessä. Aikuiskoulutusta yhteistoiminnallisesti*. Lahti: Asko Leppilampi Oy.

Lilja-Viherlampi, L-M (2013). *Care music, Sairaala- ja hoivamusiikkityö ammattina*. Turun ammattikorkeakoulu. Tampere: Suomen yliopistopaino –Juvenes Print Oy.

Martela & Jarenko (2014) mukaan: Sisäinen motivaatio Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat. Eduskunta. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2014
http://www.filosofianakatemia.fi/sites/default/files/pdf/Sisainen_motivaatio.pdf

Luettu: 24.6.2015 klo 7:33

Meisalo, V., Sutinen, E. & Tarhio, J. (2003). *Modernit oppimisympäristöt*. Pieksämäki: RT-Print Oy.

Mullola S. (2013). Temperamentti –Oppimisen yksilöllinen instrumentti. Teoksessa: Jordan-Kilkki, Kauppinen & Viitasalo-Korolainen (2013): *Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa*. Tampere: Juvenes Print –Suomen Ylioppilaspaino Oy.

Mäkitalo, P. & Vuori, M. (2013): Huolehi musiikista! –Musiikillinen virkistystoiminta Lahden alueella Care music –hankkeen aikana. s.81-100 teoksessa: Lilja-Viherlampi, L-M (2013): *Care music, Sairaala- ja hoivamusiikkityö ammattina*. Turun ammattikorkeakoulu. Tampere: Suomen yliopistopaino –Juvenes Print Oy.

Mäkitalo P. & Vuori, M. (2013). Musiikkipedagogiopiskelijoiden laajan osaamisen tukeminen ja opetussuunnitelmatyö. s. 109-121 teoksessa: Lilja-Viherlampi (2013): *Care*

music, Sairaala- ja hoivamusiikkityö ammattina. Turun ammattikorkeakoulu. Tampere: Suomen yliopistopaino –Juvenes Print Oy.

Nummi-Kuisma K. (2013). Muusikon optimaalisen esintymisvireen tukeminen oppimisprosessissa. Teoksessa: Jordan-Kilkki, Kauppinen & Viitasalo-Korolainen (2013): *Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa.* Tampere: Juvenes Print –Suomen Ylioppilaspaino Oy.

Nyyssölä K. (2002). Koulun ulkopuolella opitun tunnustaminen. Opetushallitus. Moniste 13/2002. http://www.utbildningsstyrelsen.fi/download/48926_ulkopuolella.pdf

Luettu: 2.9.2015 klo 18:12

Ojala J. (2006). Mitä on musiikkikasvatusteknologia? Teoksessa: *Musiikkikasvatusteknologia.* Suomen musiikkikasvatusteknologian seura. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Paane-Tiainen, T. (2000). *Oppijaksi aikuisena.* Helsinki: Oy Edita Ab.

Peltonen, M (1981): *Aikuisdidaktiikan perusaineksia.* Juva: WSOY.

Ruoppila, I. (2002). Psykkisen toimintakyvyn tukeminen. Teoksessa Heikkinen, E & Marin, M. (toim.) *Vanhuuden voimavarat* (s.119-145). Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Ruth & Pitkänen (1994): Uudet eläkeikäiset ja aikuisopiskelu. Teoksessa: Uutela & Ruth (1994): *Muuttuva vanhuus.* Tampere: Tammer-Paino Oy.

Saarikallio S. (2013). Musiikki on kokemuslaji. Teoksessa: Jordan-Kilkki, Kauppinen & Viitasalo-Korolainen (2013). *Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa.* Tampere: Juvenes Print –Suomen Ylioppilaspaino Oy.

Salavuo, M. & Ojala, J. (2006). Musiikkitekhnologia luovan toiminnan välineenä. Teoksessa: *Musiikkikasvatusteknologia.* Suomen musiikkikasvatusteknologian seura. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Sallila, P. ym. (2003). *Elämänlaajuinen oppiminen*. Vantaa: Dark Oy

Schaie, K. W., & Willis, S. L. (2002). *Adult development and aging* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Siika-Aho (2013). Hoivamusiikki ammattina – mahdollisuuksia ja haasteita. Teoksessa: Lilja-Viherlampi (2013): *Care music –sairaala- ja hoivamusiikkityö ammattina*. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 158. Tampere: Suomen yliopistopaino –Juvenes Print Oy.

Siirola, E. (20017): *Salasoittajat. Pianonsoitto ikäihmisten harrastuksena*. Jyväskylän yliopisto. Musiikkikasvatus. Lisensiaatintyö.

Luettu 2.9.2015 klo 11:26:

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9933/URN_NBN_fi_jyu-2007301.pdf?sequence=1

The European Commission (1998). *Ageing population and technology: challenges and opportunities..* Directorate General XII, Directorate AS – RTD Actions: Strategy and Co-ordination. Luxembourg 1998.

Virta, I. (2011): Kansalais- ja työväenopistot -koulutuksellista tasa-arvoa?. Teoksessa: Rinne & Jauhiainen (2011): *Aikuiskasvatus ja demokratian haaste* (s.169-179).

Williamson, V. (2014): *You Are The Music. How Music Reveals What It Means To Be Human*. Icon Books Ltd. Lontoo.

Westerlund M (2006): *GarageBand musiikinteorian opetuksessa*: Teoksessa: Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (2006). *Musiikkikasvatusteknologia* Suomen musiikkikasvatusteknologian seura. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1: Tuottamamme CD:n kotelon teksti

Liite 2: Kuva Hopeasointu – ryhmästä

Liite 3: Kysely joulukuussa 2012

Liite 4: Kysely keväällä 2013

Liite 5: Kysely tammikuussa 2014

Liite 6: Kysely syksyllä 2015

Liite 7: Otteita opettajien antamasta palautteesta

Liite 8: Otteita senioreiden palautteista

Liite 9: Garage Band – käyttöopas

Liite 1: Tuottamamme CD:n kotelon teksti

Jyväskylän kansalaisopiston Hopeasointu 2012-2013

Hopeasointu -työpaja senioreille ja kansalaisopiston musiikinopettajille.

Jyväskylässä toteutettiin osana vuorovaikutteiseen opiskelukulttuuriin tähtäävää OPH:n rahoittamaa ja Kansalaisopistojen liiton hallinnoimaa täydennyskoulutushanke Hopeasointu –hanke. Ideana oli, että seniorit ja opettajat yhdessä toimivat työpajamuotoisessa työskentelyssä apuvälineinään iPad –mobiililaitteet.

Työskentelyssä kaikki osallistujat oppivat uusia taitoja iPad –laitteen hyödyntämisessä musiikkitoiminnassa. Työpajojen lauluston valitsevat seniorit. Näin myös opettajat voivat hankkeen aikana oppia uusia lauluja., sen lisäksi että saavat uusia vinkkejä työhönsä tulevaisuudessa ja saavat kokemusta senioripedagogiikasta.

Tämä äänilevy sisältää tuloksia työpajoilta. Osallistujat ovat päässeet olemaan osana musiikin äänittämistä ja päässeet tutustumaan studiotekniikkaan. Äänite sisältää sekä iPad -laittein, että perinteisin soittimin soitettuja lauluja. Suurimmassa osassa raidoista on mukana molempia.

Liite 2: Kuva Hopeasointu -ryhmästä

Liite 3: KYSELY HOPEASOINTU – HANKEESTA JOULUNA 2012:

1. Millainen on ollut suhteesi tietoteknisiin laitteisiin kuten ipad ennen hanketta?
2. Koetko että ajatuksesi mobiililaitteista kuten ipad ovat muuttuneet positiivisempaan suuntaan hankkeen myötä?
3. Millainen on ollut suhtautumisesi soittamiseen ja musisointiin ennen hanketta?
4. Koetko että suhtautumisesi musiikkiin ja soittamiseen on muuttunut?
5. Kuinka paljon olet mielestäsi oppinut musiikista?
6. Millaista on ollut soittaminen ipadilla verrattuna oikeisiin soittimiin?
7. Onko hanke vaikuttanut itseluottamukseesi?
8. Onko hanke vaikuttanut musiikilliseen osaamiseesi?

Hyvä	Ok	En osaa sano	Ei niin hyvä	Huono
Positiivinen		EOS		Negatiivinen
Positiivinen		EOS		Negatiivinen
Huomattavasti positiivisempi	Hieman positiivisempi	EOS	Muuttunut negatiivisesti	Vahvasti negatiivisempi
Paljon	Jonkin verran	EOS	Vähän	En juurikaan
Paljon	Jonkin verran	EOS	Vähän	En juurikaan
Paljon helpompaa	Hieman helpompaa	EOS	Yhtä vaikeaa	Vaikeampaa
On vaikuttanut positiivisesti	Hieman positiivisesti	EOS	Ei vaikutusta	On vaikuttanut negatiivisesti
On vaikuttanut positiivisesti	Hieman positiivisesti	EOS	Ei vaikutusta	On vaikuttanut negatiivisesti

Haluaisitko osallistua uudelleen vastaavanlaiseen hankkeeseen? Kyllä / Ei

Voisitko harkita iPadin ostoa? Kyllä / Ei

Voisitko tulevaisuudessa nähdä käyttäväsi iPadia musisoimiseen? Kyllä / Ei

Onko ollut epäilyksiä tai pelkoja liittyen teknologiaan? Kyllä / Ei

Millaisena näkisit iPadin käyttö mahdollisuudet musiikinopetuksen tulevaisuudessa?

Mikä on ollut vaikeaa hankkeen aikana?

Mikä on ollut erityisen mieluista?

Parannusehdotuksia tulevaisuutta ajatellen

Liite 4: HOPEASOITTO -kysely

Kevät 2013

Tämän kyselyn avulla kerätään tietoa Pro Gradu – tutkielmaa varten. Vastaukset tullaan käsittelemään luottamuksellisesti ja anonyymisti. Kenenkään vastanneiden henkilöllisyyttä ei lopullisessa tutkielmassa mainita.

Nimi _____

Syntymävuosi _____

Sukupuoli _____

Vastaa väittämiin asteikolla 1-5. 0 En osaa sanoa. 1 Olen täysin erimieltä --- 5 Täysin samaa mieltä

iPad – laite oli minulle tuttu jo ennen tätä hanketta.

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Olen harrastanut musiikkia jo ennen hanketta.

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Olin hankkeen alussa innoissani iPad –laitteen käytöstä.

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Olin hankkeen alussa innoissani uudesta musiikkiharrastuksesta.

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Olen käyttänyt iPad –laitetta Kotona musiikin harrastamiseen Kotona muuhun kuin musisointiin En ole juuri käyttänyt iPadiä kotona Haluaisin hankkia iPad :in itselleni Kyllä Ei Olen jo hankkinut

Olen oppinut hankkeen aikana käyttämään iPad – laitetta.

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Olen oppinut hankkeen aikana musiikillisia taitoja.

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Mikä hankkeen aikana on ollut mukavinta?

Voisin tulevaisuudessa osallistua vastaavaan hankkeeseen,

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Jossa musiikkia tehdään tietoteknisin laittein kuten iPad

Osallistun tulevaisuudessa mieluummin perinteisempään

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

musiikkitoimintaan.

iPad:illä laulun säestäminen on ollut helpompaa kuin oikein soittimin.

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Uskon että iPad on tulevaisuudessa hyvä väline musiikinopetuksessa.

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Kuvaile negatiivisia kokemuksia hankkeen aikana

Muita ajatuksia hankkeen jälkeen

Kiitos paljon vastaamisesta ja osallistumisesta koko toimintaan! Hyvää kesää!

Liite 5: Hopeasointu -kysely tammikuussa 2014

Lukuvuonna 2012-2013 Jyväskylän kansalaisopistossa toteutettua Hopeasointu -nimistä hanketta ja siinä saatuja kokemuksia koskeva kysely musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielmaa varten.

Nimi

Syntymävuosi**Harrastatko tällä hetkellä musiikkia?**

- Ei
 Kyllä

Osallistutko tällä hetkellä viikottaiseen ohjattuun musiikkitoimintaan

- Ei
 Kyllä

Omistatko kosketusnäytöllisen puhelimen

- Ei
 Kyllä

Olen käyttänyt tablettitietokonetta Hopeasointu -hankkeen päättymisen jälkeen

- Ei
 Kyllä

Olen käyttänyt tablettitietokonetta musiikkitoiminnassa Hopeasointu -hankkeen päättymisen jälkeen

- Ei
 Kyllä

Omistatko tablettitietokoneen

- Ei
 Kyllä
 En, mutta harkitsen hankkimista

Osaan käyttää tablettitietokonetta

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Täysin samaa mieltä

Suhtaudun ennakkoluulottomasti uuteen teknologiaan

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Hyvin samaa mieltä

Tablettitietokone vaikuttaa fyysisiin mahdollisuuksiini musisoida

Esimerkiksi motorisesti vaikeaa soittaa soittimia tärinän, jäykkyyden tai muun ongelman takia

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Hyvin samaa mieltä

Teknologiataitoni ovat kehittyneet viimeisen vuoden aikana

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Hyvin samaa mieltä

Musiikilliset taitoni ovat kehittyneet viimeisen vuoden aikana

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Hyvin samaa mieltä

Tablettitietokoneella toimiminen on mahdollistanut minulle toimintoja

Olen pystynyt musiikilliseen toimintaan johon en muuten kykenisi

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Hyvin samaa mieltä

Olen käyttänyt Hopeasointu -hankkeessa saamiani tietoja ja taitoja hankkeen päättymisen jälkeen

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Hyvin samaa mieltä

Henkinen hyvinvointini on lisääntynyt Hopeasointu-hankkeessa saamieni tietotekniikkataitojen myötä

Olen saanut onnistumisen kokemuksia ja kehittänyt itseäni tietoteknisesti

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Hyvin samaa mieltä

Henkinen hyvinvointini on lisääntynyt Hopeasointu -hankkeessa saamieni musiikillisten taitojen myötä

Olen saanut onnistumisen kokemuksia ja kehittänyt itseäni musiikillisesti

Henkinen hyvinvointini on lisääntynyt Hopeasointu-hankkeen jälkeen saamieni tietotekniikkataitojen myötä

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Hyvin samaa mieltä

Henkinen hyvinvointini on lisääntynyt Hopeasointu-hankkeen jälkeen saamieni musiikillisten taitojen myötä

1 2 3 4 5

Hyvin eri mieltä Hyvin samaa mieltä

Kiitos hyvin paljon vastauksistanne!

Vapaita kommentteja hankkeesta.

Liite 6: Kyselyvastauksia sähköpostitse ja puhelimitse lokakuussa 2015**Kysymykset:**

1. harrastatko musiikkia tällä hetkellä?
2. onko sinulla älypuhelinta?
3. onko sinulla tablettitietokonetta?
4. oletko käyttänyt GarageBandiä (ohjelma jota käytimme Hopeasoinnussa) tai muuta vastaavaa musiikin harrastamiseen hankkeemme jälkeen?
5. jos nyt lähtisit musiikkia harrastamaan niin minkätyyppisen toiminnan valitsisit seuraavista:
 - a) kuoro- tai yhteislaulu
 - b) soittoharrastusryhmä
 - c) musiikkiteknologiaa hyödyntävä työpaja
 - d) muu, mikä?
6. pienet perustelut valintaasi kohtaan 5?
7. minkälaisia mielikuvia sinulle on jäänyt Hopeasointu -hankkeesta?

Liite 7: Otteita senioreiden palautteista

Se oli oikein kivaa. Ihailen noita vanhoja immeisiä, jotka jaksaa käydä kuoroissa..Viimeksi olin siis pelimannitalon Kaikukuorossa..kansanlaulut onkin ihania..niitä voisin tosiaan loilottaa...mullahan on joskus tulla katsahtamaan

Mulla oli isommat 80-vuotis juhlat.Siellä laulettiin .Olin tulostanut monia meidän lauluja ja hankin säestäjän Oli ihanaa laulaa esilaulajana.Tuli mieleen nuoruuden lavakeikat ja operetit...olin joskus Hawajin kukka!!!!

Hyvässä seurassa leppoisaa musisointia. Tavoitteet tasapainossa osallistujien taitotason suhteen. Antoi sopivasti virikkeitä harmaantuneille aivoille. Hyvä yhteispeli ”opettajien” ja ”oppilaiden” välillä.

Antoi potkua ja herätti musiikkiharrastuksen.

Liite 8: Otteita muiden opettajien palautteista

onko vastannut odotuksia?

Tavallaan kyllä. Opin käyttämään iPadia ja tietämään sen mahdollisuuksista musiikkikasvatuksessa. Ehkä vähän pieneksi jäi se varsinainen senioreiden oppimiseen liittyvä osuus. Hankkeen idea on hyvä!

mikä on ollut antoisinta?

Parasta on ollut tosiaan oppia tietämään laitteen mahdollisuuksista sekä käyttämään sujuvasti ja monipuolisesti iPadia. Ei ole ollenkaan iso kynnys ottaa ko. laitetta mukaan opetukseen, jos siihen tarjoutuu tilaisuus.

mikä ei ole toiminut toivotulla tavalla?

Harmittaa, että työpajojen suunnittelu ontui. Idea siitä, että yhdessä tutkittaisiin ja mietittäisiin, mitä iPadilla voisi tehdä, jäi hyvin puutteelliseksi. Tuntui, että joku on saanut tähän hankkeeseen hyvän idean, jonka käytännön toteutus on jäänyt vähän puolitiehen. Ainakin itse toimin työpajassa ihan musiikinopettajana, opettaen musiikillisia seikkoja. Harmittaa myös, että oikeastaan ensimmäisen työpajan jälkeen ei mitään uutta tullut. Olisi ollut kiva kokeilla vähän haastavampia juttuja ryhmässä. Myös ryhmäläisten epäsäännöllinen osallistuminen harmitti..

olin hankkeessa mukana enimmäkseen vain syksypuolella. Hyvää oli se, että vierastan kaikkia teknisiä aparaatteja ja nyt tuli ainakin jonkinmoinen käsitys iPadista. Työssäni en ole sitä käyttänyt yhtään, mutta mahdollisuuksia olisi esim. jonkun kipaleen kuunteleminen kuorossa ennen harkkoja.

Mitä olen itse oppinut hankkeen aikana?

- ryhmätyötaitoja, iPadin käyttöä, rentoa otetta

Mitä hyödyllistä tietoa ja/tai taitoja olen saanut omaa opettajan tulevaisuuttani ajatellen?

- iPadin soveltaminen erityisryhmille

Onko hankkeessa mukana olo kehittänyt opettajana? Miten?

- ryhmän kanssa toimiminen (muut opettajat sekä oppilaat) / joustavuus, tilannetaju, vuorovaikutus

Liite 9: Senioreille tehty ja jaettu Garage Band – ohjelman käyttöopas

Sisällysluettelo

1 Johdanto	4
2. Aikuiskasvatus	7
2.1. Aikuinen oppijana	7
2.2 Musiikin aikuiskasvatus.....	8
2.3 Aikuiskasvatus ennen ja nyt	9
2.4 Geronteknologia.....	18
2.5 Senioripedagogiikka.....	10
2.5.1 Seniorioppijan rajoitukset.....	12
2.5.2 Seniorioppijan motivaatio	15
2.5.3 Seniorioppijan mahdollisuudet.....	17
3. Työpajamuotoinen musiikkitoiminta	21
3.1 Seniorit osana ryhmätoimintaa.....	23
4. Seniorimusiikkitoiminnan tutkimus	26
4.1 Musiikin harrastamisen fyysisiä vaikutuksia	27
4.2 Musiikin harrastamisen psyykkisiä vaikutuksia .Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.	
4.3 Seniorimusiikkitoimintaa Lahdessa: Care music.....	32
5. Musiikkikasvatusteknologia	34
5.1 Tablettitietokoneet	35
5.2 Teknologian käyttö kasvatusalalla	36
5.3 Seniorit ja teknologia	37
5.4 Miksi tablettitietokoneet senioreille musiikin harrastamiseen?	38
6 Kansalais- ja työväenopistot	40
6.1 Kansalaisopistot seniorimusiikkipedagogiikan kentällä	41
7. Tutkimuksen toteutus	43
7.1 Tutkittavat: Hopeasointu -ryhmä	44
7.2 Tutkimuksen toteutus.....	45
7.2.1 Syksyn 2012 työpajat	46
7.2.2 Kevät 2013.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
7.3 Tutkimuksen aineiston keruu.....	50
7.3 Aineiston analyysi	51
7.4 Tulosten luotettavuus	52
8. Tulokset.....	55
8.1 Osallistujien kokemuksia	56
8.1.1 Ensimmäinen kysely	57
8.1.2 Toinen kysely.....	58
8.1.3 Kolmas kysely.....	59
8.2 Syksyllä 2015	61
8.3 Ajatuksia toiminnasta ja toiminnan tulevaisuudesta.....	62
9. Pohdinta ”kohdistaisin pohdinnan suoraan tämän työn merkitykseen osana seniorimusiikkitoiminnan tulevaisuutta”	64
9.2 Seniori- ja muun hoivamusiikkitoiminnan tulevaisuus	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
9.3 Musiikkiteknologia tulevaisuudessa seniori- ja hoivamusiikkitoiminnassa	67
LÄhteet	69
Liitteet	74
Liite 5: Hopeasointu -kysely tammikuussa 2014	4

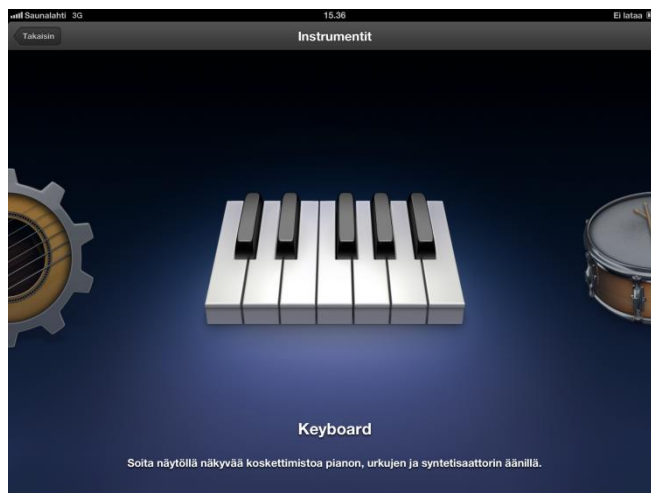
GarageBand – käyttöopas iPadille,

Maiju Laurila 2013

GarageBand –ohjelma valitaan iPad:istä tästä ikonista.

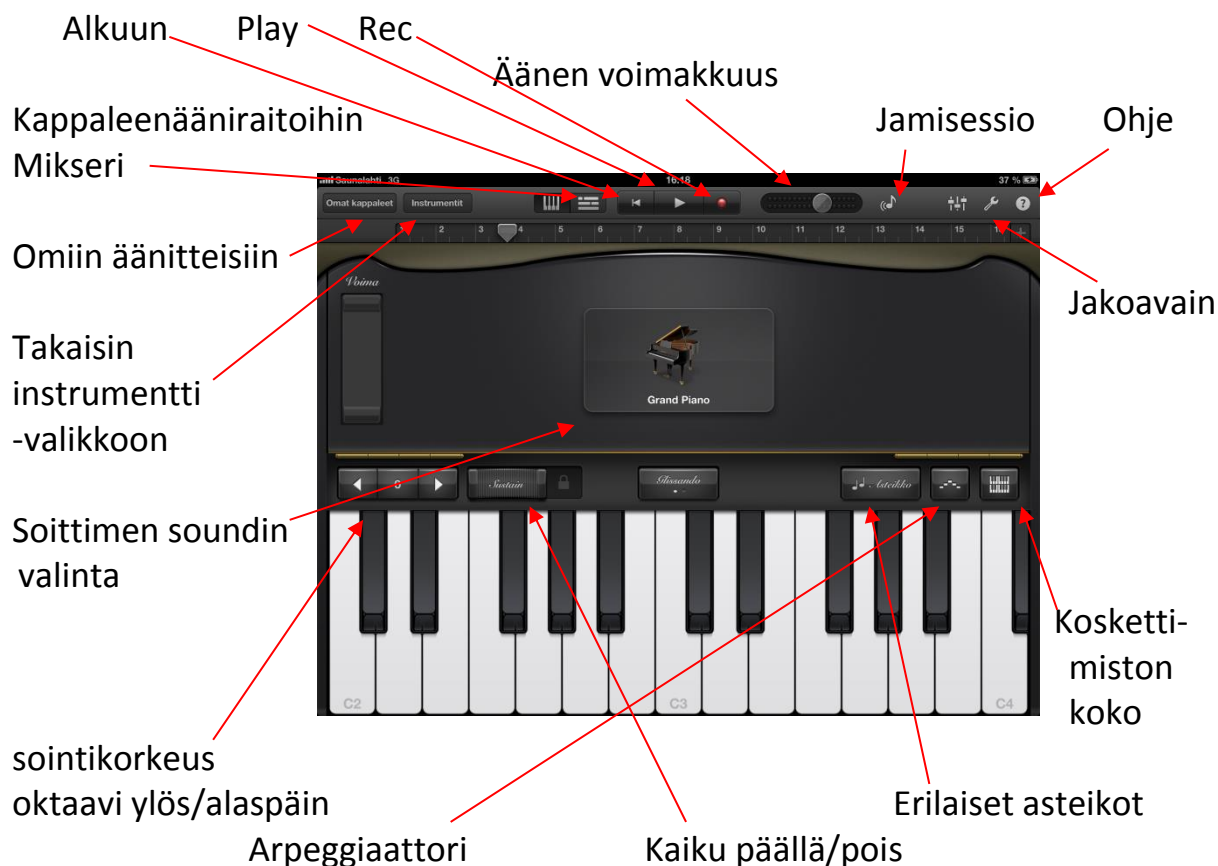

Ensimmäisenä esiin tulee näkymä, josta pääsee valitsemaan haluamansa soittimen. Vaihtoehtoina löytyvät: keyboard, drums, guitar amp, audio recorder, sampler, smart drums, smart strings, smart bass, smart keyboard ja smart guitar. Vaihtoehtoja pääsee valitsemaan liu'uttamalla sormeja näytöllä. Soitin valitaan painamalla sen kuvaa kun se saadaan tuotua keskelle näyttöä.

Eri soittimien soittotilat näyttävät hieman erilaisilta, mutta kaikkien soittimien näytöistä löytyvät symbolit: ohje, jakoavain, mikseri, jamisessio. Nämä symbolit löytyvät näytön oikeasta ylänurkasta. Painamalla ohje näppäintä ilmestyy ruudulle erilaisia ohjeita helpottamaan työskentelyä. Ohjeet saadaan pois näytöltä painamalla ohjesymbolia uudestaan.

Lisäksi ruudulta löytyy aina paluu näppäin takaisin Instrumentti – valikkoon sekä näppäin josta pääsee valikkoon, josta löytyvät ”Omat kappaleet”. Eli jo luodut äänitykset sekä näppäimet äänittämistä varten. Lisäksi ruudulta löytyy vielä symboli, josta pääsee katsomaan kappaleen sisältämiä nauhoitettuja ääniraitoja. Lisäksi ruudulla on monia painikkeita liittyen soittimen soittamisen asetuksiin.

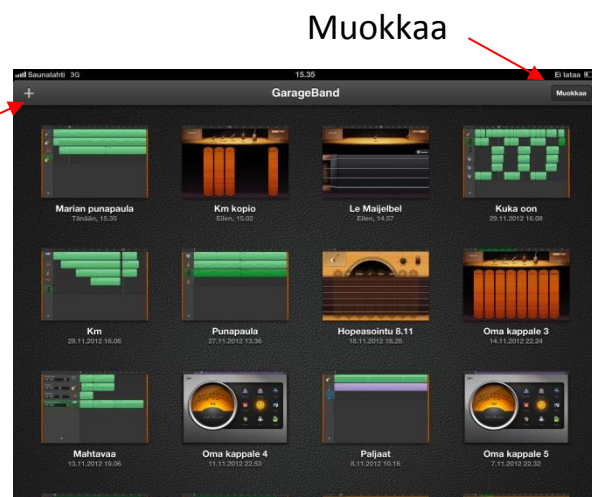

OMAT KAPPALEET -VALIKKO

Omat kappaleet valikosta pääsee takaisin soittamiseen valitsemalla ruudulta yhden kappaleista, jota haluaa soittaa tai painamalla plus – symbolia, jolloin pääsee luomaan uuden kappaleen.

Jokainen kuvaruutu näytöllä edustaa jo luotua kappaletta. Jos haluat poistaa kappaleita tai muuttaa niiden nimiä tulee painaa oikeassa yläkulmassa sijaitsevaa ”muokkaa” painiketta.

Tällöin kappaleiden kuvat alkavat heilua ja vasempaan ylälaitaa ilmestyy uusia symboleita. Kappaletta pääset muokkaamaan aktivoimalla sen kosketuksella. Tällöin kappaleen kuvalle ilmestyy keltaiset reunat. Jos tämän jälkeen painat kappaleen nimen kohdalta, pääset muokkaamaan kappaleen nimeä. Oikeasta

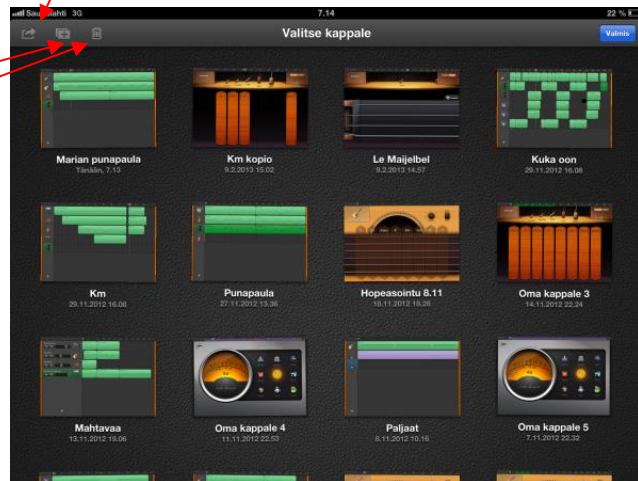

ylälaidasta löytyy tällöin taas ”valmis” painike jolla pääset palaamaan omien kappaleiden muokkaukseen.

Vasemman ylälaidan symboleista pääset jakamaan kappaleen netissä,

monistamaan kappaleen tai

poistamaan sen.

SOITTIMEN SOUNDI

Äänenlaatua voi muuttaa erilaiseksi painamalla ”soittimen soundin valinta” painiketta. Tällöin avautuu valikko josta löytyy useita erilaisia soundeja.

Ylävalikoista jokaisen alta löytyy useita vaihtoehtoja. Painamalla eri ylävalikkoon pääset näkemään lisää vaihtoehtoja.

Valitse haluamasi soundi koskettamalla sen kuvaa.

Kaikissa soittimissa löytyy omat soundi – valikkonsa.

Smart guitar

Smart strings

Smart Keyboard

Drums

Keyboard

Smart drums

Smart bass

SOITTIMET

Keyboard, eli kosketinsoitin, soittimella soittaminen tapahtuu normaalisti koskettamalla pianon koskettimia. Ääni soi niin kauan kun kosketat näyttöä sen kohdalta. Voimakkuutta pystyy muuttamaan joko Voima – painikkeesta tai äänenvoimakkuudesta.

Lisäksi kaikua voi lisätä Sustain – painikkeesta. Tällöin jää soimaan senkin jälkeen kun nostat sormesi.

Soitettavaksi voi valita myös muunlaisen asteikon kuin normaalin pianon koskettimiston. Tämä tapahtuu Asteikko – painikkeesta. Tällöin pianon koskettimisto muuttuu erinäköiseksi ja soitettavana on ainoastaan valittuun asteikkoon kuuluvia säveliä. Vaihtoehtoina on mm. blues – asteikko, pentatoninen asteikko, duuriasteikko jne. Valitusta asteikosta päästään takaisin pianon koskettimiin valitsemalla Asteikko – valikosta vaihtoehto ”Pois”. Asteikon sävellajia päästään muuttamaan oikean ylälaidan jakoavain – symbolin valikosta.

Drums

eli suomeksi rummut soitinta soittaessa painetaan haluttua rumpua, jolloin se soi sekä samalla liikahtaa soiton merkiksi. Joistakin rumpusetin osista tulee erilaisia ääniä jos koskettaa eri kohtiin rumpua (esim. kantilyönti virvelillä).

Joillakin soundeilla näkyviin ilmestyy itse soittimen lisäksi myös muutamia soundiin vaikuttavia nappuloita.

Guitar Amp

on instrumentti, jonka avulla iPad voi itseasiassa toimia kitaravahvistimena. iPadiin voidaan liittää kitara ja sitä voidaan äänittää, kuunnella ja sen ääntä voidaan muokata oman soundi – valikon avulla.

Äänistä löytyy useita vaihtoehtoja ylävalikoiden avulla. Lisäksi ääniasetuksia

pääsee muuttamaan vielä erikseen erilaisista nappuloista.

Lisäksi oikeanlaidan symbolista pääsee vielä säätämään pedaaleita ja tätä kautta vaikuttamaan ääneen. Painamalla samaa näppäintä uudelleen, päästään palaamaan.

Laulua tai muuta iPad:in ulkopuolelta tulevaa ääntä päästään nauhoittamaan **Audio recorder** instrumentilla. Tällöin näyttö muuttuu seuraavanlaiseksi.

Laitteessa itsessään on mikrofoni, mutta laitteeseen voi myös liittää erillisen mikrofonin äänenlaadun parantamiseksi.

Sampler:illa pääset äänittämään ja soittamaan omia äänitteitä koskettimistolla. Tämä tarkoittaa että voit äänittää puhetta, laulua tai mitä tahansa ääntä ja sen jälkeen voit kyseistä ääntä soittaa eri äänenkorkeudelta pianon koskettimistolla.

Äänityksen pääsee aloittamaan ”Aloita” – painikkeesta.

Kun tätä nappulaa painetaan, alkaa äänitys tällöin heti. Näyte tallentuu kappalekohtaiseen muistiin. Kyseinen nauhoite on siis käytössäsi aina kun työstät meneillään olevaa kappaletta ja palaat Sampler – instrumentin äärelle.

Äänityksen aikana, alkaa ruudulla liikkua keltaisia äänipalkkeja nauhoitettavien äänien merkiksi.

Uusia näytteitä pääsee nauhoittamaan ”Uusi näyte” – painikkeesta. Nauhoitus lopetetaan ”lopeta” –painikkeesta, jollaiseksi aloituspainike muuttuu.

Vanhoja taas pääsee kuuntelemaan ja käyttämään ”Omat näytteet” –kohdasta.

Äänittämällä näytteen tai valitsemalla ”Omat näytteet” pääset etenemään soittotilaan. Kuvan alalaitaan ilmestyy pianon koskettimisto jonka koskettimia painamalla pääset soittamaan äänittämiäsi pätkiä tai ohjelman oman kirjaston sisältämiä ääniä. Äänet valitaan keskiosan keltatekstisistä valikoista. Itse soittaminen tapahtuu

koskettimistolla. Aivan kuin ”Keyboard” –instrumentin kohdalla. Soitettava ääni soi niin kauan kuin kosketinta painetaan pohjassa. Ruudulta löytyy myös soittamista koskevia säätöjä.

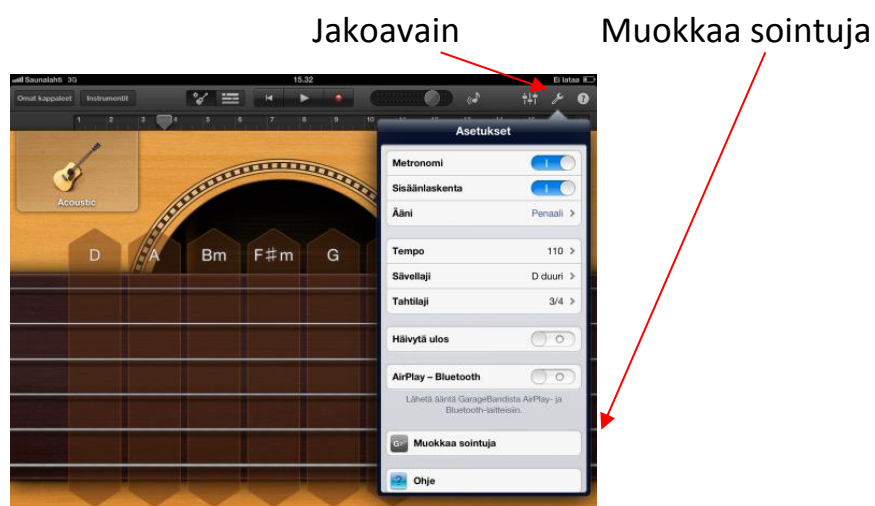
Glissando – painikkeesta pääset liikuttelemaan koskettimistoa, mutta tämän lisäksi valikosta löytyy ”Kork” –ominaisuus. Näin pääset liuttamaan

äänittämäsi ääntä nuotilta toiselle. Sininen väri tässä tapauksessa maalaa koskettimia niiltä osin missä ääni on liukunut.

SMART -SOITTIMET

Smart –etuliitteen omaavien instrumenttien osalta on soittaminen on tehty helposti mahdolliseksi, niin että jokoavain symbolista pääsee muokkaamaan ruudulla näkyviä sointuja. Kun painaa ensin jokoavainta, ilmestyy valikko esiin. ”Muokkaa sointuja” näppäimestä pääsee valitsemaan ruudulle soitettavassa kappaleessa tarvittavat soinnut.

Näyttö muuttuu silloin seuraavanlaiseksi. Muokkaaminen tapahtuu ensin koskettamalla näytöltä valittavaa sointua. Eli koskettamalla yhtä kahdeksasta soinnun paikasta. Sointua päästään asettamaan vasta kun yksi kohdista on

aktivoitu. Kun soinnun kohta on aktivoitu, voidaan sen kohdalle valita haluttu sointu. Valikoista ensimmäisestä päästään valitsemaan soinnun pohjasävel eli ”soinnun kirjain”. Toisesta valitaan soinnun laatu: Maj tarkoittaa duuria, min molliä, dim vähennettyä sointua. Sen lisäksi löytyy vaihtoehdot aug, sus4. Sointumerkeissä maj tarkoittaa sointua joka on merkitty ainoastaan kirjaimella kuten esim. C. Min eli molli puolestaan on nuotteihin merkitty useimmiten ison kirjaimen lisäksi pienellä m – kirjaimella.

”Valmis” –painike kun soinnut on valittu

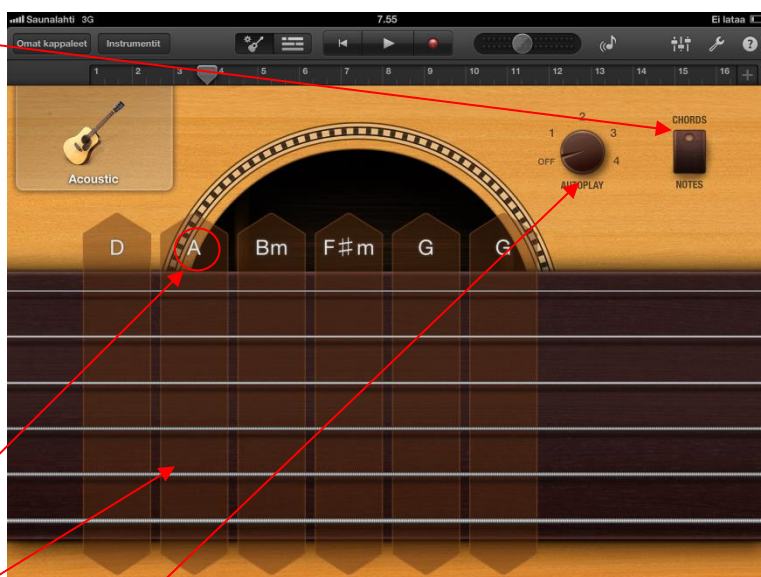

Jos aktivoitu kohta (”käsiteltävä” sointupaikka näkyy sinisenä) halutaan jättää tyhjäksi, eikä siinä haluta näkyvän mitään sointua, tulee valita ensimmäisestä valikosta (soinnun pohjasävel –valikosta) vaihtoehto ”Ei”. Silloin tähän sointupaikkaan ei jää näkymään mitään sointua. Soittaminen on helpompaa tietenkin jos näytöllä näkyy vain kappaleessa tarvittavat soinnut. Myös sointujen järjestystä näytöllä kannattaa miettiä sen mukaan, että se helpottaa soittamista.

Kaikissa ”smart” –instrumenteissa on tämä ominaisuus sointujen asettamisesta.

Smart guitar soittamisessa on kaksi perusasetusta. Toinen niistä on perinteinen otelauta ja toinen edelle mainitun tyyppinen sointujen soittaminen. Asetusta vaihdetaan ruudulta löytyvästä nappulasta.

Tästä samasta nappulasta löytyvät vaihtoehdot "chords", jolloin näkyviin tulevat kuvan mukaiset soinnut, sekä "notes", jolloin päästään kitaraa soittamaan perinteisen otelaudan mukaisesti.

Kun ollaan "chords" asetuksessa näkyy soittavana valitut soinnut.

Näytöllä näkyvien sointujen muokkaaminen on selitetty edellä (jakoavain –symboli).

Jos tässä tilassa painaa näyttöä suoraan kirjaimen päältä, soivat kaikki soinnun äänet yhdenaikaisesti.

Kielten kohdalta painettaessa soivat soinnun sävelet yksitellen.

Kitaran otelauta näkymässä löytyy myös valikko, josta saa otelaudalle erilaisia asteikoita samoin kuin kosketinsoittimen kohdalla on selitetty.

Kitaran saa myös asetettua soittamaan automaattisesti jotakin näppäilykulkua. Tämä tapahtuu autoplay –nappulasta. Autoplay :ssä on neljä erilaista soittotapaa valittavana. Automaattinen soitto loppuu kun nappula väännetään off-kohtaan. Huomaa että autoplay soittaa valitussa tahtilajissa. Tahtilajia pääsee muuttamaan jakoavain symbolista. Valittavissa ovat tahtilajit 4/4, ¾ ja 6/8. Autoplay:n tempoa voi myös muuttaa jakoavain –valikosta.

Smart keyboard toimii hyvin samalla tavalla kuin smart –kitaran chords –tila. Ruudulla näkyvät samat soinnut kuin kitarallakin ja niitä pääsee muuttamaan samalla tavalla (jakoavain – muokkaa sointuja).

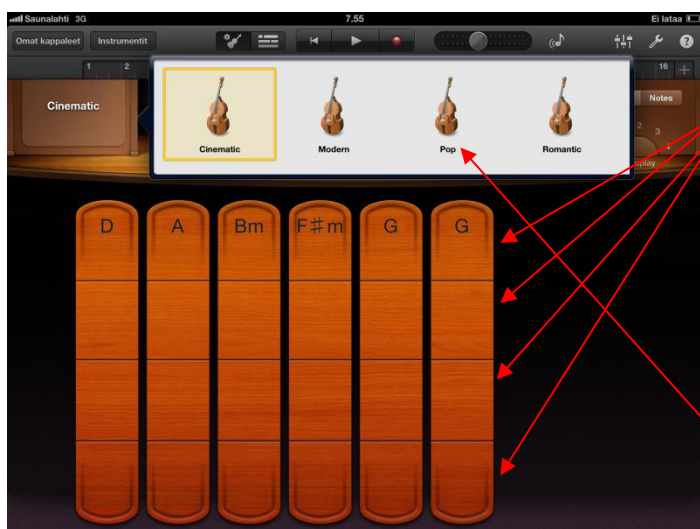
Soinnun eri ”käännös” soi kun soitetaan eri kohdasta ”sointupalkkia”. Aina soivat kaikki

sointuun kuuluvat sävelet, mutta niiden järjestys on hieman erilainen (ylin sävel eri jne).

Sointupalkin alimmista, tummista kohdista, soi aina vain yksi ääni vuorollaan. ”Sustain” –painikkeesta saadaan lisättyä kaikua. Ja myös tässä kosketinsoittimessa on sama autoplay –ominaisuus kuin smart guitar:issa. Tästä kosketinsoittimesta löytyy myös ”arpeggiaattori”, joka soittaa sointua sitä kuvioden, niin kauan kun kosketat ruutua sointupalkissa (myös käännös vaihtuu).

Jouset, **smart strings**, toimii hyvin samalla tavalla kuin smart guitar.

Instrumentilla voi soittaa joko, erikseen yhtä jousisoitinta kuten sen otelaudalta sen tapahtuu, tai sitten voi soittaa parin edelle mainitun soittimen tavoin sointuja. Tällöin kuuluu koko jousi kvartetti taustalla soittaen eri käännöstä soinnusta riippuen siitä mistä kohtaa sointupalkkia painat.

Vaihtoehtoja käännöksille on neljä, kuten kuvassa näkyy. Jos kosketat ruutua, niin jouset soittavat pizzicato (näppäillen) ja jos taas liu’utat sormeja sointupalkissa, soittavat soittimet jousen kanssa.

Jos haluat hiljentää jonkun kvartetin soittimista, niin se onnistuu painamalla kyseisen soittimen kuvaa. Tällöin hiljennetyt soittimen kuva muuttuu himmeämmäksi. Soittimen

saa takaisin soimaan painamalla sen himmennettyä kuvaa uudelleen.

Chords –notes –valikosta pääset jousillakin vaihtamaan soittejen soitosta otelaudalle.

Jousiltakin löytyy ”autoplay” –asetus, jolloin jouset soittavat soitteja automaattisesti kunnes valitset uuden soinnun, painat valittua soitteja uudelleen tai käännät ”autoplay” –näppäimen ”off” –asentoon.

Otelauta näkymä näyttää seuraavan kuvan laiselta. Soitettavaa instrumenttia vaihdetaan liu’uttamalla sormea instrumenttien valintakohdassa. Näkyvillä on se soitin jota soitetaan.

Myös jousisoittimilla saa otelaudalle erilaisia asteikoita, kuten keyboard:illa sekä smart guitar:illa. Kyseinen valikko avautuu aina samannäköisestä symbolista.

Näytöllä näkyy myös symboli, joka tulee näkyviin aina jos äänenvoimakkuutta säädetään itse tablettitietokoneen näppäimestä.

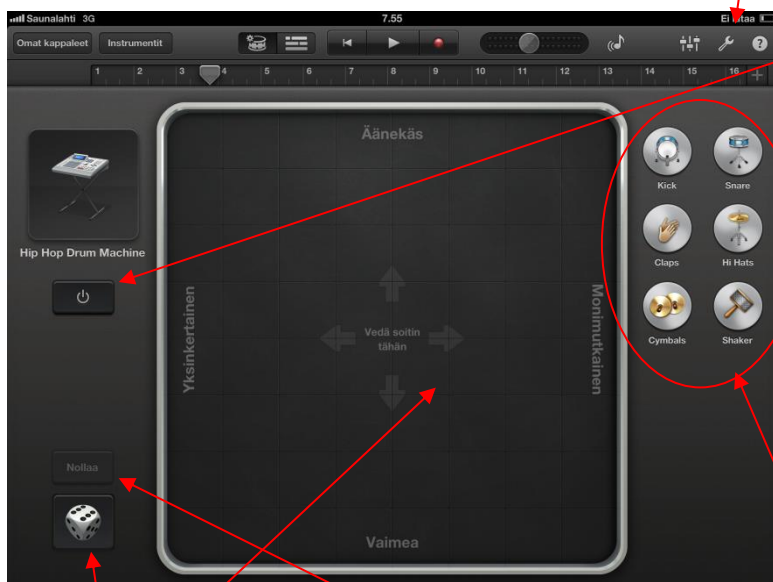

Smart bass toimii hyvin samoin periaattein kuin muutkin edellä olevat smart – soittimet. Siitä löytyy sointuvaihtoehto sekä otelauta vaihtoehto. Bassolla tosin ei soi koko sointu vaikka painaisikin kirjaimen kohdalta. Bassolla voi soittaa vain yhtä ääntä kerrallaan. Se tapahtuu painamalla eri kielten kohdalta, jolloin soi aina jokin soinnun sävelistä.

Otelauta vaihtoehtoon siirrytään tässäkin chords-notes nappulalla. Basson viritys on E-A-D-G. Erilaisia asteikoita saa kuitenkin otelaudalle jälleen asteikko –valikosta.

Autoplay toimii sekini samalla tavoin kuin muissa smart – soittimissa.

Smart drums instrumentilla voi helposti nauhoittaa valmiita rumpukomppeja. Smart drums soittaa komppia automaattisesti jakoavain – valikosta asetetussa tempossa ja tahtilajissa.

Komppi käynnistetään käynnistys symbolista. Tällöin komppi soi kunnes tästä painikkeesta painaa uudelleen. Komppi käynnistyy myös silloin, kun ensimmäinen soitin vedetään soittokenttään. Valittavina olevat soittimet löytyvät symboleina näytön oikeasta laidasta. Ne alkavat soida kun ne vedetään

soittokenttään. Symbolit voi laittaa soittokenttään vaikka kaikki. Soittimet eivät siis kumoa toisiaan vaan muodostavat yhteisen kompin. Valitut soittimet ja koko kompin voi aloittaa alusta "nollaa" painikkeesta.

Arpakuutiosta taas smart drums arpoo satunnaisesti valmiin kompin.

Komppiin vaikuttaa valittujen soittimien lisäksi myös soundi – valikkoa muistuttavan valikon näköinen painike, josta päästään valitsemaan tulevan kompin tyyli. Vaihtoehtoja on 6.

Soittokenttä on näytön keskellä oleva neliön muotoinen alue. Kaikki alueella olevat symbolit tuottavat ääntä. Mitä alempana ruudukkoa soitin on, sen hiljempaa kyseinen soitin soi. Ylhäällä olevat soittimet taas soivat luonnollisesti voimakkaammin. Horisontaalinen suunta puolestaan vaikuttaa soittimen soittamaan rytmiin. Mitä enemmän symboli asetetaan oikealle, sitä monimutkaisempaa rytmiä tämä soitin soittaa. Useampi soitin voi olla myös täysin samassa ruudussa. Ne eivät kuitenkaan tässä tapauksessa soita samaa rytmiä, vaan eri soittimilla on omat rytminsä.

ÄÄNITTÄMINEN

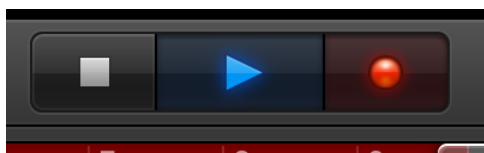
Äänitystä koskevat tärkeimmät painikkeet löytyvät kaikkia soittimia soittaessa ruudun keskeltä ylhäältä, heti iPad:in näyttämän kellonajan alapuolelta. Tässä vielä kertaukseksi painikkeet:

Takaisin alkuun Play Rec

Play – painikkeesta pääset soittamaan jo nauhoitettujen raitojen mukana, jolloin voit harjoitella uusia soittimia jo nauhoitettujen päälle. Kun play – painiketta painaa, muuttuu sen kolmion muotoinen symboli siniseksi merkinä siitä että soitto on käynnissä. Lisäksi ”takaisin” painike muuttuu pysäytyspainikkeeksi.

Nauhoitus menee päälle rec – painikkeesta. Tällöin painuu myös rec – painike pohjaan play – nappulan lisäksi.

Äänityksen käynnissä ollessa myös näytön ylälaudassa olevien numeroiden kohta alkaa muuttua punaiseksi.

Äänitystä aloittaessa tulee ottaa huomioon, että oletusasetuksena on että kappale kestää vain 8 tahtia. + -symbolista tahtimäärää pystyy lisäämään. Symbolia painamalla aukeaa valikko, joka näyttää seuraavanlaiselta:

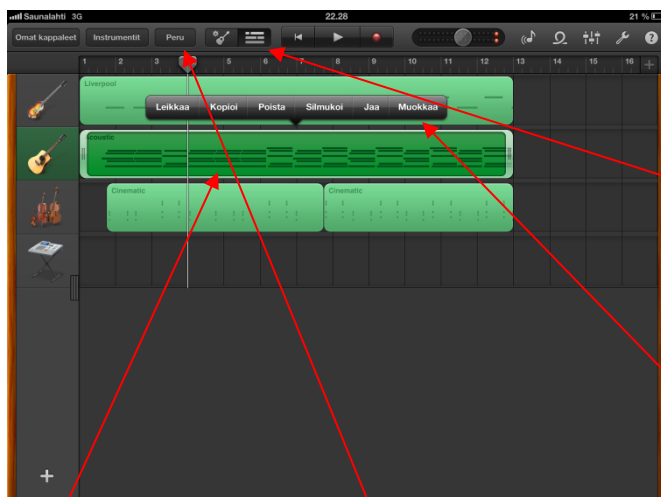
Painamalla "Osio A" kohtaa pääset valitsemaan ensimmäisen osion pituuden. Osioita pääsee lisäämään edellisestä valikosta. Osiot tarkoittavat sitä että äänittää aina yhtä osaa kappaleista kerrallaan. Osion toiseen siirrytään liu'uttamalla sormea numeroidussa aikajanassa (punaisena kuvassa).

Kun painat "osio A" – kohtaa, avautuu seuraavanlainen valikko. Tahtimäärää lisätään liu'uttamalla sormea numeron päällä tai painamalla ylös tai alaspäin olevaa kolmiota. Napsauttamalla "Automaattinen" päälle, äänittäminen jatkuu tahtimäärästä huolimatta niin kauan kun soitat. Näin ollen "Automaattinen" asetuksen käyttö on melko suositeltavaa.

ÄÄNITYSTEN MUOKKAAMINEN

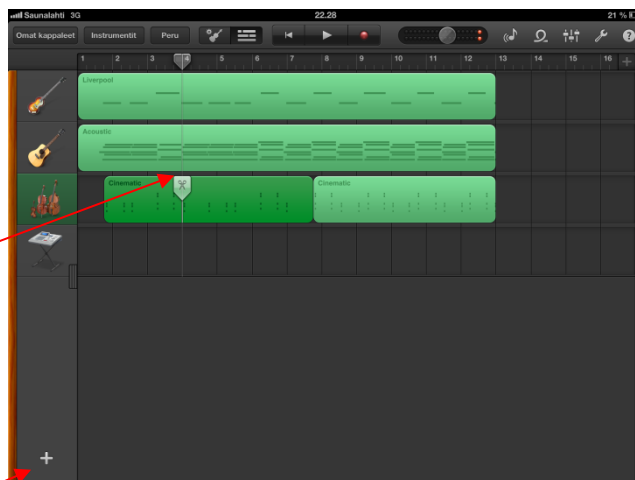
Jokaisessa Garageband – soittimessa ja valikossa löytyy symboli, josta pääsee katsomaan meneillään olevan kappaletta ja äänitettyjä raitoja.

Tässä valikossa pääsee myös muokkaamaan jo äänitettyjä raitoja. Kun painat jotakin vihreistä äänipalkeista, se muuttuu

tummemman vihreäksi ja näkyviin tulee valikoima toimintoja, joilla muokata ääniraitaa. Leikkaa – käskystä ääniraidan voi poistaa ja liittää johonkin toiseen kohtaan kappaletta. Kopioi – toiminnolla voidaan sama ääniraita kopioida myös toiseen kohtaan kappaletta. Poista toiminto hävittää koko ääniraidan. Valinnat voi kuitenkin aina perua ”Peru” – näppäimestä.

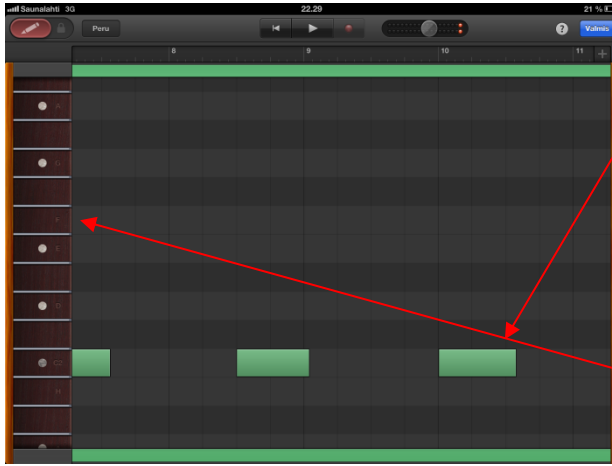
Silmukoi komennosta valitun ääniraidan voi kopioida jatkuvaksi koko loppu kappaletta ajaksi. Näin voit esimerkiksi äänittää jonkin säestys soitinsoinnon tai rumpukompin muutaman tahdin matkalta ja sen jälkeen silmukoida sen.

Jaa toiminnosta pääset leikkaamaan äänitetyn ääniraidan osiin. Tämä on käytännöllinen toiminto jos haluat esimerkiksi poistaa osan äänittämästäsi raidasta tai siirtää osan siitä toisalle. Kun ”Jaa” nappia on painettu, ilmestyy näkyviin pystyviiva ja sakset ilmaisemaan mistä kohtaa ääniraitaa ollaan katkaisemassa. Kun sakset ovat halutussa kohdassa, niitä liikutetaan läpi ääniraidan. Näin ääniraita jakaantuu pienempiin osiin, joista tarpeettomat voi sitten poistaa tai niitä voi muokata sekä siirrellä.

+ -symbolista pääsee valitsemaan uutta soitinta jota äänittää, kuten pääsee myös instrumentti – painikkeesta.

Kun yhtä ääniraitaa painetaan ja valitaan valittavista olevista toiminnoista ”Muokkaa” päästään yksittäisen ääniraidan yksittäisiäkin ääniä muokkaamaan.

Kitaraäänityksen muokkaustila näyttää seuraavanlaiselta. Vihreät palkit kuvaavat ääniä, joita ääniraita jo sisältää. Niitä voidaan siirtää eri sävelkorkeuksille koskettamalla näyttöä äänen kohdalta ja siirtämällä se uudelle korkeudelle. Vasemmassa sivussa näkyy soittimen kuva, joka kertoo sävelkorkeudesta.

Kuvaa saa suurennettu koskettamalla ruutua kahdella sormella ja siirtämällä sormet ruudulla kauemmaksi toisistaan.

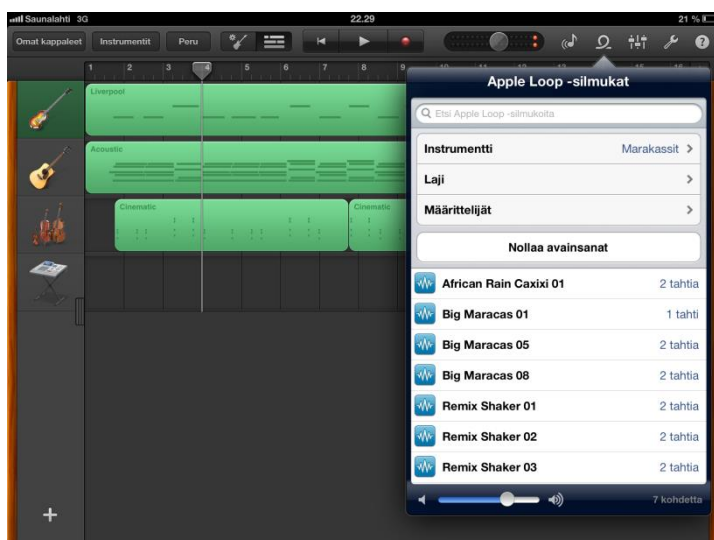
Siirtämisen lisäksi tässä tilassa voidaan lisätä säveliä ääniraidalle. Tämä tapahtuu napsauttamalla piirustusasetus päälle vasemman ylälaidan symbolista. Tämän jälkeen piirtäminen on koko ajan päällä, kunnes napsautat sen pois päältä samasta painikkeesta. Kun piirustus on päällä, valmiin äänipalkin koskettaminen poistaa sen. Jälleen vasemmasta ylänurkasta kuitenkin löytyy ”Peru” näppäin, jolla virheelliset valinnat voidaan peruuttaa.

Ylälaidan numeropalkista on hyvä seurata missä kohtaa kappaletta ollaan menossa.

Yksittäisiä ääniä voidaan siirtämisen lisäksi myös muokata muilla tavoin. Niitä voidaan mm. pidentää koskettamalla näyttöä aivan äänen loppupäästä ja vetämällä sitä oikealle. Tätä varten kannattaa usein suurentaa kuvaa edellä mainitulla tavalla. Näin äänien työstäminen on helpompaa.

Yksittäistä ääntä koskevia valintoja tulee muutama näkyviin kun koskettaa yksittäistä ääntä kuvaavaa vihreää palkkia. Valintoina tulevat näkyviin: Leikkaa, Kopioi, Poista ja Voima. Muut toiminnot toimivat samoin kuin edellä, mutta Voima – painikkeesta pääsee vaikuttamaan yksittäisen äänen voimakkuuteen. Jos valitset Voima – toiminnon tulee näkyviin äänenvoimakkuutta kuvaava palkki, johon voit valita kyseiselle äänelle sopivan voimakkuuden.

Kun kaikki tarvittavat muokkaukset on tehty, löytyy näytön oikeasta yläkulmasta ”Valmis” – painike, josta pääsee takaisin näkemään kaikki kappaleen ääniraidat.

APPLE LOOP – SILMUKAT

Ääniraita näytölle oltaessa ilmestyy oikeaan ylälaitaan näyttöä uusi symboli. Tästä symbolista päästään kappaleeseen liittämään valmiita osioita. Valikosta löytyy useita erilaisia soittimia ja useita erilaisia patkiä soittoa. Lisää silmukoita saa Internetistä.

Loop:in pääsee kuuntelemaan painamalla sitä, jolloin se alkaa heti soida. Soiminen loppuu kun loop:ia painetaan uudestaan. Kyseinen loop liitetään kappaleeseen vetämällä se ulos valikosta koskettamalla näyttöä sen kohdalla ja siirtämällä se muiden raitojen joukkoon. ”Instrumentti”, ”Laji” ja ”Määrittelijät” valikoiden takaa löytyvät eri instrumenttien ja eri musiikkityylien omat loop:it.

MIKSAUS

Eri ääniraitojen voimakkuutta pääsee säätämään kun koskettaa näyttöä vasemmalla sivulla olevien soitinsymbolien päältä ja vetää sitten sormellansa oikealle päin. Tällöin aukeavat näkyviin äänenvoimakkuuspalkit kunkin ääniraidan kohdalta.

Ääniraidan äänenvoimakkuutta muutetaan siirtämällä äänenvoimakkuuspalkin "palloa".

Lisäksi tässä on mahdollisuus kuunnella kappaletta niin, että osa ääniraidoista on hiljennettynä.

Jonkin instrumentin voi kuunnella myös yksinään.

Ääniraitoja voi tässä tilassa myös poistaa, monistaa tai yhdistää. Kun kosketat ruutua jonkin ääniraidan instrumenttisympolin kohdalta, tulevat nämä toiminnot näkyviin. Yhdistä tarkoittaa sitä että voit yhdistää kaksi raitaa yhdeksi. Tämä saattaa helpottaa kappaletta ääniraitojen muokkausta yksinkertaisemmaksi.

